

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**İLKÖĞRETİM 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ZAMAN,
SÜREKLİLİK VE DEĞİŞİMİ ALGILAMA
BECERİLERİNİN ARAŞTIRILMASI :NİTEL BİR
ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Refiye ÖZEN

**Enstitü Anabilim Dalı: İlköğretim
Enstitü Bilim Dalı : Sosyal Bilgiler Eğitimi**

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Halil İbrahim SAĞLAM

ŞUBAT – 2010

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**İLKÖĞRETİM 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ZAMAN,
SÜREKLİLİK VE DEĞİŞİMİ ALGILAMA
BECERİLERİNİN ARAŞTIRILMASI :NİTEL BİR
ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Refiye ÖZEN

**Enstitü Anabilim Dalı: İlköğretim
Enstitü Bilim Dalı : Sosyal Bilgiler Eğitimi**

Bu tez 03.02.2010 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı
Doç. Dr. Kenan OLGUN

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi
Yrd. Doç. Dr. Yüksel GÜÇLÜ

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi
Yrd. Doç. Dr. Halil İbrahim SAĞLAM

- Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Refiye ÖZEN

25/12/2009

ÖNSÖZ

Dünyada bilim ve teknoloji alanında hızlı bir değişim yaşanmaktadır. Eğitim de bu değişikliklerden etkilenmektedir. Dünya’da ve Türkiye’de eğitim alanında çeşitli yenilikler yaşanmıştır. 2004-2005 eğitim öğretim yılından itibaren pilot uygulamaları yapılan 2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren 4. ve 5. sınıflarla başlayıp aşamalı bir şekilde uygulamaya konulan Sosyal Bilgiler Programı ile birlikte Türkiye’de yapılandırmacı eğitim anlayışı benimsenmektedir. Bu anlayış, problem çözebilen, eleştirel düşünebilen, soran, sorgulayan ve aktif katılım gösteren bir öğrenci modelini benimsemektedir. Öğrencilerin hazır bilgi yerine yaparak yaşayarak öğrenmeleri önemsenmektedir. Öğretmenler ise bu aşamada öğrencilere yol gösterici bir rol üstlenmektedirler. Yapılandırmacı eğitim anlayışına uygun olarak hazırlanan Sosyal Bilgiler Programı ile etkin, üretken ve demokratik bireyler yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda öğretmenler, Sosyal Bilgiler derslerinde yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak, öğrenciyi aktif hale getirerek, öğrencinin yaratıcılık, etkili düşünme, eleştirel düşünme, iletişim ve empati kurma gibi bazı becerilerini çeşitli yöntem ve teknikler kullanarak ön plana çıkarmaya çalışmaktadır. Sonuçta öğrenciler Sosyal Bilgiler dersinde paket bilgiye konmak yerine, bilgiyi kendi üretmekle öğrenmeyi gerçekleştirecektir.

Sosyal Bilgiler dersi için de, yapılandırmacı anlayışa uygun yeni bir program geliştirilmiştir. Bu program, öğrenme alanları, birtakım kazanım ve becerilerden oluşmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi için dokuz öğrenme alanı belirlenmiştir. Ayrıca insanın çevresi ile gerçekleştirdiği bütün yaşamı zaman içerisinde sürekli olarak devam ettiği için “Zaman, Süreklilik ve Değişim” bütün öğrenme alanlarını kapsayan bir öğrenme alanı belirlenmiştir. Bu programda yer alan temel becerilerden ikisi “Zaman ve Kronolojiyi Algılama” ile “Değişim ve Sürekliliği Algılama”dır. Hem öğrenme alanı olarak hem de beceri olarak “zaman, süreklilik ve değişim” vurgusu dikkatten kaçmamaktadır. İşte bu araştırmada da ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin var olan “zaman, süreklilik ve değişim”le ilgili algılarının ne düzeyde olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırma boyunca yardım ve desteklerini esirgemeyen, düşüncelerini içtenlikle benimle paylaşan Değerli Hocam ve Danışmanım Yrd. Doç. Dr. Halil İbrahim SAĞLAM’a teşekkürü bir borç bilirim. Araştırma süresince, özellikle yöntem kısmında, bana sürekli destek veren ve

fikirlerini benimle paylaşan çok Sevgili Hocam Yrd. Doç. Dr. Sevgi COŞKUN KESKİN'e, araştırmanın şekillenmesinde büyük katkısı olan Değerli Hocam Yrd. Doç. Dr. Ahmet ŞİMŞEK'e, çalışmalarında örnek aldığım Değerli Hocam Yrd. Doç. Dr. Yüksel GÜÇLÜ'ye teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca tez çalışmamın başından sonuna kadar bilgileri ile bana her zaman yardımcı olan sevgili öğretmen arkadaşlarım Ceyhun ÇELEN ve Emine COŞKUN'a, ayrıca tüm hayatım boyunca maddi ve manevi her türlü konuda destekleri ve sevgileriyle yanımda olan babam Ö.Lütfü ÖZEN'e, annem Sevim ÖZEN'e ve ablam Esra ÖZEN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Uygulamada emeği geçen Kocaeli Köseköy Fürsan İlköğretim okulu yöneticilerine, öğretmen ve öğrencilerine şükranlarımı sunarım.

Refiye ÖZEN

25/12/2009

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
TABLO LİSTESİ	iv
ŞEKİL LİSTESİ	vi
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	vii
ÖZET	viii
SUMMARY	ix
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: KURAMSAL AÇIKLAMALAR	7
1.1.Sosyal Bilgilerin Amacı ve Önemi	7
1.2.Sosyal Bilgiler ve Yapılandırmacılık	13
1.3.Sosyal Bilgiler İçerisinde Tarih Öğretimi ve Amacı	15
1.4.Zaman Nedir?	17
1.4.1. Fiziksel Zaman	18
1.4.2. Tarihsel Zaman	19
1.4.3. Toplumsal Açından Zaman	22
1.5.Zamanın Bölümlere Ayrılması	23
1.6.Sosyal Bilgiler Öğretiminde Zaman Kavramı	27
1.7.Çocukta Zaman Algısının Gelişimi	36
1.8.Tarihsel Zaman Kavramı Ve Öğretimi	40
1.8.1. Kronoloji Bilgisi.....	43
1.8.2. Kronoloji Becerisi.....	45
1.9.Zaman ve Kronolojiyi Öğretme Etkinlikleri	46
1.10.Değişim ve Süreklilik Algısı	54
1.10.1. Değişim ve Süreklilik Kavramlarının Öğretiminde Kullanılabilecek Bazı Stratejiler.....	56
1.11.İlgili Yayın ve Araştırmalar	59

BÖLÜM 2: YÖNTEM.....	67
2.1.Araştırma Deseni	67
2.2. Veri Toplam Araçları	68
2.2.1. Katılımlı Gözlem	68
2.2.2.Doküman İncelemesi	69
2.2.3.Görüşme	69
2.3.Verilerin Analizi	71
2.3.1.Verİ İşleme	71
2.3.2.Verilerin Yorumlanması	72
BÖLÜM 3: BULGULAR VE YORUMLAR.....	74
3.1. İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Zamanı Algılamasına İlişkin Bulgular	74
3.2. İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Zamanı Tarih ile İlişkilendirebilme ve Tarihsel Zaman İfadesini Açıklayabilme Durumlarına İlişkin Bulgular.....	77
3.3. İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Kronoloji Becerilerine ve Kronolojiyi Nasıl Algıladıklarına İlişkin Bulgular.....	82
3.4. İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Zaman Terimlerinin Açıklayabilme Durumlarına İlişkin Bulgular	100
3.5. İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Takvim, Hicri Takvim, Miladi Takvim Bilgilerine İlişkin Bulgular.....	111
3.6. İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Tarihin Başlangıcının Ne Zaman ve Hangi Olayla Başladığını Bilme Durumlarına İlişkin Bulgular.....	116
3.7. İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Değişim ve Sürekliliği Algılayabilme Durumlarına İlişkin Bulgular.....	120
SONUÇ VE ÖNERİLER	130
KAYNAKÇA	132
EKLER	140
ÖZGEÇMİŞ	153

KISALTMALAR

- MEB** : Milli Eğitim Bakanlığı
- NCSS** : Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (National Council Social Studies)
- TDK** : Türk Dil Kurumu
- SFHT** : Amerikan Tarih Öğretimi Standartları

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: Öğrenme Alanları İle Disiplinlerin Eşleştirilmesi.....	28
Tablo 2: Öğrenme Alanları ve Ünitelere Göre Dağılımı.....	32
Tablo 3: Doğrudan Verilecek Becerilerin Öğrenme Alanlarına ve Sınıflara Göre Dağılımı.....	34
Tablo 4: Çocukların Zaman Bilişimlerinin Gelişimi	63
Tablo 5: Zaman Nedir? Zaman Kelimesi Size Neyi Çağrıştırmaktadır? Sorusunun İçerik Analizi.....	74
Tablo 6: Tarih Nedir? Sorusuna İlişkin Çocukların Verdikleri Cevaplardaki Kullandıkları Zaman Terimlerinin Dağılımı	77
Tablo 7: Tarihsel zaman İfadesini Açıklayabilir misiniz? Sorusunun İçerik Analizi.....	80
Tablo 8: Kronoloji Nedir? Sorusuna Verilen Cevapların İçerik Analizi	83
Tablo 9: M.Ö. ve M.S' ki Döneme Ait Bazı Yüz Yılları Tarih Şeridine Yerleştirmede Öğrenci Başarılarının Dağılımı.....	86
Tablo 10: Öğrencilerin, Rönesans, Reform ve Coğrafi Keşifleri Kronolojik Olarak Sıralamalarını Dağılımı.....	87
Tablo 11: Öğrencilerin Yazı Türlerini Kronolojik Olarak sıralamalarındaki Başarılarının Dağılımı	88
Tablo 12: Tarihi Çağları Tarih şeridine Yerleştirmedeki Öğrenci Başarıları	89
Tablo 13: M.Ö ve M.S.'ki Dönemlere Ait Birer Tarih Söyleyip ve Bu tarihlerin Hangi Yüz Yıllarda Olduğu Konusunda Verilen Cevapların Dağılımı.....	90
Tablo 14: Öğrencilerin Mesafelendirme Becerilerine İlişkin Başarılarının Dağılımı....	91
Tablo 15: M.Ö. ve M.S. Kavramlarını Açıklayabilir misiniz? Sorusunun İçerik Analizi.....	101
Tablo 16: Yüz Yıl, Asır, Yarım Asır, Çeyrek Asır kavramlarını Açıklayabilir misiniz? Sorusunun İçerik Analizi.....	104
Tablo 17: Çağ Nedir? Biz Çağları Neye Göre Belirleriz Sorusunun İçerik Analizi	106
Tablo 18: İlkçağ ve Orta Çağa Ait Birer Tarih Söyler misiniz? Sorunun İçerik Analizi.....	108

Tablo 19: Verilen Yüzyıllar İçinden Herhangi Bir Tarih Söylemeleri ve Verilen Tarihl Hangi Yüzyılda Olduğunu Söylemeleri Konusundaki Cevapların Dağılımı	110
Tablo 20: Hangi Yüz Yılda yaşıyorsunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı.....	110
Tablo 21: Roma Rakamıyla IV. ve XV. yüzyıllar Normal Rakamla Hangi Yüzyıllara Aittir? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı.....	110
Tablo 22: Takvim Nedir, Hangi Amaçla Kullanırız? Sorusunun İçerik Analizi	112
Tablo 23: Takvim, Miladi Takvim, Hicri takvim Nedir? Biz Şuanda Hangi Takvimi Kullanıyoruz? Sorusunun İçerik Analizi	115
Tablo 24: Tarih Ne Zaman Başlamıştır? Sorusunun İçerik Analizi	116
Tablo 25: Tarih Ne Zaman Başlamıştır? Sorusunun Yüzdalık Dağılımı	118
Tablo 26: Tarihin Başlangıcı Olarak Kabul Edilen Olay Hangisidir? Sorusunun İçerik Analizi	119
Tablo 27: Değişim ve Süreklilik Algısını İşe Koşmaya Yönelik Öğrenci Başarılarının Yüzdalık Dağılımı	124

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Beceriler	33
Şekil 2: Tarihsel Zaman ve Öğeleri	42
Şekil 3: Yatay ve Dikey Zaman Şeritleri	51
Şekil 4: Tarih Şeridi	53
Şekil 5: İçerik Çözümleme Aşaması	73

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1:	Yazı Türlerini Kronolojik Sıralamasına Ait Çalışma Yaprağı.....	89
Fotoğraf 2:	Zaman İçinde Bilim Çalışma Yaprağı.....	92
Fotoğraf 3:	Bilim İnsanları Ve Kaşifler Eş Zamanlı Tarih Şeridi.....	93
Fotoğraf 4:	ET: Kişisel Zaman Şeridi.....	95
Fotoğraf 5:	NE: Kişisel Zaman Şeridi.....	96
Fotoğraf 6:	RK: Kişisel Zaman Şeridi.....	97
Fotoğraf 7:	Kişisel Zaman Şeridi.....	97
Fotoğraf 8:	FB: Kişisel Zaman Şeridi.....	98
Fotoğraf 9:	ÜK: Tarih Şeridi.....	99
Fotoğraf 10:	MA: Tarih Şeridi.....	100
Fotoğraf 11:	BC: Tarih Şeridi.....	100
Fotoğraf 12:	ZZ: Tarih Şeridi.....	101
Fotoğraf 13:	RK: İcatlar Çalışma Yaprağı.....	105
Fotoğraf 14:	Değişim ve Süreklilik İle İlgili Çalışma Yaprağı1.....	125
Fotoğraf 15:	Değişim ve Süreklilik İle İlgili Çalışma Yaprağı 2.....	126
Fotoğraf 16:	Günümüzdeki Hoşgörü Anlayışını Açıklayan Çalışma Yaprağı.....	126
Fotoğraf 17:	Tür Kültüründeki Değişim ve sürekliliği Açıklayan Çalışma Yaprağı..	127
Fotoğraf 18:	Osmanlı'dan Günümüze Türk Gemileri.....	128
Fotoğraf 19:	7/A Sınıfı Öğrencileri.....	154
Fotoğraf 20:	7/B Sınıfı Öğrencileri.....	154

Tezin Başlığı: İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Zaman, Süreklilik ve Değişimi Algılama Becerilerinin Araştırılması (Nitel Bir Araştırma)	
Tezin Yazarı: Refiye ÖZEN	Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Halil İbrahim SAĞLAM
Kabul Tarihi: 03 /02/ 2010	Sayfa Sayısı: IX (ön kısım) + 140 (tez) +18 (ekler)
Anabilim Dalı: İlköğretim	Bilim Dalı: Sosyal Bilgiler Eğitimi
<p>Öğrencilerin toplumu, yaşadıkları kültürü ve kendilerini tanıyabilmeleri için, geçmiş, bugün, gelecek ilişkisi içinde, Sosyal Bilgileri öğrenerek içselleştirmeleri gerekmektedir. Sosyal olayların, insanların, nesnelerin ve mekânların geçmişten günümüze nasıl bir değişme ve gelişme gösterdiğinin anlaşılabilmesi için, sosyal bilgiler derslerinde öğretilmesi gereken temel kavramların başında zaman, kronoloji, değişim ve süreklilik gelmektedir. Bu nedenle, bu çalışmada ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin zaman, süreklilik ve değişimi algılama becerilerinin ne düzeyde olduğu tespit edilmek istenmiştir. Araştırma, nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması tekniği ile yapılmıştır. Araştırma, Kocaeli merkezindeki Köseköy Fursan İlköğretim Okulu 7. sınıfında öğrenim gören 17'si kız, 21'i erkek olmak üzere toplam 38 (2'si zihinsel engelli olduğundan sayıya dahil edilmemiştir) öğrenci ile Sosyal Bilgiler derslerinde sürdürülmüştür. Araştırma süresince araştırmacı, öğretmen rolüyle araştırma sahasında bulunmuş ve üç ay boyunca araştırmayı sürdürmüştür. Araştırmanın veri toplam sürecinde, yapılan dersler video kamera ile kayıt altına alınmıştır. Bunun yanı sıra zaman, süreklilik ve değişimi algılama becerilerine dayalı etkinliklerden oluşan çalışma yaprakları ile araştırmanın dökümanları incelenmiştir. Araştırmanın en son kısmında ise, öğrenciler ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine dayalı görüşmeler yapılmış ve bu görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Ayrıca görüşme sırasında, deneklerin kronoloji becerilerini ölçmek amacıyla çeşitli resimler kullanılmıştır. Daha sonra ise, video kamera ve ses kayıt cihazı ile elde edilen veriler etkin bir değerlendirme için yazıya dökülerek işlenmiştir. Bu değerlendirmeler, nitel içerik çözümlenmesine ve yorumsal analize tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda ise, araştırmaya katılan öğrencilerinin büyük çoğunluğunun zamanı algılama becerileri açısından oldukça zayıf oldukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin zamanı ve zamanla ilgili kavramları açıklamakta güçlük çektiği görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin büyük bir kısmının tarihin ne zaman başladığını bilmedikleri, yüzyılları tarihlendirmede ve tarihleri kronolojik olarak yerleştirmede zorlandıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin değişim ve süreklilik kavramlarını tanımlamakta güçlük çektiği fakat, bu kavramları örneklendirmede başarılı oldukları belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin çoğunun değişim ve süreklilik algısını işe koşmada başarılı oldukları tespit edilmiştir.</p>	
Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Zaman, Tarihsel Zaman, Kronoloji, Değişim, Süreklilik	

Tezin Başlığı: Primary Education 7. Grade Students Time, Permanence and Cahange İnvestigetion of (Qualitative a Research)

Author: Refiye ÖZEN

Supervisor: Asist. Prof. Dr. Halil İbrahim SAĞLAM

Date: 03 / 02/ 2010

Number of Pages : IX (pre text) + 140 (main body)+18(appendices)

Department: Primary Education **Subfield:** Social Studies Education

Students need to internalize Social Studies by learning so as to recognize society, the culture they live in and themselves in the relation between past, today and future. To find out, how the Social events, people, objects and space cahange and develop from past to now; time, chronology, change and Permanence must be taught as basic consepts. Therefor, it was wanted to fix the level of Primary Education 7. Grade students perception skills about time, permanence and change. The reasearch has been done with the technigue of action research which in qualitative research models. The resaerch has been done in Kocaeli Köseköy Fürsan Primary Education School, 7. Grade. And the Research has ben continued with 3 students, 17 girls, 21 boys (2 students are mentally handicaped, so they haven't been included) in Social study lessons. During the reaserch, researcher has taken teacher role in the reaserch area and continued for three mounths. During data collection the lessons were recorded with a video camera. Also research documents have been analysed with working sheets about the perception skills in time, permmanence and change in the left part of the Research, same meetings have been done with students by the technical of half structured meeting and these meetings have been recorded. Also at the time of meeting, some pictures have been used so as to measure the chronology, skills of the subjects. Later, the data which obtanied by video camera and tape recorder was put to writing for an effective evaluation . These evaluations have been subjected to Qualitative content analysis and interpretation analysis. In conclusion, it has been fixed that most of the students perception skills about time are quite feeble. İt has been found that students have difficulty in explaining time and concepts about time. Also it has been fixed that most of the students don't know when the History started and they have diffucultly in putting centuries a data on and placing the dates chronology. Moreover the students have difficulty in definition of change and permanence concepts. But, they are successful in giving examples about these concepts. Also, most of the students are successful in using perception of change and permanence.

Key Words: Social Studies, Time, Historic Time, Chronology, Change, Permanence.

GİRİŞ

Geçmiş tarihimizden bugüne kadar gerek toplumsal, gerek ekonomik, gerekse teknolojik bir sürü şey değişirken bazı şeylerde aynı kalmıştır. Bu yüzden öğrencilerin, yaşadıkları toplumu sosyal, siyasi ve kültürel boyutu ile tanıyabilmeleri için geçmiş- bugün-gelecek bağlantısını kurabilmeleri ve karşılaştırmalar yapabilmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda ilköğretim öğrencilerinin geçmişten günümüze ne tür değişme ve gelişmelerin olduğunu, nelerin değişmediğini, gelecekte nelerin yaşanabileceğini fark etmeleri sağlanmalıdır. Bunun içinde öğrencilere Sosyal Bilgiler dersinde öğretilecek kavramların başında “zaman, süreklilik ve değişim gelmektedir.” Bu kavramlara ek olarak Sosyal Bilgiler dersi içerisinde tarih konularının belirli bir düzen ve sıra ile öğretilmesini sağlayan “kronoloji” kavramı da yapılandırmacı anlayışa uygun bir şekilde öğretilmesi büyük önem taşımaktadır.

Türkiye’de uzun yıllardır Sosyal Bilgiler dersi içerisinde tarih konuları kronolojik anlayışa uygun bir biçimde verilmektedir. Yeni Sosyal Bilgiler Program ile birlikte kronoloji, zaman, süreklilik ve değişimi algılama becerileri ön plana çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler derslerinde çeşitli etkinlik ve çalışmalar ile öğrencilerin bu becerileri geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bu becerilerin gelişimi öğrencilerde geçmiş, bugün ve gelecek zaman bilinçlerinin oluşumuna yardımcı olacaktır. Özellikle kronoloji algılarının gelişmiş olması, öğrencilerin, bir takım tarihleri ezberlemek yerine bu tarihleri belli bir düzen ve bütünlük içinde öğrenmelerine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Öğrencilerin bugüne kadar düştükleri en büyük hatalardan biri, belli tarihleri mekanik bir şekilde ezberlemeleri olmuştur. Bu nedenle de öğrencilerin, bazı tarihleri ezberlemekte çoğu zaman güçlük çektikleri ve Sosyal Bilgiler derslerine karşı olumsuz tutum sergiledikleri görülmektedir. Oysa öğrencide sağlam bir Sosyal Bilgiler bilgisinin ve bilincinin oluşabilmesi için zaman ve kronoloji ile ilgili kavramları tam olarak bilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda yeni programla birlikte ilköğretim öğrencilerinin zaman algısı ve kronoloji bilgisini geliştirmeye yönelik çeşitli öğretim etkinliklerine yer

verilmiştir. Farklı görsel ve etkinlik çalışmaları ile öğrencilerin zaman, süreklilik, değişim algılarının ve kronoloji becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Problem Durumu

Sosyal Bilgiler, sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen, becerikli, demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanı (Doğanay, 2002:17) olarak ele alındığında “zaman” boyutunun önemi kolayca anlaşılabilir. Bu nedenle 2005 yılından itibaren Türkiye’de ilköğretim okulu programında 4,5,6,7. sınıflar düzeyinde okutulan Sosyal Bilgiler Programı’nda da dokuz öğrenme alanından biri “Zaman, Süreklilik ve Değişim”olarak belirlenmiştir. Bu programda yer alan temel becerilerden ikisi “Zaman ve Kronolojiyi Algılama” ile “Değişim ve Sürekliliği Algılama”dır. Hem öğrenme alanı olarak hem de beceri olarak “zaman, süreklilik ve değişim” vurgusu dikkatten kaçmamaktadır.

Zaman ve kronoloji ile ilgili temel kavramlar, öğrencilerde geçmiş zaman bilincinin oluşmasında ve sosyal bilgiler konularının öğrenilmesinde önemli katkılar sağlamaktadır. Bu kavramların eksik öğrenilmesi veya öğrenilememesi öğrencilerde sağlıklı bir tarih bilincinin oluşumunu engellemektedir. Başka bir ifade ile geçmişteki olayların zamanları ve tarihleri belirtilmeden açıklanması, bu olayları anlamsız kılmakta ve tarihi birbirinden kopuk olaylar yığını haline getirmektedir. Bu bağlamda geçmiş ve geçmişin bilimsel bir anlayışla incelenmesi olarak tanımlanan tarihin, ilköğretim düzeyinde sağlıklı bir biçimde öğrenilmesi, zaman ve kronoloji ile ilgili kavramların doğru ve tam bilinmesini zorunlu kılmaktadır. Örneğin 6. ve 7. sınıflarda öğrencilerin, milattan önceki ve sonraki kronolojik tarihlendirmeyi yapabilmenin yanında; yüzyıl, asır, takvim, milat, zaman ve kronoloji gibi kavramlar hakkında da yeterli bilgi sahibi olmaları beklenmektedir. Başka bir deyişle öğrenciler, geçmişten günümüze nasıl bir tarihlendirmenin yapıldığını ve olayların nasıl sıralandığını bilerek, geçmiş hakkında bir çatı oluşturmalıdırlar (Demircioğlu, 2005: 156). Ayrıca, öğrenciler geçmişten günümüze

nasıl bir tarihlendirmenin yapıldığını öğrenmenin yanında, geçmişten günümüze toplumlarda ne tür değişimler yaşandığını ya da nelerin sürekliliğini koruduğunu da bilmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin zaman, süreklilik ve değişimi algılama becerilerinin araştırılması araştırma konusu olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde zaman, süreklilik ve değişimi algılama becerilerinin ne düzeyde olduğunu tespit edilmesidir. Bu amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. İlköğretim 7. sınıf öğrencileri zaman kavramını nasıl algılamaktadırlar?
2. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin zamanı tarih ile ilişkilendirebilme durumları nasıldır?
3. İlköğretim 7. sınıf öğrencileri kronolojiyi nasıl algılamaktadırlar?
4. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin “yüz yıl, asır, yarım asır, çeyrek asır, Milattan Önce ve Milattan Sonra, kavramlarını açıklayabilme durumları nasıldır?
5. İlköğretim 7. sınıf öğrencisinin “takvim, miladi takvim, hicri takvim” kavramlarını bilme durumları nasıldır?
6. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin tarihin hangi olayla ve ne zaman başladığını bilme durumları nasıldır?
7. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin değişim ve sürekliliği algılayabilme durumları nasıldır?

Araştırmanın Önemi

Sosyal Bilgiler dersi içerisinde tarihle ilgili konuların öğretiminde “zaman” kavramının kazandırılması büyük önem taşımaktadır. Çünkü, zaman kavramı insanların geçmişi ile geleceği arasında bağ kurmasını ve dünyadaki değişimin farkına varılmasını sağlamaktadır. Kişinin kendini ve toplumunu tanıması açısından bu denli önemli olan zaman, süreklilik ve değişim algısının öğrencide ne düzeyde geliştiği, ya da 4. sınıftan başlayıp 7. sınıfa kadar kazanılmış olması gereken bu becerinin ne düzeyde

öğrenildiğinin ortaya konulması önemli bir durum olarak görülmüştür. Yapılan araştırmalara göre, ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin zaman ve kronoloji ile ilgili bir takım kavramları öğrenmiş olmaları gerekmektedir. Ancak, Öğrencilerin uzun yıllardan beri zorlandıkları şey zaman ve kronolojiye ait kavramları öğrenmeleri ve bu kavramları işe koşmalarıdır. Bu durumun en önemli sebebi ise, öğrencilerin zamanla ilgili kavramları mekanik bir şekilde ezberleme yolunu seçmiş olmalarıdır. Zaman kavramının öğrenilememesine ilişkin bir diğer etken ise, zamanın soyut bir kavram olması öğrenci tarafından anlaşılmasını zorlaştırdığıdır. Oysa bu kavramlar öğrenciye çeşitli öğretim teknikleri ve görseller ile zenginleştirilerek öğretilirse, öğrencinin soyut bir kavram olan “zaman” kavramını öğrenmesi daha kolay olacaktır. Yeni Sosyal Bilgiler Programı ile birlikte öğrencilerin 4. sınıftan başlayıp 7. sınıfa kadar, yaşamından kesitler, aile tarihi çalışması, farklı türden tarihi şeritler, kapsüller, hikâye ve resimler gibi çeşitli etkinlik çalışmaları ile zaman ve kronoloji becerilerinin gelişmesi sağlanmış olacaktır.

Yapılandırmacı yaklaşımı esas alan yenilenen Sosyal Bilgiler Programı’nda belirlenmiş dokuz öğrenme alanından biri “zaman, süreklilik ve değişim”dir ve bütün ünitelerle ilişkilendirilmiştir. Bu programda yer alan temel becerilerden ikisi “Zaman ve Kronolojiyi Algılama” ile “Değişim ve Sürekliliği Algılama”dır. Böylesine önem taşıyan “zaman, süreklilik ve değişim”in öğrencide ne düzeyde gelişmiş olduğunun bilinmesi, eğer bu algı yeterli düzeyde gelişmemişse geliştirilmesi bağlamında neler yapılması gerektiğinin ortaya konulması büyük önem taşımaktadır.

Araştırmanın Sayıtları (Varsayımları)

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin kendilerine yöneltilen sorulara içtenlikle ve samimi olarak cevap verdikleri varsayılmıştır.
2. Geliştirilen görüşme formu, ders içi etkinlikler, ses ve kamera kayıtlarının veri toplama aracı olarak uygun olduğu varsayılmıştır.

Araştırmanın sınırlılıkları

1. Araştırma, Kocaeli ili Köseköy Fursan İlköğretim Okulu 7/A ve 7/B şubelerinde öğrenim gören 38 öğrenci (öğrencilerden 2'si zihinsel engelli olduğundan değerlendirmeye dahil edilmemiştir) ile,
2. 2008-2009 eğitim öğretim yılı 1. ve 2. döneminde 3,5 aylık bir periyodla,
3. 7/A ve 7/B sınıflarındaki öğrencilerle yapılan görüşmelerle,
4. Bilgi toplamaya yönelik olarak, araştırmacı tarafından zaman, süreklilik ve değişim etkinlikleri kullanılarak hazırlanan ders plânları ile bunların uygulanması sonucunda elde edilen yazılı doküman ve katılımlı gözlem verileriyle,
5. Araştırma 7. sınıf “Türk Tarihinde Yolculuk” ve “ Zaman İçinde Bilim” üniteleriyle sınırlıdır.

Tanımlar

Zaman: Daha önce olan ve sonra olacak olayların ardışıklığının düşüncemizde yarattığı, başı ve sonu bilinmeyen soyut kavramdır (Meydan Larousse, 1973).

Tarihsel Zaman: Tarih yazıcılarınca seçilmiş olan, toplumu derinden etkileyerek iz bırakmış tarihsel olay ve olguların tanımlanmasında kullanılan ve bu yönüyle tarihe ait olan, geçmiş zamanın bir ögesidir (Şimşek, 2006:10).

Kronoloji: Zamansal bir sıralamadır. Geçmişte yaşanmış olayların, yaşandığı tarihten itibaren belirlenen bir sona doğru sayısal olarak sıralanması, dizilmesidir (Şimşek, 2006:10).

Zaman Şeridi: Mevsimler ve önemli olayların tarihlerini öğretmek amacıyla kullanılan bir araçtır(Yaşar, Gültekin, 2007:294).

Değişim: Bir zaman dilimi içindeki değişiklerin bütünüdür (Türk Dil Kurumu).

Sürekliik: Kesintisiz olarak sürüp gitme durumu, devamlılıktır. Genel anlamda, kesintisiz olarak sürüp gitme, sürekli değildir (Türk Dil Kurumu).

BÖLÜM 1: KURAMSAL AÇIKLAMALAR

1.1. Sosyal Bilgilerin Amacı ve Önemi:

Sosyal bilimler, ‘İnsanı, toplum ve ağırlıklı olarak insan-insan, insan-toplum ve insan-eşya ilişkilerinin sistemli bir biçimde incelenmesini amaçlayan, bilimsel yönteme uygun olarak düzenli bilgiler’ olarak tanımlanabilir (Demir ve Acar, 1997: 205). Modern dünyaya ait bir girişim olan sosyal bilimler, bir biçimde ampirik olarak doğrulanan sistemli bilgi üretme çabasıdır (Demircioğlu, 2006:35). Ayrıca, sosyal bilimler toplum içinde yaşayan insanları; Aristo’nun “siyasal hayvan” dediği insanları incelemektedir, şeklinde de tanımlanabilir (Duverger, 2002:15).

Çağımızın eğitim sistemleri içinde önemli bir yere sahip olan sosyal bilimlerin farklı disiplinleri aracılığıyla, öğrencilere, günümüz insanının ihtiyaç duyduğu pek çok temel beceri ve niteliği kazandırmak mümkün olmaktadır. Bilgi toplumunun ihtiyaç duyduğu etkin, üretken, uyumlu ve karşılaştığı problemleri çözebilen bireylerin yetiştirilebilmesi için, sosyal bilimler disiplinlerine dayalı derslerin, bu temel beceri ve nitelikleri kazandıracak bir yapıda öğretilmesi gerekmektedir. Ancak, Türkiye’de, gerek farklı sosyal bilim disiplinlerinin okutulduğu ortaöğretim düzeyinde, gerekse sosyal bilimlerin ürettiği bilimsel bilgilerin bilgi düzeyinde öğretildiği ilköğretim düzeyinde, sosyal bilimler disiplinlerinin, beceri ve nitelikleri öğrencilerin büyük bir kısmına kazandırmaktan uzak olduğu görülmektedir (Demircioğlu, 2006: 36). Ülkemizde sosyal bilim disiplinleri; toplumun ve eğitim camiasının bir kısmının gözünde olgusal bilgilerin öğrenildiği ve alt düzeyde düşünme becerilerinin sergilendiği bir alan konumundadır. Buna ilaveten, bir kısım öğrencilerde sosyal bilim disiplinlerinin önemini anlayamamakta ve bu alana ilgi göstermemektedir (Demircioğlu, 2006: 114). Bunun temelinde, öğrencilerin sosyal bilimler öğretiminin amaçlarını kavrayamamaları ve bu derslerden gelecekteki yaşamlarına dönük bir yarar beklememeleri gibi önemli nedenler yatmaktadır (Paykoç, 1991: 4).

Safran’a göre (1993: 2), sosyal bilimlerin değişimi ve sürekliliği inceliyor olması, bireyi toplumsallaştırma amacı güden eğitimde sosyal bilimlerin etkin bir yer kazanmasına yol

açmış ve eğitimin hem bir sosyal bilim dalı, hem de sosyal bilimlerin uygulama alanı durumuna gelmesi “*Sosyal Bilgiler*” kavramını meydana getirmiştir (Paykoç: 1991:4).

“Sosyal Bilgiler nedir?” XX. Yüzyıl boyunca bu soruya birbirinden farklı pek çok yanıt verilmiştir. Ders, okullarda on yıllardır verilmekle beraber, sosyal bilgiler öğretiminin amaç, içerik ve yönteminin ne olduğu ya da olması gerektiği konusunda uzun bir süre uzlaşma sağlanamamıştır. İlk kez 1970 yılında Barth ve Shermis üzerinde geniş mutabakat sağlanan bir tanım yapmayı başarmış ise de, sosyal bilgiler eğitimcileri soğuk savaşın sona erişine kadar alana yeni tanımlar getirmeye devam etmişlerdir (Öztürk, 2009:3)

Sosyal bilgiler program anlayışının anavatanı olan ABD’de birçok farklı tanım denemesinde bulunulmuştur. ABD’de, profesyonel sosyal bilgiler eğitimcilerinin üyesi olduğu Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi [NCSS], 1992 yılında alana kapsamlı bir tanım getirmişlerdir. Bu tarihten itibaren Sosyal Bilgiler uzmanları tarafından üzerinde uzlaşma sağlanan ve temel referans kabul edilen bu tanım şöyledir (Öztürk, 2009:4)

“Sosyal Bilgiler, sosyal ve beşeri bilimleri vatandaşlık yeterliliklerini geliştirmek amacıyla kaynaştıran bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyolojinin yanı sıra beşeri bilimler, mantık ve doğa bilimlerinden kendine mal ettiği içerik üzerinde sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma sağlar. Sosyal bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumda, genç insanlara bilgiye dayalı ve mantıklı karar alabilme yeteneklerini geliştirmede yardımcı olmaktır.”

NCSS tarafından kabul edilen bu tanım ABD’de adeta “resmi” bir nitelik kazanmıştır. Ülkemizde sosyal bilgiler öğretimi üzerinde çalışan Erden (Tarihsiz), Sönmez (1997), Doğanay (2005) ve Öztürk (2009), da alanı farklı şekillerde tanımlamışlardır.

Bunlardan bazıları;

“Sosyal Bilgiler, ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacı ile,

Sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel, bilgi, beceri tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır” (Erden, tarihsiz: 8).

“Sosyal bilgiler, hemen her bakımından değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp, problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemi kaynaştırarak kullanan bir öğretim programıdır.”(Öztürk, 2009: 4).

Günümüzde hemen hemen her ülkede kullanılan Sosyal Bilgiler, ilk akla geldiğinde sosyal bilimlerin her biriyle ilgili ama bağımsız bir alanı kapsayan ders akla gelir. Tabii ki şu da bir gerçektir ki; evrensel olarak sosyal bilgilerin tanımı genel geçer olabilir, fakat her türlü sosyal bilgiler tanımına uygun, kendi eğitim sistemi içinde uygulanacağı bir sosyal bilgiler programı olması elzemdir (Akdağ, 2009:4).

Öğrencilerden sosyal bilgiler derslerinde her şeyden önce olgusal bilgiler edinmeleri beklenmektedir. Problem çözebilme bakımından bu olguları öğrenmeleri büyük bir önem taşımaktadır. Farklı sosyal bilimcilerin günlük çalışmalarda kullandıkları araştırma / problem çözme ve bilgi üretme süreçleri, öğrencileri olgusal öğrenmeden çok daha zengin bir bireysel donanıma sahip kılabilmektedir (Öztürk, 2007: 38).

Yapılan tanımlardan da anlaşılacağı gibi sosyal bilgilerin temel kaynağı sosyal bilimlerdir. Gerek kaynaklardan yapılan tanımlar, gerekse yüksek öğretim basamağında yer alan sosyal bilgiler için şu çıkarımlarda bulunulabilir;

- Sosyal Bilimler
 - Toplum
 - Vatandaşlık
 - İlköğretim
 - Çevre
 - Vb. diğer...
- } Sosyal Bilgiler

Şemada görülen alanlara bakıldığında sosyal bilimlerin kaynağı insan olup, insana ait olan her alan akla gelebilir. İnsanın çevreyle ve insanın eşya ile olan ilişkileri de bu içerikte değerlendirilebilir (Akdağ, 2009: 5)

Sosyal Bilgiler öğretiminin temel amaçları; geleceğin etkin yurttaşlarında “**karar verme ve problem çözme**” becerilerin geliştirilmesidir (Barth,ve Demirtaş, 1997). Her zaman öğretmenler, bu becerileri nasıl gerçekleştireceklerine dair farklı görüşlere sahip olmuştur. NCSS, bu konuda bir uzlaşma sağlamak amacıyla 1970 yılında yayınladığı öğretim klavuzunda sosyal bilgiler öğretimi için şu dört amacı önermiştir:

- a) İnsanın geçmiş, bugün ve gelecekteki durumu hakkında **bilgi edinme** becerisini geliştirme,
- b) **Bilgiyi işleme** için gerekli becerileri kazandırma;
- c) **İnanç ve değerleri yorumlama** becerisini geliştirme;
- d) Vatandaş olarak aktif **sosyal katılım** için bilgiyi uygulama (Öztürk, 2009: 8).

Bu amaçlar, o günden beri, gerek Sosyal Bilgilerde program geliştirme çabalarında, gerekse alan uzmanlarının oluşturduğu literatürde üzerinde uzlaşılan amaçlar olmuştur. Tüm ülkelerin vatandaşlık eğitimine uyarlanabilirliklerinden dolayı bunlar, evrensel amaçlar olarak değerlendirilebilir (Öztürk, 2009: 8).

İlköğretim okullarının genel olarak amacı, öğrencileri millet bilinci içerisinde iyi birer vatandaş olarak yetiştirmektir. Öğrencilerin gerek sosyalleşmeleri, gerekse çağın gereklerine ayak uydurabilmelerini sağlamaktır. Ülkemizde sosyal bilgiler programı öncelikle etkin ve üretken vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlar. İlköğretimde bu 1, 2 ve 3. sınıflarda Hayat Bilgisi, 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda Sosyal Bilgiler, 8. sınıfta da Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi, adı altında öğrencilere okutulmaktadır. İlköğretimde adı geçen bu derslerin de genel amacı budur (Akdağ, 2009: 6). Başka bir deyişle Sosyal Bilgilerin amacı; “ etkili bir vatandaş” perspektifi geliştirmektir. Buradan hareketle vurgulanmaya çalışılan şey, demokratik süreci geliştirecek donanıma sahip vatandaşlara sahip olmaktır. Sosyal Bilgiler eğitim programları aracılığıyla demokratik vatandaşlık değerlerinin ve becerilerinin öğrenciye kazandırılması hedeflenmektedir. Bu çerçevede bilgi temelli ve bilimsel akıl yürütme ile bütünleşmiş yerel ve ulusal anlamış ve evrensel değerlere saygılı bir vatandaş portresi sosyal bilgiler derslerinde ön plana çıkmaktadır. Tüm

bunlara ek olarak, sosyal bilgiler dersleri ile ortaya çıkacak bireyselleşme ve toplumsallaşma, mevcut toplumsal düzeni sorgulamaksızın, itaat ederek benimseyen bir vatandaş kavramından çok, toplumsal değerleri eleştirebilen, yeni değerler üretebilen, eleştirel ve yaratıcı bir vatandaş projeksiyonuna yöneliktir (Kabapınar, 2007: 3).

Ata'ya (2007) göre Sosyal Bilgilerin amacı ise; 2005 Sosyal Bilgiler Programının temel yaklaşımı, bilgiyi üretmek ve kullanmak için gerekli beceri, kavram ve değerlerle öğrenciyi donatarak etkin bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı yetiştirmektir. Ayrıca Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, öğrenciyi sosyalleştirmenin yanı sıra, öğretmen ve öğrencinin birlikte hayal gücü ve yaratıcılık becerilerinin geliştirmelerini amaç edinmiş görünmektedir (Ata, 2007: 73).

2005 Sosyal Bilgiler Programı, sosyal bilgiler dersine özgü 7. sınıfın sonuna kadar şu “genel amaçlara” ulaşılmasını arzulamaktadır.

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
3. Atatürk İlke ve İnkılâp, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; laik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
4. Hukuk kurallarını herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, milli bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder
6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğla çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, **zaman şeridi** vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.

8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslar arası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
9. Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
10. Farklı dönem ve mekanlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanları nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, **değişim ve sürekliliği** algılar.
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak, bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlâk gözetir.
13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.
14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarını tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak, yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.
16. Farklı dönem ve mekanlardaki toplumlararası siyasal, sosyal kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.
17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.” (MEB TTK, 2005: 9).

Sonuç olarak sosyal bilgiler gerek amaçları bakımından gerekse önemi bakımından iyi değerlendirilmesi gereken hassas bir alandır. İçerdiği konuların özelliği, hitap ettiği kesimin, çevresi (sosyal ve fiziksel çevre), gelişim evreleri vb. bakımından öneminin farkına varılıp, amaçlarının bu kıstaslara göre standart hale getirilmesi ve bu özelliklere göre değerlendirilmesi gerektiği söylenebilir (Akdağ, 2009: 14).

1.2. Sosyal Bilgiler ve Yapılandırmacılık:

Sürekli değişen ve gelişen dünyada, değişmelere ve gelişmelere ayak uydurabilmek için, ülke politikalarında bir dizi değişiklikler yapılmaktadır. Değişikliklerin yapıldığı en önemli alan olarak da en başta eğitim sistemi gelmektedir. İşte buradan hareketle ülkemizde yenilenen 2005 eğitimi programı ile birlikte yapılandırmacı eğitim anlayışı hayatımıza girmiştir. 2005 yılından itibaren davranışçı öğretim programı geride bırakılarak, bilgiyi üreten ve bilgiyi zihninde yapılandırabilen öğrenciler yetiştirmeyi amaçlayan yapılandırmacı eğitim programı uygulanmaya başlanmıştır.

Yapılandırmacı öğrenme, öğrencilerin aktif bir şekilde bilgiyi oluşturması, yorumlaması ve ön bilgilerine göre yeniden organize etmesi inancı üzerine temellenmiştir. Bu akıcı zihinsel dönüşümler, öğrencilerin eğitim yaşantıları ile mevcut bilgiler, kültürel ve sosyal durumları bağdaştığında oluşmaktadır(Yanpar, 2007:89). Ayrıca yapılandırmacılık; bilginin keşfedilmek yerine yorumlandığını, ortaya çıkarılmak yerine bireyin zihninde yapılandırıdığını savunur. Bu çerçevede öğrenme, bireyin bilgiyi yorumlama ve inşa etme sürecidir. Bu süreç, bireyin önceden inşa ettiği düşünce biçimleri, deneyimleri, gözlem ve yorumları tarafından yönlendirilir; kısacası öznedir. Dolayısıyla, öğrenme geleneksel anlayışın öngördüğü şekliyle bilginin kaynaktan öğrenene aynen geçişini içeren süreç değildir. Tam aksine, öğrenenin mevcut bilgisi doğrultusunda yeni bilgiyi anlamlandırdığı, yapılandırıdğı bir süreçtir. Bu süreçte birey yeni bilgiyi mevcut bilişsel yapısı ile anlamlandırmaya, ilişkilendirmeye çalışır. Kısacası bilgi, tamamen birey yapımı bir üründür. Bu nedenle tamamıyla öznedir (Kabapınar, 2007: 14).

Yapılandırmacı anlayışta öğrenme; mevcut durumlardaki etkinliklerden oluşan ve yaşam boyu ilerleyen bir süreçtir. Yapılandırmacılara göre bilgi, yaşantılarını anlamlı hale getirmeye çalışan birey tarafından etkin olarak yapılandırılmaktadır. Bireyler doldurulmayı bekleyen boş variller değil, anlamları araştıran etkin organizmalardır. Öğrenilen şey ne olursa olsun, yapılandırmacı süreçler çalışmakta ve öğrenenler tatmin edici bir yapıya ulaşıncaya kadar aday zihinsel yapılar oluşturmakta, anlamlandırmakta ve test etmektedir. Daha sonra yeni, özellikle çelişkili yaşantılar, bu yapılarda meraka

yol açmakta, böylece bireyler yeni bilgiyi anlamlandırmak için yeniden yapılandırmak zorunda kalmaktadırlar (Demirel, 2007: 41).

2005 Sosyal Bilgiler Programı'nın dayandığı yapılandırmacı anlayışta öğrenme, bir öğrenme konusuyla ilgili problem çözme, kritik düşünme ve öğrencilerin aktif katılımı üzerinde temellendirilmiştir. Öğrenciler, önceki bilgi ve yaşantıları üzerine yeni bir durumu uygulayarak yeni bir anlama düzeyi oluşturmak için, yeni bilgi ile önceden var olan zihinsel oluşumları birleştirirler. Bu yaklaşımda bilginin öğretmen tarafından özümletilmesinden ziyade öğrencinin yeni bilgi inşa etmesi önemlidir. Öğrenciler bir olayı ya da kavramı kendi kendilerine keşfettiklerinde daha çok heyecan duyduklarından dolayı yeni bilgiyi daha iyi özümserler ve farklı yerlerde kullanabilirler. Yapılandırmacılığa göre öğrenme bir yorumlama sürecidir (Sağlam, 2006:38).

Sosyal Bilgiler konu alanı kapsamında öğrenme, bilgiyi oluşturma, değerlendirme, yorumlama ve kişisel perspektifini oluşturma süreci olarak kabul görmektedir. Yani öğrenciler öğretmenlerinden aynı anlatımı dinleseler bile mevcut düşünce ve değer yargılarındaki farklılık nedeniyle kendilerine sunulan bilgiyi farklı şekilde yorumlar, anlamlandırır ve kendi perspektifini geliştirir. Tüm bu noktalardan hareketle Sosyal Bilgiler öğretimi ile öğrencide tarihsel sosyal ve ahlaki konular ile ilgili bağımsız düşünebilme, farklı yaşam, inanç, düşünce ve bakış açılarına saygı, mantık temelli tartışmaya saygı ve sorunları şiddete dayanmayan yöntemle çözmeye ilişkin bazı anlayış ve becerilerin kazanılması ön plana çıkmaktadır (Kabapınar, 2007: 15).

Görüldüğü gibi yapılandırmacılık bir öğretme yaklaşımı değil, öğrenme yaklaşımıdır. Çocuğun bilgiyi yapılandırması sürecinden hareket eder. Olaya metaforik bakılacak olursa, sosyal bilgiler dersi için yapılandırmacılık yaklaşımı biçilmiş kaftan gibidir. Çünkü değişim, süreklilik, zaman, olaylar, insan ve onun toplumsal yaşamı, tarihi, eğitim programımızdaki sosyal bilgiler dersinin öğrenme konularını oluşturmaktadır. Yapılandırmacılık yaklaşımı her derste olduğu gibi sosyal bilgiler ders programına da 2004 eğitim öğretim programıyla yansımıştır. Bunun için öncelikle gündelik hayatta kişinin karşılaşılabileceği kavramlar belirlenmiştir. Bu kavramlardan her kademe ve sınıf için öğrenme alanları oluşturularak programlar düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler

sırasında bireyde olması istenilen çeşitli beceriler, değerler dikkate alınmıştır. Bunların yanı sıra birçok ara disiplin tespit edilerek hem bu ara disiplinlerle ve diğer derslerle hem de kendi içinde ilişkilendirme yapılarak program bir ağ gibi örülmüştür. Programın hazırlanmasından sonra ise asıl mutfak olan okul ve sınıflarda öğretmenler, bir mimar gibi öğrenmeyi yapılandırarak öğrencilerin bilgiyi oluşturmaya yardımcı olurlar. Bilgiyi yapılandırma sırasında düşünme süreçleri de desteklenir. Zira önemli olan öğrencilerin, bu düşünme süreçlerini nasıl etkili kullanacaklarını bilmeleridir (Coşkun, K. 2007: 8).

1.3. Sosyal Bilgiler İçerisinde Tarih Öğretimi ve Genel Amacı:

Eğitim sisteminin vazgeçilmez parçalarından olan tarih, 20. yüzyıl boyunca sosyal bilgiler programlarında önemli bir yere sahip olmuştur. İngiltere gibi tek disiplinli program geleneğinin süregeldiği ülkeler bir yana, disiplinler arası sosyal bilgiler geleneğinin doğduğu ülke olan ABD’de dahil, kültürel mirasın aktarılmasında başrolü oynadığı varsayılan tarih dersi, önemini korumuştur. Bu durum Türkiye için de geçerlidir.

Tarihin geçmişten günümüze kadar bir çok tanımı yapılmıştır. İngiliz tarihçi Carr (1996:37) tarihi, “tarihçi ile olguları arasında kesintisiz bir etkileşim süreci, bugün ile geçmiş arasında bitmez bir diyalog” olarak tarif etmiştir.

Özbaran (1997:96) tarihi, geçmişte insanların yaptıklarına, beklentilerine veya niyetlerine ve çektiklerine ilişkin olarak, gerçekliğe inanılarak ortaya konulmuş betimlemeler olarak tanımlar.

Yıldız (2003:1) tarihi, zaman içinde insanın öyküsü olan tarih; geçmişten günümüze bireyden topluma, ulusaldan evrensele uzanan tüm bilgileri kapsadığı gibi, aynı zamanda bugünün bilimi olarak da tanımlanmaktadır. Bu kapsamlı tarihi hak eden tarih biliminin öğretimi Türkiye’de öğretim kurumlarında; “demokratik, insan haklarına saygılı, sorumluluğunu bilen, dün-bugün-gelecek arasında ilişki kurmayı becerebilen ve araştırmayı seven genç kuşaklar yetiştirmeyi hedef alan bir dinamizm oluşturma çabası” şeklinde verilen bir sosyalleştirme aracı olarak görülmelidir şeklinde tanımlamıştır.

Tarih, geçmişteki olayları ele alan ve geleceğe yön vermeye çalışan bir bilimdir. Bu süreçte insanlara savaş ve barışlar, doğal felaketler, keşif ve buluşlar, zaman içinde değişen korunma, barınma ve yaşam biçimleri, oluşturdukları kurumlar, kuruluşlar vb. hakkında bilgi verir (Ulusoy, 2009: 302). Yapılan bu tarih tanımlarından yola çıkarak Sosyal Bilgiler dersi içerisinde tarih öğretiminin genel amaçlarını şu şekilde sıralayabiliriz ;

Günümüzde tarih öğretiminin en önemli amacı, öğrencilerin kendi ulusal değerlerinin yanında barış, demokrasi, hoşgörü ve insan haklarına saygı gibi evrensel değerlere sahip bir biçimde yetiştirilmesini sağlamaktır (Özalp, 2000: 4)

Demokratik sistemin nasıl geliştiğini, demokrasinin gelişim aşamalarında ne gibi mücadeleler verildiğini, bu sistemin neden korunması gerektiğini öğretmek ve öğrencilere demokratik bir bakış açısı kazandırmaktır (Demircioğlu, 2005: 21).

İlköğretimde Sosyal Bilgiler dersi içinde tarih öğretiminin amacı; çocuğa sosyal hayatın değerlerini takdir ettirebilmek, insanların birbirleriyle etkili iş birliğini kolaylaştıran ve teşvik eden kuvvetleri düşündürebilmek, buna yardım eden ya da geriletken karakter türlerini anlayabilmelerini sağlamaktır (Şimşek, 2005:3).

Öztürk (2006: 41) 'e göre, hiç kuşkusuz tarih, vatandaşlık eğitimi bakımından çok önemlidir. Çünkü tarih konuları üzerinde yapılacak öğrenme-öğretme etkinlikleri sayesinde öğrenciler, hem kendi ülkelerinin hem de başka ülkelerin tarihini öğrenme imkânı bulur. Dahası, vatandaşlık eğitiminin çok önemli bir hedefi olan kültürel mirasın yeni nesillere aktarılması da gerçekleşir.

Safran (2006)'a göre ise tarih öğretimin amacı, öğrencilerin yaşadığı dünyayı anlamalarına, bireysel kimlik bulmalarına, değişim sürecini anlamalarına, hobi edinmelerine ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeye yardımcı olur.

Tarih derslerinin öğrenciye sevdirmesi ile yeni yetişen nesil; özgürce düşünmeyi, duygu ve yorum gücü geliştirmeyi, kültürel seviyesini genişletmeyi, kendilerine şahsiyet ve güven kazanmayı, öğrendikleri kötü şeylerden ibret alarak kaçınmayı, iyi şeyleri ise hayatında uygulamayı öğrenir. Geleceğin teminatı olan genç nesle, tarih eğitimi vasıtası ile kültür mirası aktararak, milli benlik korunmuş, pekiştirilmiş, ahlaki değerler benimsetilmiş ve sosyal gelişme sağlanmış olur (Ulusoy, 2009: 303).

Mete Turan'a göre Tarih eğitiminin genel amaçlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Öğrencinin geçmişi ve bugünü anlamsına yardımcı olmak.
2. Onda, bütün insan etkinliklerine karşı bir duygudaşlık uyandırmak, böylelikle yetişmesinin ufuklarını da genişletmek.
3. Kendisini bir zaman boyutunun, sürekli bir akışın içinde görmesini sağlamak.
4. İnsan soyunun bir üyesi sıfatıyla geçmişe neler borçlu olduğunu ve geleceğe karşı ödevlerini kavratmak.
5. Olayları neden ve sonuçları ile birlikte görüp açıklamaya alıştırmak ve öğretmek, dolayısıyla düşünme gücünü geliştirmesine yardımcı olmak.
6. Toplum- birey ilişkisini, doğru örneklerle kavramasına ve adil bir şekilde yetişmesine yardımcı olmak.
7. Yüksek insani değerleri benimsemesine yardımcı olmaktır (Ulusoy, 2009: 302).

Yukarıda belirtilen bütün bu amaçlar da göz önünde bulundurulduğunda, Sosyal Bilgiler dersi içerisinde önemli bir yere sahip olan tarih eğitiminin önemi daha açık bir şekilde kavranmış olur. Sosyal Bilgilerin amacı etkin bir vatandaş yetiştirmekse, bunu da tarih ve diğer sosyal bilimlerin katkısı ile gerçekleştirecek olacağını da göz ardı etmemek gerekir. Bu sebeplerdendir ki Sosyal Bilgiler eğitimi içinde diğer bilimlere olduğu gibi tarih eğitimi de önem verilmeli, ayrıca öğretmenler tarafında da bu amaçlar öğrenciye iyi bir şekilde verilmelidir.

1.4. Zaman Nedir?

Ünlü filozof ve tanrıbilimci Augustinus: “eğer bana birleri sormazsa, zamanın ne olduğunu bilirim, eğer bana onun ne olduğunu soran birine zamanı açıklamak istersem, bilmiyorum” (Uyurgezer.net, 2009). Diyerek aslında bu sorunun, açıklanması ne derece zor bir soru olduğunu vurgulamaya çalışmıştır. Gerçekten de zamanın, soyut bir kavram olmasının, onu göremiyor ve dokunamıyor olmanın, zamanı açıklama noktasında bize güçlük çıkardığı kaçınılmaz bir gerçektir.

Zaman bu denli açıklanması zor bir kavram olmasına rağmen, birçok araştırmacı, filozof ve fizikçiler tarafından zamana dair birçok tanımlama ve açıklama yapılmıştır.

1.4.1. Fiziksel Zaman

Fiziki zamanın en belirgin özelliğinin, yalnız “tek boyutlu” oluşu olduğunu söyleyebiliriz. Fiziki zaman, sadece “şu an”dan ibarettir. Fiziki zaman “şimdi”dir, bu sebeple de fiziki realite’de “simdi ve burada olan” veya diğer bir ifadeyle, “olmakta olan” dır (Oymak, 2007:7)

Fizik bilimi ve buna bağlı olarak fiziksel zamanla ilgili olarak, birbirinden farklı ve kesin çizgilerle ayrılmış iki temel yaklaşımdan bahsedilebilir. Bunlar, Newton ve Einstein fizik ekolleridir. Newton fizik ekolüne göre, “mekân üç boyutlu (uzunluk, yükseklik ve genişlik), zaman ise tek boyutludur. Zaman ve mekân birbirine bağımlı olması gerekmeyen birer varlıktır.” Bu yaklaşımın fizik bilimlerinde oynadığı önemli rol yüzünden ‘zaman’, insanın dışındaki doğal, fiziksel alanın içinde kalan dolayısıyla da zaten bu alanca incelenmesi gereken bir olgu olarak algılanmıştır (Şimşek 2006:32).

Einstein’a göre, “zaman doğrusal değildir. Zaman, uzay gibi eğrilebilir, genişleyebilir, daraltılabilir, çok esnek ve çok boyutlu, üst üste bindirilip katlanabilir bir yapıdır. Bir

zaman noktası, bir frekans yapısında olup başka zaman frekanslarıyla senkronize biçimde örtüştürülüp, çakıştırılabilir. Bir bakıma zaman, toplumun onu ölçtüğü gibi doğrusal biçimden çok daha farklı ve karmaşık olan bir şeydir.”(Şimşek, 2006:34).

İzafiyet Teorisinde zaman, mekânı (uzayda bir noktayı) temsil eden enerji dalgasının dördüncü boyut çizgisi boyunca yer alan önceki ve sonraki salınım değerlerinin bir toplamıdır. Geçmiş - gelecek ve şimdi olmak üzere üç zaman dalgası vardır. Bu üç zaman dalgası bir dördüncü boyut uzayında yan yana gelirler. Üç boyutlu uzayda ise farklı zaman boyutları iç-içe geçmiş ya da üst üste binmiş frekanslar manzumesi olarak algılanırlar. Dördüncü boyutta üst-üste binen ya da yan yana gelen iki ayrı zaman dilimindeki iki ayrı olayı üç boyutlu zihnimize hayal edebilmek oldukça güçtür. Zamanı fiziksel bir uzunluk olarak görebilmeyi başardığımızda onu eğip bükerek geçmişin ve geleceğin fiziksel noktalarıyla bitiştirebileceğimiz gerçeği ortaya çıkmaktadır (Bal, 2002).

“Aristo'ya “göre; zaman bir cismin (mesela bir saatin ya da yıldızların) hareketleri ile tanımlanır daha doğrusu zaman, bu “hareketlerin sayısıdır”. Bununla birlikte hareket cisimlerin bir niteliğidir Öyleyse zaman da cisimlerin bir niteliği olmalıdır. Yani bir uzayda cisim yoksa orada hareketten bahsedilemeyeceği gibi zamandan da bahsedilemez. Plotinus, bu tanıma pek çok bakımdan karşı çıkar. Her şeyden önce ona göre zaman bir sayı sırası değildir, ancak sayılarla “numaralanan” şeydir. İkinci olarak zaman harekete değil, hareket zamana ihtiyaç duyar. Çünkü hareket bir cismin sürekli bir "anlar serisi" içinde sürekli bir noktalar serisinde bulunmasıyla gerçekleşir.Yani Plotinus'a göre cisimler dursa bile zaman akmaya devam eder, hareket de durgunluk da zaman içinde yer alan şeylerdir, fakat zaman hiçbir şey içinde yer almaz (Bal, 2002).

Fizik bilimlerinin konusu olan fiziksel zaman, aslında teorik bir kavram ve bir zaman-mekân teorisi, fiziksel teorilerin kurulmasını sağlayan bir şema olmasına rağmen, akıp giden zaman anlayışında olduğu gibi doğanın bir özelliği olarak benimsenmiştir. Oysa insanî ilgiler, devamlı herhangi bir durum ya da olaya karşıdır. Bu durum ve olaylar ise devamlı zaman-mekân boyutları içerisinde gerçekleşmektedir. Bu anlamda fiziksel zaman genel bir çerçeve oluşturmuştur (Şimşek, 2006:33).

1.4.2. Tarihsel Zaman

Tarih, değişimin bilimidir. O, geçmişten günümüze yaşanan olaylar arasındaki farklılık ve benzerlikleri incelerken, olaylarla insanlar arasındaki ilişkileri, insanların olaylar karşısında gösterdiği tepkileri ve bu tepkilerdeki bireysel, toplumsal ve küresel değişimi, değişimdeki sürekliliği, değişimde yaşanan sebep-sonuç ilişkilerini konu alanı olarak seçer (Dilek, 2002: 18).

Tarihsel zaman; geçmişe ait, toplumu derinden etkileyerek iz bırakmış olan tarihsel olayların tanımlanmasında kullanılan, geçmiş zamanın bir ögesidir. nk, geçmiş, insanların düşündüğü, yaşadığı ve yarattığı her Şey olmasına rağmen, tarihsel zaman, bir yandan geçmiştedir, diğer yandan ise Şimdiyi oluşturur (Şimşek, 2006:39). Perrault bu durumu, “anamlı geçmiş bugünün içinde olduğu biçimiyle varsa, o bugünün ögesidir, geçmişe değil, bugüne aittir” yaklaşımı ile daha da özetlemiştir (Şimşek, 2006:39).

Tarihsel geçmiş, özel bir geçmiştir; O ne yalnızca anımsanan geçmiş, ne de yalnızca düşlenen geçmiştir. Yalnızca olmuş olabilecek ya da olmuş olması gereken bir geçmiş değildir, nk tarihsel olan ile tarihsel olmayan arasındaki ayırım çoğu kez yanlış ve keyfi bir biçimde yapılmış olsa da, ayırım gerçek bir ayırımdır (Şimşek, 2006:40). Tarihsel zamanı geçmiş zamanın bir ögesi olarak algılamamıza rağmen, onunla aynileştirmemiz mümkün değildir. Başka bir deyişle, tarihsel zamanı geçmiş zamanın içinde ele almak mümkünken, geçmiş zamanı tarihsel zamana hapsetmek mümkün değildir. nk her geçmiş zaman, tarihsel değildir (Şimşek, 2006: 40).

Tarihsel zaman, ister uzak isterse yakın geçmiş olsun, geçmişin zamanıdır ve onun koşullarında incelenmelidir. Dolayısıyla, doğrusal bir bütünlüğün yanında, kültürel, kişisel, toplumsal Őartlar ve bölgesel özelliklerde tarihsel zamanı tayin eden değişkenler göze çarpmaktadır. Modern (ağcıl) Avrupa, tarihçilerin çoğu için Fransız Devrimi'nin hemen öncesinde yaşanan olaylarla başlar ve günümüze kadar devam eder. Modern Türkiye'nin miladı Avrupa'dan sonra İran'dan önce bir tarih olabilir. Elbette bu nesnel kaygılarla yapılan bir değerlendirmedir. Herhangi bir toplumun i dinamiklerine yönelik tarihsel zaman tanımlamaları yapsaydık, kendimizi dinsel, kültürel veya teknolojik

sebeplerden dolayı her zaman modern veya çağ ötesi görebilir, diğerlerinin bir kısmını modern, diğer bir kısmını ise çağın gerisinde, Orta Çağ toplumu veya bazılarını da karanlık dönemi yasayan topluluklar olarak ifade edebiliriz. Öyleyse tarihsel zaman algısı güncel zaman anlayışından farklıdır. Güncel zaman, şimdi öncesi, yakını ve şimdiyi ilgilendirirken, tarihsel zaman her zaman maziye aittir. Çünkü tarih uzak ya da yakın geçmişini inceler. O da bugüncü veya öngörücü (futurist) yaklaşımlar gelecek falcılığı yapan kişilerin işidir (Dilek, 2001: 21).

Romalı filozof Augustinus; zamanın “Tanrı'nın bir mahlûku “olduğunu söylemiştir. İşte, Tanrı'nın bir mahlûku olan bu fiziksel zamanı başka türden bir zamana, tarihsel zamana bağlayan, ruh sahibi tek varlık olan insan onun yeryüzündeki macerası olmuştur. Geçmiş (mâzî) ve gelecek (istikbal), hatırlama ve bekleme yeteneğine sahip olanlar, yani ‘ruh sahibi’ olanlar için vardır; hâlbuki ruh sahibi olan yalnızca insandır. O hâlde, geçmiş ve gelecek ve dolayısıyla da tarih, asıl anlamıyla, ‘insan için var’ olacaktır. İşte, tarihsel zamanı fiziksel zamandan ayıran birinci özellik bu olmuştur. İnsanın belirli bir başı ve belirli bir sonu olan dünyadaki macerası da tarihsel zaman kavramının ikinci ve en çok bilinen anlamı olmuştur (Şimşek: 2006).

İnsan, ezelde işlenmiş olan “ilk günah” adlı çok ağır bir suçun kefareti için ödeme üzere “bu dünya”ya gönderilmiştir. Bu fiziki varlık alanına sürgün edilen Adem nesli, şeytan tarafından zapt edilerek kirletilmiş Arz’ı, Tanrı-Oğul İsa Mesih’in kurban edilmesi ile başlayan süreçte, O’nun kurmuş olduğu Kutsal Kilisesinin önderliğinde ve Tanrı’nın inayeti (Gracia) ile adım adım Şeytan’dan geri alacak ve şeytan devletini (Civitate Diabolis) kökten yıkıp Tanrı devletini (Civitate Dei) te’sis edecek ve bu suretle, Adem’in Arz’a sürgünüyle başlayan süreç sona ermiş olacaktır (Oymak, 2007:10) Musevilik, Hıristiyanlık ve İslamiyet tüm insanların topluca yargılanacağı son an(kıyamet) anlayışıyla, eski Mısır ve Greklerde rastlanan öbür dünya (Hades ülkesi) anlayışından farklılaşmışlar ve tarihsel zaman bilincini getirmişlerdir. Hıristiyanlık, Musevilik’in kendine mal ettiği, mesajların tüm insanlığa geldiğini, böylece bu süreçte tüm insanları kapsadığını belirtmiştir. İslamiyet’te bunu sürdürmüştür (Oymak, 2007:12).

Şu bir gerçek olarak varlığını korumaktadır ki, zaman ve tarihsel zaman kavramı kişisel olduğu kadar toplumsal algılara da bağlı olarak yaşanan döneme göre farklılaşmaktadır (Şimşek, 2006:54). Daha önce de belirtildiği gibi bu durumun en önemli sebebi olarak, zamanın soyut bir kavram olması ve buna bağlı olarak da açıklanması ve tanımlanmasının çok güç olması gösterilebilir.

1.4.3. Toplumsal Açından Zaman

Elias (2000), zaman denilen şeyi; “başta belli bir insan topluluğuna, giderek insanlığa, değişimlerin oluşturduğu sürekliliğin içinde söz konusu insan topluluğunca benimsenmiş nirengi noktaları koyma ya da böyle bir değişimler akışı içindeki belli bir evreyi, başka bir değişimler silsilesi içinden alınmış bir evre ile karşılaştırma imkânı veren bir ilintileme çerçevesi” olarak açıklamaya çalışmıştır. Ancak, zamanın soyut bir kavram olması, daha önce de belirtildiği gibi, onun tüm insanlarca tam ve aynı şekilde anlaşılmasını, ona aynı şekilde değer verilmesini imkânsız kılmıştır. Bu yüzden insanlar ve meydana getirdikleri toplumlar, gündelik hayatlarında yaşattıkları kültürün inanç ve tarihsel süreci boyunca ihtiyaç duydukları kadar geniş/dar veya derin/sığ anlam katmışlardır. Yani zaman, hem bireysel, hem sosyal, hem de insan dışındaki doğal düzlemlerin birbirleriyle kurdukları geniş ilişkiler örgüsünü yansıtan bir sembol olmuştur (Şimşek,2006:22).

Belli bir kültürün insanların zamanı nasıl algılayıp düzenledikleri, hem toplumların özelliklerini hem de kendi dünya görüşlerini yansıtabilir (Şimşek,2006:22). Bu yüzden zaman, toplumda kendini farklı şekillerde gösteren, eski çağlardan beri insan yaşamını farklı yollarla biçimlendiren sosyo-kültürel bir yapı (Şimşek,2006:22) olarak tanımlanabilir.

Yeryüzünde kültür ve yer değişkenleri ile ifade edilebilecek çeşitli zaman bölgeleri mevcuttur. Arapların ve İslamların, Avrupalıların, Çinlilerin vb. gibi toplumların birbirinden farklı takvimleri olduğu gibi, kültürel, toplumsal ve fiziksel olarak birbirinden ayrılan farklı zaman bölgelerinde yaşamaktadırlar. Bir Çinli için milat, Avrupalınınkinden önce, bir Arap veya Müslüman için ise Avrupalınınkinden sonradır.

Bir Afrika kabilesinde zamanın döngüsel olabileceği belki de sürekli yinelenen yaz ve kış mevsimleri olgusuyla açıklanabilecekken, endüstri devrimini yaşamış bir toplumda bu zaman, hem döngüsel hem de ilerleyen bir olgu olabilir (Dilek, 2001: 20-21).

Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, zaman algısı toplumdan topluma, kültürden kültüre çeşitli değer yargılarına göre farklılık göstermektedir. Tüm insanlık için ortak bir zaman algısının da olmadığını bu noktada söyleyebiliriz.

1.5. Zamanın Bölümlere Ayrılması

Her şeyin durağan, kıvıltısız olduğu bir evrende zaman tasarlanamaz. Zaman, yalın olarak önceki olayla sonraki olay arasında kalan dönemdir. Tarihte temel olarak iki çeşit zaman anlayışıyla karşılaşılır. Biri doğal, döngüsel diğeri geçmiş, şimdi, gelecek boyutlarını içeren çizgisel zaman anlayışıdır.

Doğal zaman anlayışı; güneşin doğup batması, Ay'ın değişmesi gibi doğal olaylara dayanır. Doğal zamanda, değişim döngüsel, eninde sonunda varılacak yer başlangıçtır. Böyle bir kavrayış ilerleme düşüncesini içermez. Farklı toplumlarda farklı zaman algıları görülür. Zaman algısının farklılaşmasında itici güç ekonomik ilişkiler olmuştur. Eski Mısırda zaman, Tanrısal hareketten dolayı dairesel olarak tasavvur edilmiştir (Çamuroğlu, 1993: 11,12). Eski Yunanda da benzer bir durum vardır; insanın toplumsal yaşamı da kozmosdaki gibi döngüsel bir düzene sahiptir. Doğadaki döngüsellik insan ve toplum yaşamı içinde uygulanabilir olduğu düşüncesiyle, insanın anlamlandırmaya çalıştığı, bu bağlamda biçimlendirme eğiliminde olduğu tarihin de döngüsel olabileceği, (tekerrürden ibaret bir tarih) kabül edilmiştir (Şimşek, 2006:41)

Zaman anlayışıyla dinler arasında doğrudan bir ilişki görülür. Bütün büyük dinler zamanın başlangıcına kendi hakikatlerini dayatma çabasıdadır. Musevilikte bu yaratılış kabul ettikleri tarih, Hıristiyanlıkta İsa'nın doğumu, Müslümanlıkta Hicret'tir. Camilerde ezanla, kiliselerde çanla zaman topluma belletilir ve toplum siyasal olarak yönlendirilir.

Hıristiyan zaman anlayışı kapitalizm yaygınlaştıkça diğer toplumlara kaymıştır. Kapitalizm geliştikçe zamanı da örgütlemiştir.

Zaman kavramının değişmesinde önemli dönüm noktalarından biri de Hıristiyanlığın yaygınlaşmasıdır. Hıristiyanlar İsa'nın çarmıha gerilmesini, yalnızca bir kez olabilecek bir olay olarak kabul ediyordu. Bunun sonucu döngüsel zaman anlayışının yerine çizgisel zaman anlayışının geçirilmesi olmuştur. Hıristiyanlık, Museviliğin mirasını devralmıştır. Geçmiş, şimdi, gelecek, insanın affına doğru ilerlemek zorunda olduğu bir çizgi hâline gelmiştir. Çünkü, ilk günden Mesih'in gelmesiyle kurtulmanın mümkün olduğuna inanılmıştır. Zaman, bir günden arınma süresi olarak değerlendirilmiştir (Çamuroğlu, 1993: 13-15).

Tek evrensel zaman dizini olarak adlandırılan zamanın oku, geleneksel Museviliğin mirasçısı olarak Hıristiyanlığın bir bulusu olmasına rağmen, eski Hıristiyan söylemlerinde yer almamıştır. Kilise tarihçileri, tarihsel süreci Musevi, Grek, Roma ve Hıristiyan olmak üzere dört döneme ayırmışlardır (Özlem, 1996: 37). Bunlardan Hıristiyan düşünürlerse tarihsel zaman anlayışını; Altın Çağ insanın düşüşü, ahlaksal bozulma dönemi, Altın Çağa geri dönüş aşamalarıyla simgeleştirmişlerdir. Bu bağlamda, Collingwood, Hıristiyan tarih yazımının dört ilkeye dayandığını belirtmiştir. Bunlar; evrensellik, tanrı yaptırımı, tanrı sözü ve devirselliktir. Bunlardan evrensellik ilkesinde tüm dünyayı bir dünya tarihi düşüncesini, devirsellik ilkesinde de karanlık-aydınlık gibi dinsel temelli bir dönemlendirme gayretini görmek mümkündür (Şimşek, 2006: 45).

Collingwood Hıristiyanlığın tarih düşüncesini şekillendirmesini şu şekilde anlatmıştır:

“Mekâna ve kurulan devlet organizasyonlarına (Roma-Yunan-Mısır vb.) bağlı olarak şekillenen tarih düşüncesi, tüm insanlığı içine alan Hıristiyanlığın, yaşanan sürecin bir başı ve sonu olduğuna (ödül-ceza, kıyamet-ahret) ilişkin inanışının etkisiyle ortaya çıkan sona doğru akan bir tarih fikri, Hz. İsa ile aydınlanıldığı kabûlü ile merkezinde İsa'nın bulunduğu iki bölüme ayrılmıştır. Öncesi karanlık, sonrası aydınlık

olarak düşünölen bu çizgisel tarih anlayışı, İsa'nın doğumu kadar önemli olmayan, ama kendi içinde önemli bazı olayları ara merkez oluşturmuş ve birçok döneme bölünmüştür. Böylece tarih, her biri kendine özgü olan ve her birinin kendinden öncekiyle sınırı bu çeşit tarih yazımının dilinde çağ açan olay denen bir olayla çizilen çağlara ya da dönemlere ayrılmıştır. Bu, evrenselciliğin simgesi olan bütün tarihsel olaylar için tek bir zamandizinsel çerçevenin benimsenmesidir. 7 yy.da Sevilla'lı Isidore'nin icat ettiği 'Ulu Baeda'nın yaygınlaştırdığı, her şeyi İsa'nın doğuşundan ileriye ve geriye tarihleyen tek evrensel zaman dizininin tasarımının nereden geldiğini gösterir. Modern tarihsel düşüncede pek tanıdık olan bütün bu öğeler Yunan-Roma tarih yazımında var olmuş; ilk Hıristiyanlarca bilinçli olarak zahmetle ortaya konmuştur" (Şimşek, 2006:45-46).

Eski toplumlarda benzer biçimde vurgulanan yaratılış anlatılarında (Mezopotamya, Orta Asya, Hint, Mısır, İran vb.) insanın yaratılışına müteakip geçen ilk zamanlar "Altın Çağ" dır. Yaşanılan dünyayı göksel dünyanın izdüşümü olarak gören, yerdeki etkinliklerin gerçekliğinin göklerde karşılığının olduğuna inanılan eski zamanlarda, ihtimal ki yitip giden başlangıç dönemleri; yaratılışa, doğal olarak göksel alana en yakın zamanlardı (Şahin, 2004:161)

Tarihî geçmişin çağlara ayrılması, nitelendirilmesi ve sıfatlandırılması hususunda Hint düşüncesinde ayrıntılı bir şeyler bulunur. Buna göre;

I. Krita Yuga – 4800 yıl sürer

II. Trete Yuga – 3600 yıl sürer

III. Dvapara Yuga – 2400 yıl sürer

IV. Kali Yuga – 1200 yıl sürer

Yuga, devrenin en küçük ölçüsüdür. Her yuganın başında ve sonunda şafak ile alacakaranlık bölümleri vardır. Yalnız her tanrı yılı 360 insan yılına eşit olduğundan toplam devre (MahaYuga) 4.320.000 yıl etmektedir. En aydınlık çağ (Altın Çağ) Krita

Yuga, en karanlık ve kısası ise bugün içinde bulunulan Kali Yuga'dır. Tüm bu devre bir "çözülme" (Pralaya) ile son bulur ve sonra tekrarlanır (Şahin, 2004:161)

Yahudi- Hıristiyan geleneğinde ise; yaratılışı altı gün içinde anlatan Tevrat' da Adem'den Nuh'a kadar pek çok peygamber hayatı ve yaşadıkları yıllar belirtilmiştir. Avrupa Orta Çağ dünyasında, Tevrat-İncil bütünlüğüne bağlı ve peygamber merkezli tarihi devreler ele alınmış, buna göre tarihler yazılmıştır.

Tevrat – İncil geleneğine bağlı bölümlemenin en açık örneğini, Hıristiyan filozofu St. Augustinus'ta (353-430) bulabiliriz. Buna göre tarih;

I- Adem'den Nuh'a,

II- Nuh'dan İbrahim'e,

III- İbrahim'den Davud'a,

IV- Davud'dan İsrailoğullarının Babil tutsaklığına,

V- Tutsaklıktan İsa'nın doğumuna,

VI- İsa'nın doğumundan kıyamete kadar olmak üzere altı bölüme ayrılır.

Batı'da XVI. yüzyıldan itibaren, ilk antika meraklıları, oyulmuş ve yontulmuş taşları biriktirmeye başlamışlar, eski eşya koleksiyonları hızla çoğalmış ve kazı yapma düşüncesi doğmuştur. İlk kazı, 1685'te Normandiya'daki Corheral dölmeni kazısıdır. XVIII yüzyılda, yine Tufan olayına bağlı olarak, suların çekilmesiyle toprağa gömülü kalan insanlar arandı. Sonraki yüzyılın ilk yarısında, fosilleşmiş kemiklerin peşine düşüldü. Bu araştırmalar sonunda birçok taş alet gün yüzüne çıkarıldı. Böylece, insanın geçmişinin Tevrat geleneğine göre kaydedilen sürelerden çok daha eskilere gittiği anlaşılmıştır (Şahin, 2004:161).

1644- 1707 yılları arasında yaşayan Alman bilim adamı Chrigtop Celariug, genel tarih için;

I- Eski Çağ: Başlangıçtan 476'ya kadar,

II- Orta Çağ: 1453 İstanbul'un fethine (ya da Amerika'nın keşfine /1492'ye) kadar,

III- Yeni Çağ: 1453/1492'den sonraki zamanlar şeklinde bir bölümlenme yapmıştır. Bu bölümlenme Avrupa bilim adamları için kabul görmüş, 1789 Fransız İhtilâli ise IV. yani Yakın Çağ başlangıcı kabul edilerek ikmal edilmiştir (Şahin, 2004:161). Görüldüğü gibi, tarihsel zamanın çizgisel ya da başka bir formda olduğu/olması gerektiği konusuna ilişkin tartışmalar son bulmuş değildir. Bunun en açık sebebi önceden de belirtildiği gibi zamanın soyut ve tanımlanamaz olan doğası olması yanında, sosyal bilim alanlarında çalışanların sahip oldukları bilim paradigması gibi gözükmektedir. Ancak, şu bir gerçek olarak varlığını korumaktadır ki, zaman ve tarihsel zaman kavramı kişisel olduğu kadar toplumsal algılara da bağlı olarak yaşanan döneme göre farklılaşmaktadır (Şimşek, 2006:54).

1.6. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Zaman Kavramı

Sosyal Bilgiler; sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen, becerikli, demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanı olarak tanımlanabilir (Doğanay, 2002:17).

Etkin bir vatandaş veya bireyde bulunması gereken belli başlı beceriler arasında zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama becerileri çok önemli yere sahiptir. Zira bu beceriler insanlara, yaşadıkları zaman başta olmak üzere geçmişten bugüne meydana gelmiş ve gelecekte yaşanabilecek olayları binlerce yıllık insanlık tarihi içerisinde doğru yere oturtma, bu zaman çizgisinde insanlığın bir yandan devamlı bir değişim diğer yandan da süreklilik içerisinde olduğunu kavrama imkanı verir (Demircioğlu, 2009:188).

Sosyal Bilgilerin insanın yaşadığı topluma uyumlu bireyler haline getirme ve egemen gücün (devlet) istediği vatandaş tipini yetiştirme gibi çok önemli fonksiyonları vardır. Bu kadar önemli olan sosyal bilgiler dersi, önceki tanımlarda da vurgu yapıldığı gibi, bazı vazgeçilmez özelliklere sahiptir. Bu özellikler Sosyal Bilgiler eğitiminin temel prensipleri olup, programın ana gövdesini oluşturur:

- Etkili vatandaşlık,
- Kültürleme,
- Yöntem,
- Zaman (geçmiş, bugün, gelecek) (Safran 2008:7).

Bir toplumun tarihsel süreç içinde ürettiği ve kuşaktan kuşağa aktardığı her türlü maddi ve manevi özelliklerin bütününe kültür denir. Kültür, bir toplumun kimliğini oluşturur, onu diğer toplumlardan farklı kılar. Kültür geçmiş ile ilgilidir ve bu yüzden bireylere kültür kazandırmanın ilk adımı geçmişi öğrenmelerini sağlamaktır. Sürdürülebilir bir vatandaşlık anlayışı, insanların deneyimlerini bir sonraki kuşağa aktarmalarıyla mümkün olabilir. Sosyal Bilgilerin aktarımı ise, bilimsel yöntemlere ve zamana bağlı olarak gerçekleşir (Safran, 2008:7-8)

Türkiye’de Sosyal Bilgiler; içeriğini, öğrencinin yaşamına katkı sağlayacağı düşünülen çeşitli sosyal bilim alanlarından seçilerek bütünleştirilmiş bilgiler yerine, birbirinden kopuk bir biçimde ele alınan tarih, coğrafya ve vatandaşlık konularının toplamından meydana geldiği 1997 yılından 2005 yılına kadar pek çok değişimi yaşamıştır. 2005-2006 öğretim yılında uygulamaya konan yeni öğretim programıyla birbirinden kopuk içerik tam anlamıyla farklılaşarak, bir bütünlük sağlamaya çalışıldığı görülmüştür.

ABD’de 1994’te sosyal gerçekliği bütüncül olarak ele alan ve çekirdek disiplinleri kaynaştırma problemi, NCSS (Amerikan Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi) tarafından öğrenme alanı (thematic standarda) denen bir kavramın ortaya çıkmasına yol açtı. Buna göre sosyal gerçekliğin temel konuları 10 öğrenme alanına bölündü (Ata,2009:29) ve bu 10 öğrenme alanı ile öğrencilere bireysel ve toplumsal anlamda pek çok becerinin kazandırılmasının amaçlandığı görüldü (Şimşek, 2006:69).

Tablo 1: ABD’deki Öğrenme Alanları ile Disiplinlerin Eşleştirilmesi

Öğrenme Alanı	Disiplinler
Kültür	Antropoloji, Tarih, Arkeoloji, Sosyoloji, Halkbilimi
Zaman, Süreklilik ve Değişim	Tarih, Arkeoloji, Felsefe
İnsan, Yerler ve Çevreler	Coğrafya, Tarih; Antropoloji, Halkbilimi
Bireysel Gelişim ve Kimlik	Psikoloji, Sosyoloji, Antropoloji, Sosyal Antropoloji, Siyaset Bilimi
Bireyler, Gruplar ve Kurumlar	Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Siyaset Bilimi, Tarih
İktidar, Otorite ve Yönetim	Vatandaşlık, Siyaset Bilimi, Tarih, Hukuk, Diğer Sosyal Bilimler
Üretim, Tüketim ve Dağıtım	Ekonomi, Tarih, Coğrafya
Bilim, Teknoloji ve toplum	Tarih, Coğrafya, Doğa ve Fen Bilimleri
Küresel Bağlantılar	Coğrafya, Kültür, Ekonomi, Beşeri Bilimler
Vatandaşlık İdeali ve Uygulamaları	Siyaset Bilimi, Tarih, Kültürel Antropoloji, Hukuk, Beşeri Bilimler

Kaynak: Ata (2009: 29)

ABD’de Sosyal Bilgiler kapsamında ele alınan pek çok disiplinden biri olan tarih öğretiminden beklenen standartlar ise, beş ana maddede sıralanmıştır. Bunlar (Şimşek: 2006:70);

1. Kronolojik düşünme,
2. Tarihsel kavrayış,
3. Tarihsel çözümleme ve yorumlama,
4. Tarihsel araştırma,

5. Tarihsel konuları çözümlene ve karar vermedir.

Amerika'da, yine Sosyal Bilgiler kapsamında yer alan tarih öğretimine ilişkin temel beceriler ise; Amerikan tarihine ilişkin temel kronolojik bilgi gelişimini göstermek, zaman şeridi, tablo, kart ve diyagramları okuma, yorumlama ve tamamlama, olayları doğru kronolojik sırada organize etme, sebep sonuç ilişkisini tanıma, tarihleri yüzyıllara çevirebilme şeklindedir (Safran ve Şimşek, 2006:87). Diğer yandan İngiliz Ulusal Tarih Programına göre, tarih öğretiminin beş temel amacının birincisini kronoloji becerisi kazandırmak olarak belirlenmiştir.

ABD'de National Center for History in the School (Okullarda Tarih İçin Ulusal Merkez) adlı kuruluş, çocukların kronolojik olarak düşüncelerinde yapabileceklerini şu şekilde belirlemiştir;

1. Geçmiş, şimdi ve gelecek zamanı ayırt etmek.
2. Tarihsel anlatı ya da hikayelerde zamansal yapıyı tanımak.
3. Öğrencilerin oluşturacakları kendi tarihsel anlatılarında (kısa otobiyografi) zamansal sırayı kurmak.
4. Takvimsel zamanda gün, hafta, ay, yıl, on yıl ve yüzyılları ölçmek ve hesaplamak.
5. Zamansal açıdan sıralı olayların zamanlarını eşit aralıklarla dizayn edebileceği bir tarih şeridi oluşturmak.
6. Zaman içinde meydana gelen değişim ve sürekliliği açıklayabilmektir. (nchs, 1988).

Türkiye'de ise, yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Amerika'da olduğu gibi, hayatı kapsadığı varsayılan 9 öğrenme alanına uygun belirlenmiş kazanımlar ve bunları gerçekleştirebilmek için tasarlanmış etkinliklerin temel oluşturduğu bir konumdadır. Böylece, eskiden sadece vatandaşlık aktarımı yaklaşımını esas alan ve bilgi öğretmeye/ezberletmeye çalışan bir dersten, çocuğa bilginin yanında, günlük yaşamında karşılaştığı problemlerin çözümünde kullanabileceği becerileri, topluma uyum sağlama

konusunda bazı değerleri ve diğer insanlarla ilişkilerini dzenlemesine yardımcı olacak tutumları da kazandırmayı amaçlayan bir noktaya gelmiştir. Bu yeni durum, Türkiye'deki Sosyal Bilgilerin evrenselliği anlamında olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir (şimşek, tarihsiz). Konuya ğrenciler açısından bakıldığında, yeni programın öğrenciyi merkeze aldığı görülür. Bu önemli bir değişimdir. Çünkü ağdaş ğretim yaklaşımlarının da vurguladığı gibi; öğrencinin ilgi, istek ve potansiyellerini dikkate alan programların başarıya ulaşma şanslarının daha yüksek olduğu , daha başarılı oldukları görülmektedir. Çünkü derse ilgi duymayan öğrencilerin öğrendiklerini çok çabuk unuttuğu; derste sıklıkla öğrenmeye de istek duymadığı görülmektedir (Szer, 2005: 9).

Michaelis ve Garcia ile Schuncke, Sosyal Bilgiler dersi içinde tarihle ilgili öğretilmesi gerekli kavramları şu şekilde belirtmişlerdir (Doğanay, 2002: 32):

1- <i>Değişim</i>	9- İnsan Deneyimi,
2- Değişime direnç	10- Olay,
3- Buluş,	11- <i>Kronoloji</i> ,
4- <i>Uygarlık</i> ,	12- <i>Kuşak</i> ,
5- Zaman,	13- eşitlilik,
6- Liderlik,	14- <i>Gelişim</i> ,
7- <i>Süreklilik</i> ,	15- Neden- Sonuç,
8- Çatışma,	16- <i>Geçmiş</i> .

Dikkat edilirse yukarıdaki toplam 16 kavramdan 7'sinin (italik olarak yazılanlar; değişim, zaman, süreklilik, kronoloji, kuşak, gelişim, geçmiş) tarihsel zaman kavramı ile ilişkili olduğu görülür. Bu da, Sosyal Bilgiler ve Tarih ğretimi açısından tarihsel zaman kavramının önemini ortaya koymaktadır (şimşek, 2006: 72).

Türkiye'de eğitim alanında çeşitli yenilikler yapılmıştır. 2004-2005 eğitim ğretim yılından itibaren pilot uygulamaları yapılan 2005-2006 eğitim ğretim yılından itibaren 4. ve 5. sınıflarla başlayıp aşamalı bir şekilde 6. ve 7. sınıflarda uygulamaya konulan Sosyal Bilgiler Programı'nda 9 öğrenme alanı belirlenmiştir. Bu ğrenme alanları Amerika'daki öğrenme alanlarıyla benzerlik göstermektedir. Yeni program insanların

faaliyet alanlarını bütüncül bir yaklaşımla eksiksiz olarak işlemek için psikoloji, tarih, coğrafya, antropoloji, vb. disiplinleri aynı çatı altında birleştirmeyi sağlayacak öğrenme alanı terimini benimsemiştir. Sosyal bilgileri oluşturan dokuz tane öğrenme alanı saptanmıştır (Ata, 2009:37). “Zaman, Süreklilik ve Değişim “ öğrenme alanı tüm öğrenme alanlarını kapsayacak şekilde tasarlanmıştır.

Tablo 2: Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları , Ünitelere ve Sınıflara Göre Dağılımı

ÖĞRENME ALANI	4.SINIF ÜNİTELER	5.SINIF ÜNİTELER	6.SINIF ÜNİTELER	7.SINIF ÜNİTELER
BİREY VE TOPLUM	Kendimi Tanıyorum	Haklarımı Öğreniyorum	Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	İletişim ve İnsan İlişkileri
KÜLTÜR VE MİRAS	Geçmişimi Öğreniyorum	Adım Adım Türkiye	İpek Yolunda Türkler	Türk tarihinde Yolculuk
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	Yaşadığımız Yer	Bölgemizi Tanıyalım	Yeryüzünde Yaşam	Ülkemizde Nüfus
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	Üretimden Tüketime	Ürettiklerimiz	Ülkemizin Kaynakları	Ekonomi ve Sosyal Hayat
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	İyi Ki Var	Gerçekleşen Düşler	Elektronik Yüzyıl	Zaman içinde Bilim
GRUPLAR, TOPLUMLAR VE SOSYAL ÖRGÜTLER	Hep Birlikte	Toplum İçin Çalışanlar	-	-
GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM	İnsanlar ve Yönetim	Bir Ülke Bir Bayrak	Demokrasinin serüveni	Yaşayan Demokrasi
KÜRESEL BAĞLANTILAR	Uzaktaki Arkadaşlarım	Hepimizin Dünyası	Türkiye’imiz ve Dünya	Ülkeler Arası Köprüler

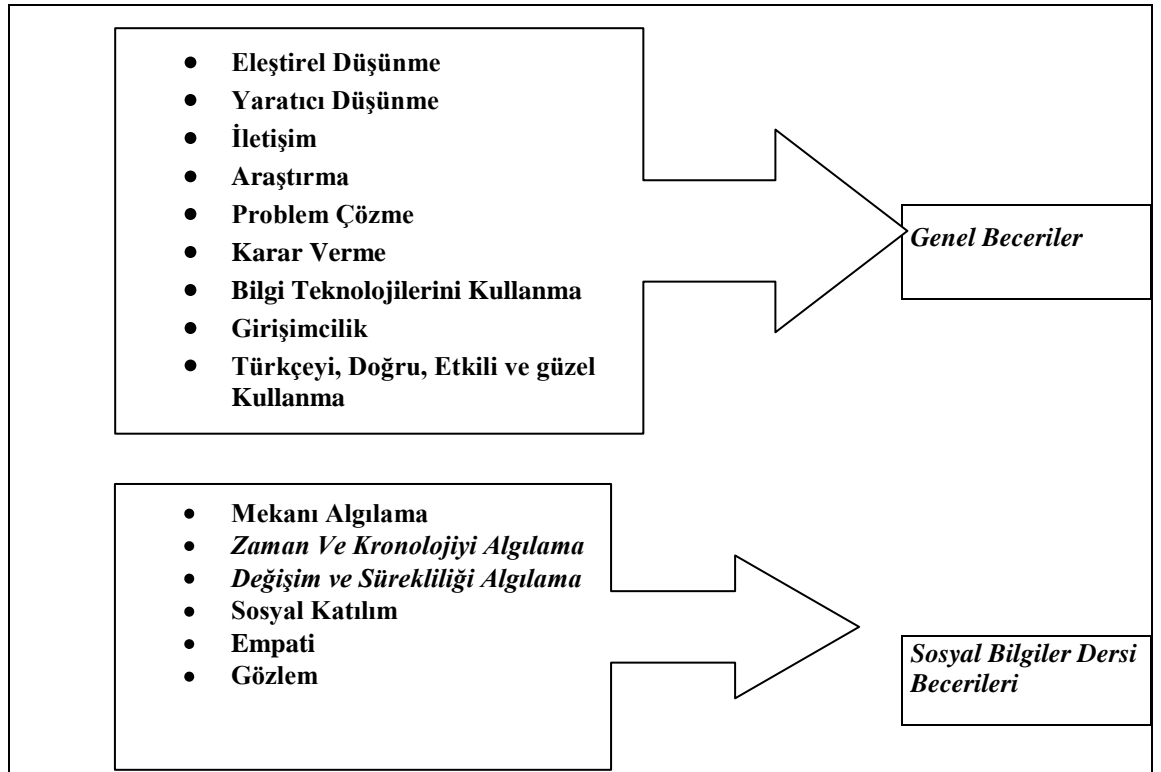
Kaynak: Yazıcı ve Koca (2008:25)

İnsanın doğal ve toplumsal çevresinde gerçekleştirdiği tüm faaliyetler ve insan davranışları zaman sürecinde süreklilik arz ettiği gibi, gelişim ve değişimde gösterebilir.

Dolayısıyla tüm öğrenme alanları bu süreklilik ve değişim sürecinden etkilenir. Bu yüzden “ Zaman, Süreklilik ve Değişim “ ayrı bir öğrenme alanı olarak düşünülmemiş ve diğer öğrenme alanları ile birlikte verilmiştir (Yazıcı ve Koca, 2008: 26).

Yine ABD’de olduğu gibi, Türkiye’deki 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı beceri temelli yapılandırılmaya çalışılmıştır. Beceri, edinilen bilgilerin işe koşulmasıyla gerçekleşen ve performansı içeren karmaşık eylemler bütünü olarak tanımlanabilir. Bunların daha üst basamağında yer alan yetenek ise bilgi ve becerilerin birleşmesi ile ortaya çıkan, daha geç gelişen, daha kalıcı ve daha karmaşık bir basamaktır. Bu bağlamda beceriler öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir. Sosyal Bilgiler Programı, ilköğretim 4–7. sınıf düzeyinde diğer derslerle birlikte ilk dokuz beceriyi kazandırmanın yanında, kendine özgü altı beceriyi de kazandırmayı amaçlamaktadır (Safran, 2008: 16).

Şekil 1: Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Beceriler

Kaynak: Ata (2008: 27)

Sosyal Bilgiler Programında her sınıf düzeyi için doğrudan verilecek becerileri de yer verilmiştir. Öğrencileri, konuları öğrenmek için yaptıkları etkinlikler sırasında bilgiyi

oluştururken, her öğrenme alanı için birer adet olmak üzere belirlenmiş doğrudan becerileri de öğrenmeleri planlanmıştır (Ata,2008: 27)

Tablo 3: Sosyal Bilgiler Dersinde Doğrudan Verilecek Becerilerin Öğrenme Alanlarına ve Sınıflara Göre Dağılımı

ÖĞRENME ALANI	4. SINIFTA DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİLER	5. SINIFTA DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİLER
Birey ve Toplum	Kanıtı tanıma ve kullanma	Yazılı anlatım
Kültür ve Miras	Not alma	Görsel kanıt kullanma
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Mekanı algılama	Gözlem
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Tablo, diyagram ve grafik okuma	Basit istatistik verilerin yorumu
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Karşılaştırma yapma	Kütüphane ve referans kaynakları kullanma
Gruplar, Kurumlar ve Sosya	Kütüphane ve referans kaynakları kullanma	Olgu ve düşünceleri ayırt etme
Güç, Yönetim ve Toplum	Sebeup- sonuç ilişkisini belirleme	Sosyal katılım
Küresel Bağlantılar	Karar verme	Basılı ve görsel kaynakları kullanma
ÖĞRENME ALANI	6. SINIFTA DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİLER	7. SINIFTA DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİLER
Birey ve Toplum	Bilimsel genelleme yapma	<i>İletişim</i>
Kültür ve Miras	Harita okuma ve atlas kullanma	<i>Grafik hazırlama</i>
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Girişimcilik	<i>Tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme</i>
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Araştırma	<i>Tarihsel empati</i>
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Çıkarımda bulunma	<u>Zaman ve kronolojiyi algılama</u>
Güç, Yönetim ve Toplum	Sosyal katılım	<i>Karar verme</i>
Küresel Bağlantılar	Yaratıcılık	<i>Kalıp yargıları fark etme</i>

Kaynak : Yazıcı ve Koca (2008: 27)

Zamanın farklılığını anlamalarına yardım eden çeşitli etkinlikleri kapsayan Sosyal Bilgiler dersi, çocukların zaman kavramları ile ilgili deneyimleri sürecinde somut tanımlar sunmaktadır. Öğrenciler zaman içinde gelişen olayların, düşüncelerin ve insanların zihinlerindeki zaman çizgisi üzerinde anlamlı bir şekilde yapılandırmak isterler. Öğrenciler, bu yeterliliği kazanmaları için kronoloji ile tarih arasında kavramsal bağlantılar kurmaya yönelik pratikler yapmalıdırlar. Öğrenciler aslında tarih derslerinin

içerisinde zamana ilişkin birçok kavramı da dolaylı olarak öğrenmektedirler. Örneğin tarih şeridi bunları kolaylaştırmada kullanılan araçlardan biridir. Zamanı algılamaya yönelik çeşitli kavramların öğrenilmesi Sosyal Bilgiler dersi ile beraber diğer derslerde de üst sınıflarda desteklenmelidir. Bu beceri altında öğrencilerden ulaşmaları beklenen alt beceriler şu şekilde özetlenebilir;

- Takvim bilgisi edinme
- Zamanları ayırt etme (geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman)
- Zaman ifadelerini doğru kullanma
- Kronolojik sıralama yapma
- Zaman şeridindeki veriyi yorumlama
- Zaman şeridi oluşturma (Safran, 2008: 18).

Öğrenciler zaman kavramını nasıl edinir? Birçok çocuk olayların biçimlere ayrıldığını zaman kavramı ile fark eder. Çocuklar ev içi yaşantılardan genel olarak, kalkmanın, yemek yemenin, oynamanın ve uyumanın bir “ zaman” olduğunu öğrenirler. Dil kullanımı ve deneyimi sayesinde geçmiş, şimdiki zamanı ve geleceği ayırt etmeye başlarlar (Sarı, 2009:132). Zaman anlayışı toplumumuzda etkili bir şekilde görev yapabilmek için temel şarttır. Günlük yaşantımızda yaptığımız birçok şey zaman ve zaman anlayışı tarafından yönlendirilmektedir. Zaman, bu soyut doğasından dolayı öğrenciler için anlaşılması zor bir kavramdır (Sarı, 2009:132).

Gelişmiş bir zaman anlayışı da kronoloji, kişisel deneyimlerimizden uzaklaşmamızı ve zaman anlayışımızı ileri ve geri genişletmememizi sağlar. Tarihler intibak noktalarımız haline gelir. Ve olaylar kronolojik düzene girer. Yüzyıl ya da bir milyon yıl önceki olayların nasıl günümüzle ilişkili olduğunu gözümüzün önünde canlandırmaya başlarız. Açıkçası bu perspektif tarihi ezberlemekten daha fazlasını gerektirir. Sebep- sonuç ve devamlılık kavramları anlamaya başlanır (Sarı, 2009:132).

Tarih, öğrencilerin zaman kavramını anlamalarını gerektiren en belirgin çalışma disiplini. İlköğretim programlarındaki tarih öğretimi üzerine yoğunlaşan çalışmalarında, Preston ve Herman tarih anlayışı için gerekli olan zaman kavramının boyutlarını şöyle tanımlamışlardır: Zaman kavramı; dün, yüzyıl, dönem gibi

kavramların anlamını ve önemini, tarihi hareket, tarihi dönem, tarihi değişim gibi soyut ifadeleri ve ayrıca tarihi değişimin tarihsel sıralamanın sebeplerini içerir (Sarı, 2009: 133)

1.7. Çocukta Zaman Algısının Gelişimi

Avrupa Ülkelerin ‘de “çocuklarda zaman kavramı” çok uzun zamandır çalışma konusu olmuş ve iki farklı düşünce grubunu ortaya çıkarmıştır. Bunlardan ilki, araştırmalarının temelini Piaget’in çocuklarda zihinsel gelişimin evrelerinin oluşturduğu, standart ölçme araçları ile veri toplayarak bunları yaşa bağlı zihinsel gelişime göre açıklamaya çalışan *çocuk merkezli* düşünenlerdir. İkinci grup ise 1980’li yıllardan itibaren ortaya çıkan, ağırlıklı olarak nitel yöntemleri kullanan, çocuklarda tarihsel zaman ve kronoloji düşüncesinin gelişimi için yaşa bağlı zihinsel bir gelişimin tek gereklilik olmadığını, bunu yerine öğretim, strateji, yöntem, teknik, etkinlik ve materyallerinin iyi düzenlenmesi ile, hedeflenen başarıların yakalanabileceğini savunan, *konu merkezli* düşünenlerdir (Sarı, 2009: 132).

Zaman algısı da dil gibi, kişinin doğuştan getirdiği bir takım yetileri sosyal etkileşimle geliştirmesi esasına dayanan bir beceri olduğu için öğrenilmesi gerekir. Ancak, zamanın doğası soyut olduğu için çocuklar onu anlamakta zorlanırlar. Bu yüzden zaman, çocuklarca, yetişkinlikten önce tam olarak anlaşılabilir (Naylor ve Diem, 1987: 305). Çünkü, çocuklarda zamana ait olmayan kavram, zamana ait olandan daha önce gerçekleşmesine (Safran ve Şimşek, 2009: 543) rağmen zaman kavramı, mekân ve nicelik kavramları gibi kendiliğinden ortaya çıkmamaktadır (Safran ve Şimşek, 2009:543).

Aynı zamanda Preston ve Herman’da, önemli zaman kavramlarını kazanabilmek için çocukların hazır bulunuşlukları hakkında birçok çalışma yapmışlar ve ilköğretimdeki çocukların “kazançlı bir şekilde sistematik tarih çalışmaları ile uğraşacak kadar” zihinsel olarak hazır olmadıkları sonucuna varmışlardır (Sarı, 2009:132).

Nelson'a Göre 6 ya da 7 yaşındaki çocuklar için kendi yaşamlarına dair birkaç olayı sıralayabildikleri zaman şeritleri öğreticidir (Nelson, 1987: 261). Bunlarla her çocuğun kendi yaşamının, tarihin bir parçasını biçimlendirdiğini göstererek kendi hayatlarıyla kronoloji öğretimine giriş yapmaları sağlanabilmektedir.

Piaget, çocuğun soyut zaman ile uğraşma zorluğunu gösterdi; 11 yaşına kadar çocukların 4/3'ü zaman şeridini anlamamaktadırlar. Ve kronolojinin tam anlaşılması 16 yaşından önce olmamaktadır gibi, çocukta zaman kavramının gelişmesine ilişkin bulgularını 1946' da ortaya koydu (Sarı, 2009:133).

Tatiller ile önemli günler çocuklara, geçmişi fark etmelerinin gelişiminde ve ilköğretimde zamana ilişkin hedeflerin başarılmasında önemli fırsatlar sunarlar. Öğretmenlerin buna dikkat etmeleri önemlidir. Oyunlar ve canlandırmalar bu tatilin yapılmasını canlı tutar. Zamanın farklılığını anlamalarına vurgu yapmaya yardım eden çeşitli etkinlikleri kapsayan Sosyal Bilgiler Programı çocukların zaman kavramıyla ilgili deneyimleri sürecinde somut tanımlar sunar. Buna rağmen bu etkinlikler, öğrencilerde, zaman kavramının doğası hakkında zorlukları yok edemeyecek, zaman kavramının anlaşılmasında büyük öğrencilerde daha çok işe yarayabilecektir (Naylor ve Diem, 1987: 306-307).

Wood (1995), öğretmenlerin uzun zamandır sadece içeriğe daldıklarını, böylece çocukların geçmişe ait (düşünce) çatılarını olduğundan fazla görme eğilimine girdiklerini belirtmiştir. Örneğin, ilköğretim 4 ve 5. sınıfta tarihin öğretilmeye başlanmasına rağmen bu, zaman kavramı yerine tarihin içeriği üzerine olmuştur (MEB TTK, 2005:73).

Bu durumda ilköğretimin ilk yıllarındaki öğrenciler, bugün, dün ve yarın terimlerini öğrenmelidirler. Bütün bu kavramlar, genelde okul hayatında ve Sosyal Bilgiler programlarında kullanılan etkinlik ve somut deneyimlerle öğretilir. Ancak ilköğretimin birinci kademesinde öğretmenlerin, çocukların zaman gelişim birimlerinin farkında olmaları gereklidir. Zamanı göstermeyi öğrenme, bir saati kullanma, M.Ö. ve M.S. arası uzaklıkları gösterme gibi önemli eğitimsel konular ders yılının başlangıcında verilebilir. Dolayısıyla öğrenciler, aynı zamanda gün, hafta, ay ve yılın anlamı ve

takvimin doğasını öğrenirler (Naylor ve Diem, 1987: 305). Dakika ve saatlerin kronoloji için kavramlaştırılması gerekir. 4. sınıf ve daha üstü için dönem, çağ, yüzyıl, on yıl terimleri çalışılabilir (Nelson, 1987: 261).

Öğretmenler, ilköğretimin ikinci kademesinde ise, on ve yüzyıl gibi daha küçük birimlere ayrılmamış ayrıntısız ve geniş bir şekilde olan zamanın anlaşılmasında gerekli temelleri inşa edebilirler (Naylor ve Diem, 1987: 305).

Çocuğun, erken yaşlardan itibaren zaman kavramına ilişkin uyarılar almasının ve zaman kavramını anlamaya bağlamasının onun, bazı olaylar ile günün belirli zamanları arasında bağlantı kurmasını beraberinde getirdiği söylenebilir. Bu yüzden, gelişmiş ülkelerin eğitim-öğretim sistemlerinde çocuklarda zaman algısının gelişimi dikkatli bir biçimde planlanmıştır. Örneğin, ABD’de müfredat için zamana ait üç temel kavram kategorisi belirlenmiştir. Bunlar, saat, takvim, kronolojidir (Muir, 1990:215). Çocukta zaman gelişiminin ilk basamağı saate ilişkin olanıdır. Diğer bir deyişle, çocuk zamanı öğrenirken onu somut temsil eden saatle başlatmakta, takvimle devam etmekte ve kronoloji ile tamamlamaktadır (Safran, 2009: 94).

Çocuklar bazen zaman kavramına ilişkin sistemin bütünü anlamadan önce basama kalıp kavramlar hakkında bireysel önerilere sahip olabilmektedirler. Örneğin, ayların sıralarını bildikleri yaştan önce birinin doğum gününün ayını söyleme ve saat sistemini anlamadan önce birçok etkinliğin saat zamanını bilebilir. Basma kalıp zaman örneklerinin temsilleri çocuklara çoğunlukla okulda öğretilir. Ancak, bunların gerçekte kazanılması yıllar alır (Safran, 2009:94).

Çocuk, 2-4 yaş arası, akşam yemeğinin ne zaman yeneceği, babanın, annenin ne zaman eve gelecekleri ve ne zaman yatılacağı vb. günlük etkinlikleri zamanla bağdaştırmaya başlamaktadır (Güven, 1988: 10).

4 yaşındaki çocuklar gelecek zaman ifadesini ayırt etmede başarısız olmalarına rağmen, 5 yaşındaki çocuklar sonraki hafta ve ayda olacak olayları aylarca gerçekleşmeyecek olaylardan ayırt edebilmişlerdir. 6 yaşından 8 yaşına kadar olan çocuklar konuya ilişkin

yargılarını daha fazla ayırt edebilmişler, fakat birkaç aydan fazla olan olayların mesafesini saptamakta başarısızlığa uğramışlardır. 8 ve 10 yaşlarında ise, bir yıllık dönemdeki olayları zamanın zihinsel temsillerini kullanarak mesafeleri doğru bir şekilde kararlaştırabilmişlerdir (Friedman, 2000: 1).

Thornton ve Vukelich; belli tarihi ve zaman kavramların 6 yaşa kadar küçük çocukların sınırları dahilinde olduğunu ve her bir kavramın sistematik ve uygun aralıklarla öğretilmesi gerektiğini öne sürdüler. Yine , Thornton ve Vukelich geçmiş hakkında söylenen sözlerin çocuğun zamanla alakalı dil ve kavramları anlayabilmesi açısından değerlendirilsin diye zaman kavramını anlamının tarihsel olayların büyük bir dikkat konusu olması gerektiğini vurgulamışlardır (Sarı, 2009:133).

Doğum günleri, mevsimler boyunca olan takvim ve saatler, zaman bölümlerini işaretlemeye yardımcı olan şeylerdir. Fakat, bunlar soyut oldukları için bu yaş çocuklar için anlaşılması zor kavramlardır. Çocuklar, genellikle 6-8 yaşından önce takvim ya da saat kullanarak zamanın ölçülmesi gibi somut düşünceleri anlamalarına, saatin farkında olmalarına rağmen genellikle zamanı anlatamazlar. Çocukların dijital ya da analog saat üzerindeki sayıları tanımalarından kaynaklı olarak ‘saat kaç?’ sorusuna cevap vermeleri zamanı anladıklarını göstermez ya da herhangi bir mevsimi anlatan resim veya bir doğum günü fotoğrafı da bir çocuğun zamanda sürekliliği algılamasını, anlamasını sağlamaz. Çünkü zaman kavramını edinmek bir saat üzerindeki sayıları (rakamları) öğrenmek ve söylemekten ibaret değildir (Şimşek, 2006:78).

Shemilt, aynı yaş grubuna yönelik olarak tarihte soyut işlemler evresinin artık geçerli bir hipotez olmadığını dile getirmiş ve tarihte geçersiz, diğer öğretim alanlarında geçerli sonuçlar alınabilir tarzındaki anlayışı da eleştirmiştir. Shemilt, tarihi kavramların hem soyut, hem de somut bir şekilde öğretilebileceğini ifade etmiştir. Bu alanda yapılan son araştırma da Shemilt’ i destekler niteliktedir. Lee ve arkadaşlarının elde ettikleri sonuçlara göre, yedi yaşındaki bazı çocukların on dört yaşındaki bazı çocuklardan tarihi konular hakkında düşüncelerini ifade etmede çok daha iyi oldukları ortaya çıkmıştır. Bu ve diğer araştırma projelerinin sonuçlarından hareketle, tarihte “ bilgi” faktörünün bireyin tarih düşüncesinin gelişimin de etkili bir role sahip olduğu anlaşılmıştır (Sarı, 2009: 133).

Soyut ve karmaşık bir kavram olan zamanın yetişkinlerde farklı kullanım şekillerinin olduğu ve bu tarz kullanım şekillerinin 10 yaş civarı çocuklar da bile görülmediği belirtilmiştir. Buna karşılık birçok araştırmacıya göre, çocukların zaman anlayışlarındaki gelişimler ise 5–12 yaşları arasında, yaşa bağlı olarak meydana gelmektedir (Friedman, 1991:1).

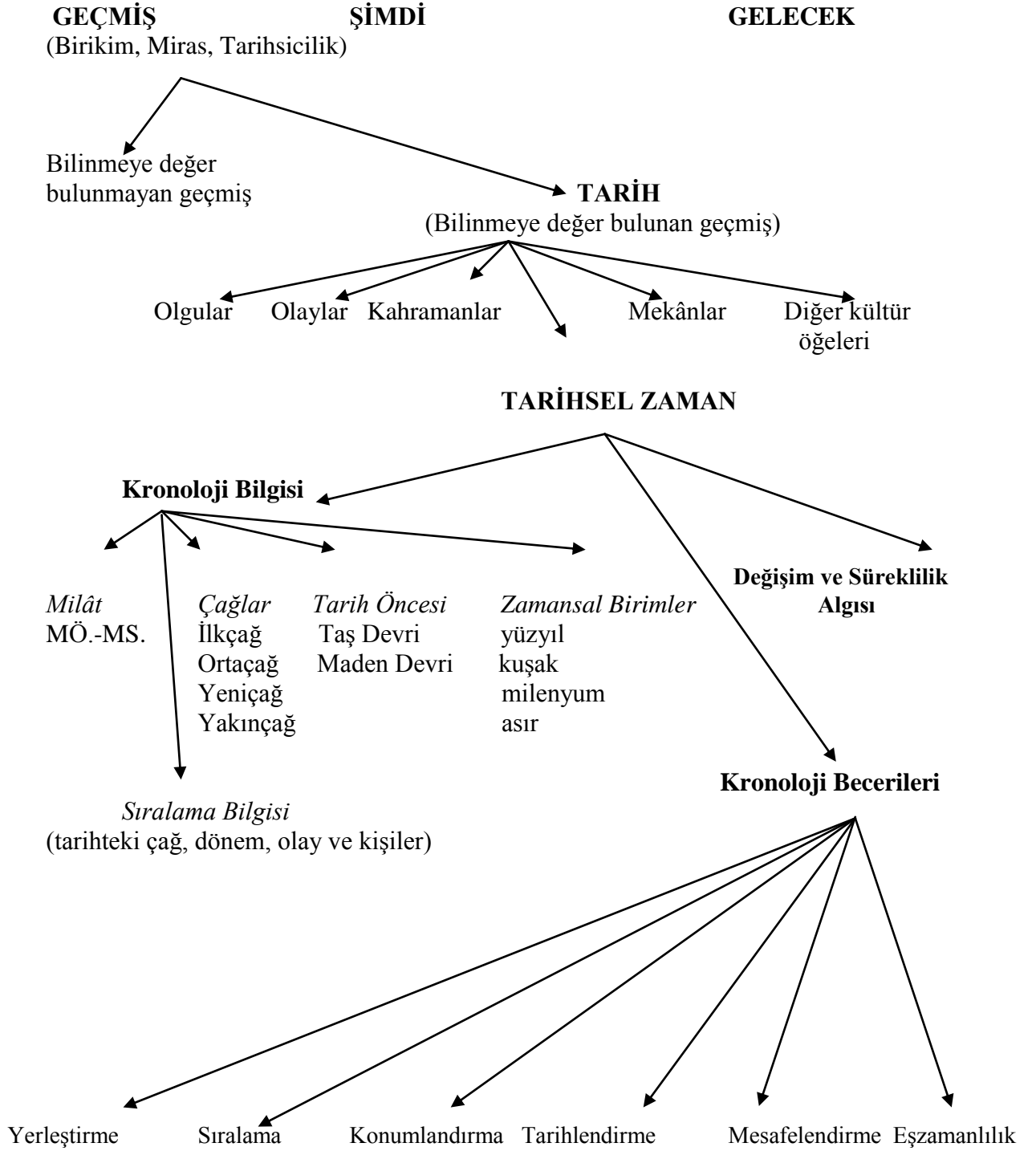
Yapılan araştırmalardan hareketle sonuç olarak çocukta zaman algısının gelişimi ile ilgili şunlar söylenebilir; zaman kavramı doğası gereği soyut olmasından dolayı 2 ile 4 yaş aralığındaki çocuklar tarafından anlaşılammaktadır. Ancak 4 yaştan sonra yavaş yavaş yaşa, zihinsel gelişime ve sosyal çevreye bağlı olarak zaman kavramı anlaşılmaya başlanmaktadır. Yetişkinlikten önce zaman kavramının tam olarak anlaşılması güçtür. Zaman kavramını çocukların 16 yaşına geldiklerinde tam olarak kavrayabildiklerini söylemek mümkündür.

1.8. Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Zaman Kavramı ve Öğretimi

Sosyal bilgiler derslerindeki tarih konularının öğretiminde ön plana çıkan diğer bir kavram, “Tarihsel Zaman” kavramıdır. “ Tarihsel Zaman: Tarih olarak düşünülen zamandır” (Şimşek, 2006: 30). Birçok araştırmacı (Jahoda, 1963; Thorndon ve Vukelich, 1988), kişide zamanı anlama sisteminin gelişmesinin en üst basamağının ‘*tarihsel zaman*’ olduğunu ortaya koymuşlardır (Şimşek, 2006:86).

Aşağıda Şimşek’in “Tarihsel zaman ve Öğeleri” şemasında da görüldüğü üzere, tarihsel zaman öğeleri incelendiği zaman, bu zamanın öğelerinin, “Kronoloji bilgisi, kronoloji becerileri, değişim ve süreklilik“ algısı olduğu görülmektedir (Demircioğlu, 2009: 191).

Şekil 2: Tarihsel Zaman ve Öğeleri

Kaynak : Şimşek (2006:103)

Öğretimsel açıdan tarihsel zaman kavramının açılımı aşağıdaki gibidir(Demircioğlu, 2009: 191).

1- *Kronoloji Bilgisi*

- Zaman Terimleri (Yüzyıl, asır, çeyrek asır, M.Ö., M.S., vb)
- Zaman İfadeleri (Bir süre önce, bir süre sonra)
- Sıralama Bilgisi (Geçmişten günümüze olayları, kişileri, sıralayabilme.)

2- *Kronoloji Becerisi*

- Yerleştirme becerisi,
- Sıralama becerisi,
- Konumlandırma becerisi,
- Tarihlendirme becerisi,
- Mesafelendirme becerisi,
- Eşzamanlılık becerisi,

3- *Değişim ve süreklilik*

- Değişim ve süreklilik algısını ifade etme,
- Değişim ve süreklilik algısını işe koşma,

şeklinde ele alınabilir (Demircioğlu, 2009:191-192)

Öğrencilerin tarihsel zamanla ilgili olarak bilmeleri gereken diğer bir özellik ise, tarihsel zamanın farklı yönleri olduğudur. Bu yönler, zamanın mekaniği, geçmişin çatısı, tarihsel bölüm ve dönemleri sıralayabilme, ve zamanın derinliğidir. Tarihsel zamanın farklı yönlerinin açılımı aşağıdaki gibidir (Demircioğlu, 2009: 192):

- 1- **Zamanın Mekaniği:** Bu başlık altında öğrencilere tarihlendirme sistemleri, zamanla ilgili kelimeler ve zamanın nasıl çalıştığıyla ilgili bilgiler verilmelidir. Buna ilaveten, öğrencilere 24 saat ve saatin tarihi de öğretilmelidir.

- 2- **Geçmişin Çatısı:** Öğrenciler, öğretimi yapılan tarihsel olay, devir ve dönemleri birbirleriyle ilişkili bir çatı şeklinde görebilmelidirler.
- 3- **Tarihsel Bölüm ve Dönemleri Sıralayabilme:** Bu etkinlik geçmişteki önemli olay ve dönemleri sıralayabilmeyi gerektirmektedir. Örneğin, Atatürk Dönemi'ndeki toplumsal ve idari değişimler, Çanakkale Savaşı'nın dönüm noktaları ve Kurtuluş Savaşı kronolojisi gibi.
- 4- **Zamanın Derinliği:** Dünyanın kuruluşundan itibaren zaman anlayışı, tarih öncesi çağlar ve yazının gelişimine kadar olan dönem öğrencilere öğretilmelidir.

1.8.1. Kronoloji Bilgisi

Tarih öğretiminde öğrencilere öğretilmesi gereken en temel kavramların başında kronoloji gelmektedir. Tarihsel olayların öğrenilmesi ve ilişkilendirilebilmesi için hayati bir önem taşıyan kronoloji ve kronolojik düşünme, tarihsel muhakemenin kalbinde yer almaktadır (Demircioğlu, 2009: 192). Kronoloji, geçmişe ait olayların bir sıra dahilinde dizilmesinden öteye bir eylem olup, geçmişe yönelik değişim, sebep sonuç ilişkilerini anlamayı gerekli kılmaktadır (Demircioğlu,2009: 192).

Sözlük anlamı “zaman bilimi” olan kronolojinin ilmi tanımları şu şekilde ifade edilmektedir. Kronoloji; modern takvimin esasını teşkil eden güneş yılına göre geçmişte cereyan eden bir olayın zamanını, araştırmacının zamanına olan mesafesini ölçen bilime denir (Memiş, 1996:16). Halkın (1989:32) kronolojiyi, “tam olarak tarihi olayların zaman içinde paylaşılması” olarak ifade eder. Paykoç'a (1991:30) göre kronoloji insan davranışlarını ve toplumu incelemede düzenleyici rolü olan bir bilimdir. Bu açıklamalardan yola çıkarak kronolojiyi, tarihi olayların zamanlarını belirleyen, olayların öncelik ve sonralıklarının tespitine yarayan, olayların meydana geliş sıralarını düzenleyen bir bilim olarak tanımlayabiliriz. Geçmişteki olayların hangi tarihte, ne zaman cereyan ettiğinin bilinmesi açısından kronoloji bilgisi tarih için vazgeçilmez önemdedir (Köstüklü, 1998:16). Nitekim zamanı belli olmayan olaylar anlaşılmayan bir bilgi yığından ibaret olabilir (Kale, 2006: 31).

Kronoloji, ekonomik ve teknolojik açıdan gelişmiş ülkelerin tarih programlarının önemli bir ögesidir. Örneğin ABD’de, Amerikan Tarih Öğretimi Standartları (SFHT) içinde, kronoloji temel bir unsur olarak belirtilmektedir ve tarihsel düşünme becerilerinin ilki olarak gösterilmektedir. Bu programda, kronolojik düşünme başlığı altında aşağıdaki unsurlar bulunmaktadır:

1. Öğrenciler geçmiş, bugün ve gelecek arasındaki ayrımı yapabilmelidirler.
2. Öğrenciler geçmişten günümüze olayların nasıl meydana geldiğini teşhis edebilmelidirler.
3. Öğrenciler kendi hikayelerini yazarken kronolojiyi kullanabilmelidirler.
4. Öğrenciler zaman çizelgelerinde verilmiş olan olayları yorumlayabilmelidirler.
5. Öğrenciler tarihsel süre örneklerini analiz edebildikleri gibi, değişim ve sürekliliği de analiz edebilmelidirler.
6. Öğrenciler tarihsel dönemlerin oluşmasında kültürel faktörlerin öneminin farkına varabilmelidirler (Demircioğlu, 2009: 193).

Stradling’e (2003:75-76) göre, tarihsel ardışıklıklar ve kronoloji bir anlamda geçmişe yüklenen kurgulardır. Tarihçiler olayları anlamlandırma ve karmaşık gelişmelere bir şekil verme çabasına bağlı olarak, bunları sıralamaya, yorumlamaya, önemlerine göre ayıklamaya ve böylece ortaya çıkan şeyleri birbiriyle örerek bir öykü haline getirmeye yönelir. Kronolojik anlatı, tarihçilerin sürekli başvurdukları dağarcıktır; gelişmelere bir şekil ve düzen vermek için geçmişi birbirini izleyen bölümlere ayırma sürecidir (Kale, 2006: 32).

Zaman ve kronoloji ile ilgili temel kavramlar, öğrencilerde geçmiş zaman bilincinin oluşması ve ilköğretim tarih konularının öğrenilmesinde önemlidir. Bu kavramların eksik öğrenilmesi ya da öğrenilememesi, öğrencilerde sağlıklı bir tarih bilincinin oluşumunu engellemektedir. Başka bir deyişle, geçmişteki olayların zaman ve tarih belirtmeden açıklanması, bu olayları anlamsız kılmakta ve tarihi birbirinden kopuk olaylar yığını haline getirmektedir. Bu bağlamda, geçmiş ve geçmişin bilimsel bir anlayışla incelenmesi olarak tanımlanan tarihin, ilköğretim düzeyinde sağlıklı bir biçimde öğrenilmesi, zaman

ve kronolojiyle ilgili kavramların doğru ve tam bilinmesini zorunlu kılmaktadır. İlköğretim 6,7 ve 8. sınıfına gelen öğrenciler, Milattan Önceki ve sonraki kronolojik tarihlendirmeyi yapabilmenin yanında, zaman ve kronoloji gibi kavramlar hakkında da yeterli bilgi sahibi olmalıdırlar. Başka bir deyişle öğrenciler, geçmişten günümüze nasıl bir tarihlendirmenin yapıldığı ve olayların nasıl sıralandığını bilerek, geçmiş hakkında bir çatı oluşturmalıdırlar (Demircioğlu, 2005: 155-163).

Tarih derslerinde zaman ve kronoloji ile ilgili kavramların öğrenilme düzeyi üzerinde yapılan çalışmalar, özellikle ilköğretim seviyesinde öğrencilerin bu kavramları öğrenmede problem yaşadığı göstermektedir. Bu kavramların öğrenilememesi sonucu, öğrenciler tarihteki olayları bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlayamamakta ve olayları sebep- sonuç çerçevesinde değerlendirmemekte dirler (Demircioğlu, 2005: 155-163).

Sonuç olarak ise, öğrencilerin sağlıklı bir zaman, değişim ve süreklilik algısının gelişebilmesi için kronoloji bilgisinin öğretmenler tarafından öğretilmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

1.8.2. Kronoloji Becerisi

Şimşek (2006)'e göre; kronoloji becerileri, çocukların öğrendikleri tarihsel zamana ilişkin bilgileri işleme koyma şekli olarak anlaşılabilir. Kronoloji becerileri şu şekilde sıralanabilir;

- **Yerleştirme Becerisi:** Örnek bir olayı zaman düzleminde tarihinden hareketle yerleştirmedir.
- **Sıralama Becerisi:** Örnek iki olayı zaman düzleminde yine tarihinden hareketle öncelik- sonralık durumuna göre sıralamadır.
- **Konumlandırma Becerisi:** Örnek birçok olayı yine tarihlerinden hareketle belirli bir dönem ya da tarihler arasında zamansal açıdan düzlemde konumlandırmadır

- **Tarihlendirme Becerisi:** Örnek bir olayın hangi yüzyıla ait olduğunu tarihten hareketle tespit etmeye ya da herhangi bir yüzyıla ait örnek bir tarih belirleme tarihlendirmediir.
- **Mesafelendirme Becerisi:** Örnek birçok olayın arasında hangisinin zamansal olarak daha uzak / yakın olduğunu mesafelendirmediir.
- **Eşzamanlılık Becerisi:** Örnek olayla arasından aynı zamanda meydana gelmiş olanları eşzamanlılık belirleme şeklinde tanımlanmıştır (Safran ve Şimşek, 2006: 87-109).

1.9. Zaman ve Kronolojiyi Öğretme Etkinlikleri

Öğrencilerin tarihsel zamanı anlayabilmeleri ve onunla ilgili kavramları kullanabilmeleri için, aktif öğretim etkinlikleri yürütülmelidir. Aksi halde öğrenciler, tarihsel zaman ve onun unsurlarını anlamak ve algılamakta problemler yaşayacaktır (Demircioğlu, 2009: 193). Kronoloji öğretiminde öğretmenlerin karşılaştıkları önemli karışıklıklar ve öneriler şunlardır (Stow ve Haydn, 2000: 95);

1. Tarihte zamanın anlaşılmasının gelişimini sıkı bir şekilde yaşla ilgili bir gelişime oturtmak uygun değildir. Çünkü, çocuklar farklı yaşlarda farklı hızlarda ilerlerler.

2. İlköğretimin birinci kademesinde bazı çocuklar, tarihsel zaman kavramına dair karmaşık fikirlere sahip olabilirken, ikinci kademesindekiler yaşadıkları yüzyıl ya da milattan sonranın ne anlama geldiği gibi temel zaman kavramlarını kazanmamış olabilirler. Çocukların zamanı anlamaları hakkında varsayımlarda ya da bu alanda çocukların başarımları gerekenlerle ilgili bir üst tahminde bulunulmamalıdır. Çocukların konuya ilişkin girişimlerini dikkatlice izlemek gerekmektedir.

3. Kronoloji seviyesinin sistematik öğretimi, çocukların anlayışlarının gelişim oranını etkilemektedir.

4. Kronolojik sistemin anlaşılması için çocuklar, terimlere aşina olmaya ve bunları modellemede, eğitimde ve tartışmalarda kullanmada güven geliştirmeye ihtiyaç duyarlar.

5. Zaman hakkında yanlış kavramalar ve basmakalıp fikirler özellikle üzerinde durulması ve meydan okunması gerekenlerdir. Bunlar tartışmaların başlangıç noktası olarak temel oluşturabilirler.
6. Tarih ve dönem etiketleri ardışıklığın, zaman aralıklarının, sürekliliğin anlaşılmasının gelişimi yanında mekanik olarak ta öğrenilebilirler.
7. Tarih dönemlerinin hangi sırada öğretildiği, dönemleri daha geniş bir zaman çerçevesine ilişkilendirme ihtiyacı kadar önemli değildir.
8. Çocuklar, erken yaşlarda ‘şimdi’ ile karşılaştırıldığında uzak geçmişi yakın geçmişten daha iyi ayırt edebilirler.
9. Zamanın görsel sunumları, ilkokul yıllarında artan bir karışıklıkla sürekli olarak verilmelidir.
10. Görsel kanıtlar (kalıntıları ve binaları da içermektedir) çocukların dönem ya da dönemlerle ilişkisel ağların gelişiminde güçlü bir yoldur.
11. Bütün çocukların öğretimle inşa edilebilen, geliştirilebilen ya da değiştirilebilen geçmiş imajları hakkında fikirleri vardır.
12. Çocukların kronolojiyi anlaması birçok yöntemle etkili bir şekilde geliştirilebilir. Fakat bunlar çocuğun okul başarısıyla tutarlı olmalıdır.
13. Çocukların ilköğretim birinci kademedeki karşı karşıya geldikleri tarih deneyimlerinin çeşitliliğini ölçmek, ilköğretimin ikinci kademesine başladıklarında onların kronoloji öğretiminin hangi aşamasında olduklarını bulmaya yardımcı olacaktır.
14. Eğer tarihin anlaşılması etkili bir şekilde geliştirilmek isteniyorsa, ardışıklama çalışmaları, sıralanmış olan olaylar, insanlar ve yarattıkları araç-gereçler arasındaki ilişkiler tartışılarak bitirilmelidir.
15. Öğretmenin, çocukların zamandaki ilerlemelerinin farklı ayaklarını akılda tutmaları gerekir. Öğretmenler, geçmişin açıklanması, zamana ilişkin dağarcığın anlaşılmasının gelişimi, tarihleme sisteminin anlaşılmasının zihinsel haritası ya da çatısını oluşturmalıdırlar. Böylece çocuklar bütün bu alanlarda tutarlı ilerlemeler sağlayabileceklerdir.
16. Tarih hakkında çocuklara öğretim sistematik olması gerektiği kadar sürekli de olmalıdır. Zaman açısından anlaşılmanın unutulmasını engellemek için bazen geriye dönmek gerekir (MEB TTK, 2005: 73).

11 yaşından önce, zaman dönemlerinin geleneksel isimleri ve tarihleri çocuklara dikkatli bir şekilde anlatılmadığı, çocuğun kendi etkinlikleriyle ilişkilendirilmediği sürece çok az anlam taşıdığı Friedman ve Blyth tarafından bulgulanmıştır. Bu yüzden, öğretmenlerin, çocukların geçmişi keşfetmeleri için onların ilgileri doğrultusunda stratejiler seçmeleri önerilmiştir. Tarihsel zaman kavramını öğrencilere öğretmenin pek çok yolu olmasına rağmen aşağıdaki etkinliklerle bir giriş yapmak mümkündür (MEB TTK, 2005: 74):

Kişisel Zaman şeridi: Kendi kendimize bir kişisel zaman şeridi yaptıktan sonra, hangi olayların bütün çocuklar için genel, hangilerinin bireysel olarak özel olacağını belirlemek için beyin fırtınası yapılabilir. Daha sonra öğrencilere boş zaman şeritleri verilerek, onların yaşamlarını etkileyen ya da değiştiren yedi ya da daha fazla olayı göstermeleri sağlanabilir. Onlara, evde aileleri ile birlikte çalışmalarını, fotoğraf albümlerini incelemeleri ve yaşamlarını geriye yansıtmaları için zaman verilir (MEB TTK, 2005: 74).

Ayakkabı Kutusu Zaman Kapsülü: Zaman kapsülleri, belirli bir zaman periyodu için nesnelerin ve kanıtların toplanmasıyla oluşur. Çocukların tarihsel çağ ile ilgili anlayışları anlamalarını sağlar ve konuya yönelik ilgilerini artırır. Zaman kapsülü, çocukların güncel eğilimlere ve çağdaş bilgilere odaklanmalarına yardım edebilir. Çocuklara bir amaç ve perspektif vermek için, onlardan kendilerini, örneğin 21. yüzyılda zaman kapsülünü açan bir çocuk olarak hayal etmeleri istenebilir. Hangi parçalar 20. yüzyılın sonlarındaki hayat hakkındaki en çok bilgiyi verecektir? Onlara, güncel politik figürler, tartışmalar, eğlenceler, teknoloji ve gelecek konusundaki tahminleri hakkında bazı ‘favorileri (bir film, şarkı veya hikâyeye)’ olduğu hatırlatılır. Genellikle, çocuklar zaman kapsüllerini insanların yaptığı sanat eserleriyle sınırlandırmak istemezler. Ayakkabı kutularını yazılı bilgilerle doldurmaktan da hoşlanırlar (MEB TTK, 2005: 75).

Aile Büyükleriyle Görüşme: Öğrenciler kendi tarihlerini anladıklarında ve bir zaman şeridinin neresinde olduklarına dair bir fikirleri oluştuğunda, bir önceki kuşakta dünyada neler olduğunu araştırmanın zamanıdır. Öğrencilerden, büyükbabaları ve büyükanneleriyle geçmişte onların yaşamlarının nasıl olduğu hakkında görüşmeleri istenebilir. Örneğin; kullandıkları teknoloji, moda, eğlence tarzı, günlük işler ve kaygılar

vb. Bu çocuklarının kendi dünyalarından çıkmalarını ve kuşak farklarını görmelerini sağlar. Bu süreç çok zaman gerektirmesine rağmen, çalışmaya değerlidir. Öncelikle, çocuklar bulduklarını paylaşma heveslisidirler. Kayda değerdir ki, tartışmalar aile büyüklerinin neden belirli şeyler yaptıklarına dair yeni soruların ortaya çıkmasını sağlayabilir. Bu, çocukların, değer ve inançların zamanla nasıl değiştiğini anlamaları açısından çok önemlidir (MEB TTK, 2005: 75).

Yerel Tarih: Çocukların, kendilerinin ve ailelerinin tarihlerini anlamaları önemlidir. Tarihin, her gün okula gidip gelirken yolları üzerinde gördükleri bina ve işaretleri kapsadığını öğrenmeleri öğrencileri heyecanlandırmaktadır. En iyi temel kaynağımız, toplumdaki en yaşlı kimselerdir. Resimler, eski haritalar, basılmış mektup ve günlükler de kullanılabilir. Toplumdaki insanların genellikle yerel tarih hakkında yardımcı olmak istedikleri görülmüştür (Leigh, Reynolds, 1997). Öğrenciler tarihle ilgilendiklerinde ve onun gerçek insanlarla ilgili olduğunu fark ettiklerinde, doğal olarak geçmişteki diğer insanları da merak ederler. Aile tarihi projesi tamamlandığında, ‘Neden bunu yapmışlar?’ şeklinde sorular sorarlar. Daha sonra hangi tarihsel konunun öğretildiğine bakmayarak, ilgili tarihsel döneme ait otantik materyallerle tanıştırılan çocukların, geçmişe merakları artırılabilir. Çocuklar geçmişteki materyalleri anlayınca, atalarının sosyal değerleri, inançları, ve yaşam tarzları hakkında düşünceler geliştirirler (MEB TTK, 2005: 75).

Günlük ve Mektuplar: Öğrenciler, daha önceden anlatılan gerçek hikâyeye ya da günlükleri, tarihsel hikâyeye ya da düz yazıları okuyup dinlediklerinde, o dönemin diliyle ilgilenmektedirler. Bu noktada, onlara bir günlük ya da mektup formunda tarihsel hikâyeyi denemeleri için bir şans verilmiştir. Bu en çok, belirli bir konu verildiğinde ve çocuklar ilk kişi olarak yazdıklarında işe yaramıştır. Örnek olarak bir konu şöyle başlayabilir (MEB TTK 2005: 75):

“Siz bir Türk askerisiniz ya da Bosna Katliamında vurulmuş birinin kardeşisiniz.

Bu olanları anlatmak için Türkiye’deki akrabalarınıza bir mektup yazın.”

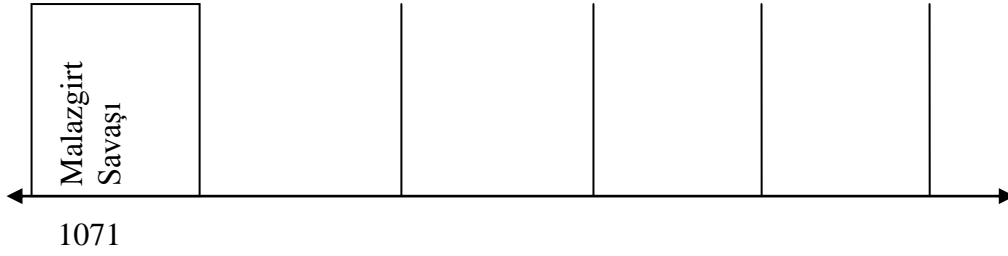
Zaman Şeridi Oluşturma: Eğitimin en önemli hedeflerinden biri, çizgisel bir tarihsel gelişimin varsaydığı kronolojik düşünceye hitap etmektir. Bu çizgisel zaman, her ne kadar sorunlu bir zaman ve tarih algısı yaratsa da tarih öğretimi için zamansal sıralama hala önemsenmektedir (Ed: Safran, 2009: 98). Zaman içinde olayların ardışıklığının kronolojik algısı için tarihsel zaman şeritleri en önemli araçlardır. Onlar, öğrenciye, olayların hangi sırayla, nasıl oluştuğunun anlaşılmasındaki hedefleri ve zaman genişliğinin görselliğinde yardımcı olur (Naylor ve Diem, 1987: 307).

Şimşek (2007) yaptığı deneysel bir araştırmada, ilköğretim 5. sınıflarda çocukların doğum yıllarından o güne kadar kendi yaşadıkları önemli olaylar, aynı periyotta ailelerin yaşadığı önemli olaylar, ülkede yaşanmış önemli olayların zaman çizelgelerini yapmalarının çocukların kendi yaşamlarından hareketle dünyada meydana gelmiş önemli olaylara sıçrama yapmalarını beraberinde getirdiğini, sonuçta çocukların öncekine göre kronolojik sıralama konusunda daha başarılı olduklarını bulgulamıştır. Ayrıca çocuklara çevrelerinde bulunan tarihsel yapıların kuruluş tarihlerinden hareketle zaman çizelgelerini yaptırmak söz konusu olmuş, bununla çocukların sınıf duvarında asılı duran tarih şeritlerinin gerçek tarihsel olguları barındırdığı duygusuna ulaşarak tarihin gerçekten yaşanmış olduğuna ilişkin fikir geliştirmeleri de mümkün olmuştur. Araştırmanın aksiyon kısmından sonra yapılan ölçümler, kişisel zaman şeridi ile başlatılan sürecin, çocukların tarihsel zaman kavramına ilişkin yeterliliklerini geliştirdiği, çocukların bazılarının tarihe yönelik olumsuz görüş ve tutumlarının iyileştirdiği, tarihi sevilen bir alan haline getirdiği bulgularını sunmuştur (Safran, 2009: 99).

Zaman şeritleri birçok farklı şekiller alabilir. En genel şekli, basitçe geçen zamanı göstermek için ölçülmüş olaylar arasında boşlukla olaylar dizisidir. Bir tel sınıf boyunca yapılandırılabilir ve olayları temsil eden kartlar uygun aralıklarla asılır. İki ya da daha fazla bölgedeki veya ülkedeki olayları, aynı zamanda farklı yerlerde ne olduğunu göstermek için yatay ya da dikey olarak paralel bir şekilde düzenlenebilir (Sarı, 2009: 139). Aşağıda bu paralel şekillere örnek gösterilmiştir:

Şekil 3: Yatay ve dikey zaman şeritleri

İlk Yerleşmelerin Zaman Şeridi (Öğrenciler gerisini dolduruyor)

Toplumsal Olaylar			
1960	1974	1980	1999

Kaynak: Sarı (2009: 139)

Zaman şeritleri kronolojiyi anlamada önemli bir rol oynamaktadır. Zaman şeritleri ile ilgili anahtar noktalar şunlardır:

- Öğrenciler zaman şeritlerini kendileri için oluşturmalıdırlar ve sadece tamamlanmış olanlara bakmamalıdırlar.
- Birçok öğrenci, zaman şeridi üzerinde durmalarını ve “ tarihte gezinmelerini” gerektiren fiziksel etkinliklerden, sadece zaman şeridi üzerinde yürüyerek bir tarihin diğer tarihten ne kadar uzakta olduğu hakkında bir anlayış geliştirerek, çok şey kazanırlar.
- Genellikle zaman şeritlerini bir olayı zaman içine yerleştirmek için giriş olarak kullanırız ama öğrenciler konu işlendikten sonra zaman şeritlerine bakmaktan çok

şey kazanabilirler ve anlayış geliştirebilirler. Bu ayrıca zaman içinde diğer olaylarla etkili bağlantılar kurabilme fırsatıdır.

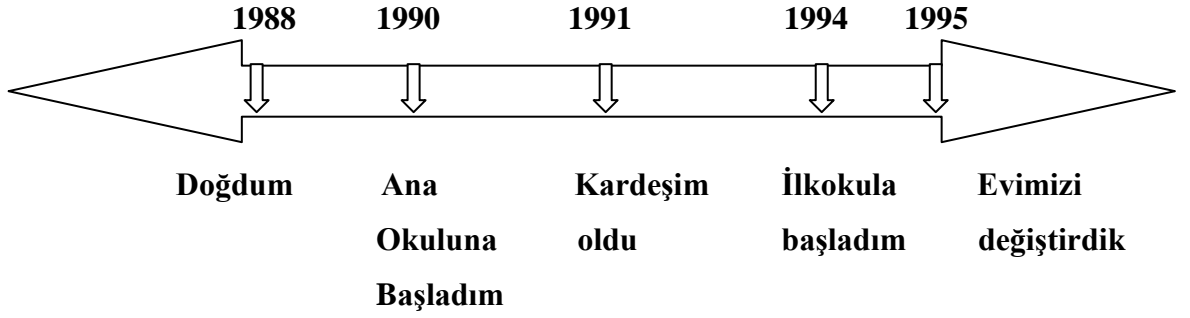
- Zaman şeritleri sadece kelimelerden ve tarihlerden çok görsel imgeler içerirse, kronolojik bilgiyi ve anlayışı pekiştirmede başarılı olması muhtemeldir (Sarı, 2009: 141).

Tarih öğretiminde zaman şeritlerini kullanmanın avantajları olarak şunlar sayılabilir:

- Tarihsel olayların hafızada karışmasını önler,
- Birçok farklı tarihsel döneme adapte edilebilir,
- Bir bakışta farklı ülkelerin tarihlerini gösterebilirler,
- Özet olarak biçimlendirildiği için kolaylıkla hatıralanabilirler,
- Çoğun zaman dönemlerini hayalinde canlandırmasına imkan tanır,
- Bir olay ile diğeri arasında ilişki kurmasını sağlarlar,
- Bir bakışta, uzun çağları, ya da tam tersine kısa bir nesli görmelerine yardım ederler (Sarı, 2009:141).

Sosyal Bilgiler derslerinde kullanılacak çeşitli zaman şeritleri bulunmaktadır Ancak bu zaman şeritleri içerisinde en çok kullanılanları kişisel zaman şeridi ve tarih şeritleridir. Tarih şeridi; Sosyal Bilgiler dersinde, özellikle tarihi olguların öğretiminde en önemli gösterim araçlarından biridir. Bu dersin en önemli hedeflerinden biri öğrencilere zaman ve kronoloji kavramını öğretmektir. İlkokul çocuklarının geçmiş zamanın ne kadar eski olduğunu hakkında bir görüş geliştirmeleri çok zordur. Özellikle ilkokulun birinci devresinde çocuklar geçmişi kendi doğum tarihlerine göre algırlar (Erden, Tarihsiz: 187). Çocuklarda zaman kavramını geliştirmek için tarih şeritlerinden yararlanılmalıdır. Tarih şeridi öğrencilerin tarihi olayların süresini ve sırasını kavramalarına yardımcı olur. Tarih şeridinin sınıfta etkili bir biçimde kullanılabilmesi için öncelikle her öğrenciden kendi yaşamlarındaki önemli olayları tarih şeridi üzerinde göstermeleri istenebilir. Örneğin;

Şekil 4: Tarih Şeridi

Kaynak: Erden (tarihsiz)

Bu şekilde öğrencilerden kendi hayat hikayelerinden oluşan zaman şeridi oluşturmaları istenir, böylelikle öğrencilerin kendi yaşamlarını da bir şablonda görebilme imkanı sağlanmış olur. Öğrencilerin anlamlı öğrenebilmeleri için tarih şeridini aktif kullanmaları gerekir. Bunun için tarih şeridi üzerine gerekli yerlerde yazılar, resimler, şekiller vb. asılması ve üzerinde tartışılması etkili olabilir (Yanpar Ş., 2007: 298).

Tarih şeritleri bir ünite ya da konun başında fikir vermesi için bir giriş olarak veya ünite sonunda özet ya da tekrar alıştırması olarak verilebilir. Kısa el notları olarak zaman şeritleri faydalıdır. Zaman şeritleri çocukların daha bağımsız ve daha geniş bir dağarcıkta çalışmalarına imkan verir. Kitapların özetlerini kronolojik olarak zaman şeridi üzerinde göstermek mümkündür (Safran, 2009: 100). Amaca ulaşmaları için zaman şeritleri mutlaka son derece ayrıntılı olmaları gerekmez. Konuyla ilgili istatistiklere yer veren kısa bir tablo, çoğu kez bazı karmaşık modelleri ve yönelimleri çok etkili bir şekilde özetleyebilir (Safran, 2009:100).

Belirli Bir Devir- Dönem- Zaman Hissi Geliştirme: Öğrenciler belirli bir devir ve dönem hissi geliştirmek zorundadırlar. Bu eylem onların geçmişe yönelik olarak süreklilik haritalarını geliştirmelerine yardım edebilir. Eğer öğrenciler kafalarında Tunç Çağı'nı; Osmanlı Dönemi'ni vb. unsurları hayal edemiyorlarsa onların belirli tarihleri sıraya dizmelerinin çok fazla bir anlamı olmamaktadır. Örümcek şemalar, tablolar ve görsel imajlar belli bir dönem ve devir hissi geliştirilmesi için öğrencilere yardım edebilecek materyallerdir. Öğrencilerin zaman hissini geliştirmelerine yardım edecek diğer bir husus ise, bu konuyla ilgili sorulabilecek sorulardır (Demircioğlu, 2009: 194).

Sıralama ve Tematik Hikayeler: Bilişsel öğrenme anlayışına göre ilişkilendirerek öğrenme, kalıcı öğrenmeye katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda öğrencilerin zaman anlayışının gelişimine katkı sağlanması bakımından, öğretimi yapılacak kavram ve konuların sıralanması ve tematik hikayelerle ilişkilendirilerek sunulması önemlidir. Tarihi hikaye ve temalarla ilgili olarak aşağıdakilere benzer sorular sorulabilir:

- XIX. yüzyılda Sultan mı, yoksa ayanlar mı daha güçlüydü?
- XIX. yüzyılda Osmanlı'da günlük yaşam nasıl değişti: evler, sağlık, boş zamanlar, ulaşım, iletişim (Demircioğlu, 2009: 195).

Levstik (1995), iyi yazılmış bir anlatının çocukların zihinlerinde geçmişin bir dünyasını kurmalarını sağlayabileceğini belirtmiştir. Hatta tarih ders kitapları yerine çocuk edebiyatının kullanılması gerektiğini, iyi yazılmış bir çocuk kitabının, okuyucuya farklı yer ve zamanları çağrıştırdığını, böylece okuyucunun geçmiş yaşamıyla olan benzerlikleri görselleştirmeye başlayabileceğini iddia etmiştir (Safran, 2009:107).

1.10. Değişim ve Süreklilik Algısı

Değişim; bir zaman dilimi içindeki değişikliklerin bütünüdür (Türk Dil Kurumu).

Değişim, kavram olarak zaman akışına rağmen aynı kalan bir özellik anlamına gelen “tembellik” veya “süreklilik” in karşıtıdır. Bu durumda değişim, zaman içerisinde eski durumda kalmayan bir özelliğe sahiptir (Erdoğan, 2004: 10).

Başaran'a (1992) göre; bir bütün öğelerinde, öğelerin birbirleriyle ilişkilerinde, öncekine göre nicelik ve nitelik açısından gözlenebilir bir ayrılığın oluşumudur(Erdoğan, 2004:12).

Cüceloğlun'a göre ise değişim, A noktasındaki bir kişinin B noktasına, isteyerek, planlayarak gitmesi, kendini götürmesi hadisesidir.

Süreklilik ise, kesintisiz olarak sürüp gitme durumu, devamlılıktır. Genel anlamda, kesintisiz olarak sürüp gitme, sürekli değildir. Felsefede ayrı öğelerden kurulu olmayan

bir gerçeklik kurma. Özellikle uzay için kullanılır. Süreklilik yasası Leibniz’de felsefenin temel ilkesi olmuştur. Her yerde sürekli bir gidiş vardır, doğada hiçbir sıçrama yoktur, her şey bir bütün içinde örülmüştür (AnlamBilim. net, 2009).

Değişim ve süreklilik tarihin iki temel özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçmişten günümüze tarihe mal olmuş bu iki temel özelliği görmemiz mümkündür. Tarihin sağlıklı bir biçimde öğrenilebilmesi için, değişim ve sürekliliğin öğretim etkinlikleri aracılığıyla öğrencilere öğretilmesi gerekmektedir. Teknolojik ve ekonomik açıdan gelişmiş ülkelerde, tarih öğretiminin amaç ve felsefesi incelendiğinde zaman, değişim ve süreklilik kavramlarını anlama ve kullanma, tarih ve sosyal bilgiler öğretiminin öğrencilere kazandırmayı hedeflediği amaçlar olarak ortaya çıkmaktadır (Demircioğlu, 2009: 197). Öğrencilerin geçmişi ve bugünü anlayabilmeleri, geçmişin bugüne etkileriyle, nelerin değişip nelerin değişmediğini görebilmek için, değişim ve süreklilik kavramları ışığı altında tarihin öğretilmesi gerekmektedir (Demircioğlu, 2009:197).

Cuplin’e göre, değişim ve süreklilik kavramlarını anlama ve kullanma, tarih öğretiminin önemli amaçlarından biridir. Ayrıca değişim ve süreklilik tarihi anlamda esas unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Demircioğlu, 2009:197).

2005 Sosyal Bilgiler Programında (4.-7. Sınıflar) değişim ve sürekliliği algılama becerisi adı altında öğrencilerin aşağıdaki beceriler öğrenmeleri hedeflenmiştir:

1. Benzerlik ve farklılıkları bulma
2. Zamanla oluşan süreklilik ve değişimi algılama
3. Tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme
4. Geçmişteki problemleri ve nedenlerini tanıma
5. Tarihsel bir problemin çözümüne alternatif çözümler bulma

Banks, tarihsel veriler olmadan değişim hakkındaki ampirik ifadelerin doğrulanamayacağını, değişim hakkında fikir yürüttüğü zaman başka değişken ve kavramları da kullanması gerektiğini belirtmiştir (Şimşek, 2006:120). Zamanın sürekliliği (özellikle de geleceği kastedtiğinde), tarihi anlamada bir eksiklik doğurabilir ve

“yetişkinlerin bir dakika içinde gidiyoruz” demelerinde olduğu gibi engel oluşturabileceği söylenmiştir (Muir, 1990: 215).

1.10.1. Değişim ve Süreklilik Kavramlarının Öğretiminde Kullanılabilecek Bazı Stratejiler

Zaman ve kronoloji kavramlarının öğretiminde olduğu gibi, değişim ve süreklilik kavramlarının öğretiminde de öğrencileri aktif ve üretken kılacak bir dizi öğretim etkinliğinin kullanılması gerekmektedir. Değişim ve süreklilik kavramlarının öğrencilere etkin bir şekilde öğretilmesi için, Haydn ve arkadaşları aşağıdaki stratejilerin kullanılmasını tavsiye etmişlerdir (Demircioğlu, 2009:198-199):

Bir Çatı Üzerinde Durma: Öğrenciler değişim ve sürekliliğin nasıl meydana geldiğini bir çatı üzerinde görmeli ve tartışmalıdırlar. Öğretmen bir konuya başlamadan önce, konuyla ilgili olarak bir çatıyı ortaya koymalıdır. Örneğin, Kurtuluş Savaşı'yla ilgili birbirini izleyen değişiklikleri, gelişmeleri içeren bir zaman çizelgesi oluşturabilir.

Değişimle İlgili Yaratıcı Zaman Çizelgeleri, Zaman Çizgileri, Zaman Diyagramları ve Zaman Grafiklerini Kullanma: Değişimle ilgili grafik, şema ve diyagramlar hızlı ve yavaş değişimlerin olduğu dönemlerin gösterilmesi için uygun materyallerdir. Önemli dönüm noktaları yaratıcı materyaller aracılığıyla gösterilmelidir.

Karşılaştırmalı Alıştırmalar: Benzerlik ve farklılıklara dayalı olarak yapılacak çalışmalar, öğrencilerin geçmişten günümüze değişim ve sürekliliği algılama ve anlamdırmalarına yardımcı olacak etkinlikler arasındadır. Görsel materyaller eşliğinde yapılabilecek bu tür etkinliklerde, öğrencilerin nedenselliği ön plana çıkarmaları gerekmektedir. Karşılaştırmalı alıştırmalar çerçevesinde, örneğin şu etkinlik yapılabilir: Nüfus istatistiklerine dayalı olarak, Trabzon 'un 1900'lerdeki nüfusuyla, günümüz nüfusunun karşılaştırılması ve ne tür değişimlerin meydana geldiğinin ortaya konması.

Öğrencileri Öğretimi Yapılan Konular Hakkında Farklı Düşünmeye Teşvik Etmek: Tarihte değişim ve sürekliliğin nasıl meydana geldiğini görmek amacıyla, öğrenciler,

belirli bir konu üzerinde farklı ve alternatif düşünmeye sevk edilmelidir. Örneğin; öğrencilere geçmiş yüzyıllara ait tablolar verilerek bunları yorumlamaları istenebilir. Bu bağlamda 1876 yılındaki bir nüfus sayımına dayalı olarak insanların meslekleri ortaya konulur ve öğrencilerden bu mesleklere sahip olanların doğum yerler, yaşları ve cinsiyetlerini ilk aşamada dikkate almaları istenir. Ardından öğrencilerden aşağıdaki etkinlikleri yerine getirmeleri istenebilir:

- Listede verilen işlerden hareketle, sayımın yapıldığı yılı izleyen 30 yılda o mesleklerden hangilerinin geliştiğinin ortaya konulması.
- Nüfus sayımının yapıldığı 30 yılı takiben hangi mesleklerin öneminin azaldığının ve neden ortadan katılığının sebepleriyle ortaya konması (Demircioğlu,2009:200).

Hipoteze Dayalı Sorular Kullanma : Geçmişten günümüze değişimin anlaşılabilmesi için yapılabilecek etkinliklerden birisi de öğrencilere hipoteze dayalı sorular sorulmasıdır. Örneğin; Türk Ordusu Büyük Taarruz'u kazanmamış olsaydı, ne olurdu?

Sıralama Etkinlikleri: Öğrenciler geçmişten günümüze olayları sıralayabilmelidirler. Bu sıralama işlemi, olayları sadece kronolojik olarak sıraya dizmek olmamalı, bunlar arasında değişim ve sürekliliğin nasıl meydana geldiği de ortaya konulmalıdır.

Tartışma Etkinlikleri: Öğretimi yapılan bir konunun tamamlanmasının ardından, öğrencilerden o konuyla ilgili tartışmalar yapmaları istenmelidir. Bu tartışmalarda dikkat edilmesi gereken husus, tartışmaların önemli dönüm noktalarını ortaya koyacak şekilde yapılmasıdır.

Yanlış Anlamayı Belirleme: Öğrencilere kasıtlı olarak yapısında /üzerinde hata bulunan bir metin ya da resim verilir. Ardından, verilen resim ve metindeki hata ve hataların bulunması istenebilir.

Bazı araştırmacılara göre, zaman, kronoloji, değişim ve süreklilik kavramlarının geleneksel bir anlayışla öğretilmesi, bu kavramların öğrenilmesini zorlaştırmaktadır. Uluslar arası düzeyde özellikle İngiltere merkezli yapılan araştırmaların yanında, ülkemizde bu alanda

sayıları sınırlı olan çalışmalara göre de, ilköğretim öğrencileri zaman ve kronolojiyle ilgili bazı kavramları öğrenmede problemler yaşamaktadırlar (Demircioğlu, 2005; Şimşek, 2006).

İngiltere'de 1995 tarih programında, tarih ders öğretiminde seçilen materyaller öğrencinin gelişim şemasına uygun olarak seçilmiştir. Booth; İşlem öncesi ve somut işlem aşamadaki (5-7/7-12 yaşlar için) çocuklara, ulaşım araçları, giyim kuşam, ev tipleri gibi somut materyallere dayalı dersler öngörülmüştür. Yani, mümkün oldukça, nesnelere, aileden, çevreden hareket eden bir program yapılmıştır. Tarih programı, ilköğretim düzeyinde çocukları, arkeologların çalışmasına ve yöntemine yönlendirmektedir. Somut İşlem döneminde çocuklara, somut nesnelere bağlı olarak karşılaştırma, sınıflama, sıralama yaptırılmaktadır. Örneğin, modern dönemdeki evler, ile Tudor ve Roma dönemi evler karşılaştırılmakta, çocuğun, son 400 yılda hızlı değişimin olduğu sonucuna ulaşması sağlanmaya çalışılmaktadır (Ata, Tarihsiz).

Geçmişten günümüze, yaşama ait bazı unsurların bir kısmı değişirken, diğerleri aynı kalmaktadır. Bu bağlamda, tarih derslerinde konuların öğretimi aşamasında, zaman içinde nelerin değişip nelerin değişmediğinin öğrenciler tarafından görülmesi sağlanmalıdır. Değişim ve sürekliliğe dayalı etkinlikler aracılığıyla öğrenciler, zaman içinde değişen ve değişmeyen unsurları gerekçeleriyle beraber ortaya koyarak üst düzey düşünme becerilerini sergilemektedirler. Zaman, kronoloji, değişim ve süreklilik kavramlarının öğrencilere sağlıklı bir biçimde öğretilmesi için, öğretmenlerin, öğrenci merkezli, yaparak ve yaşayarak öğrenmeye uygun öğrenme ortamları hazırlamaları gerekmektedir (Demircioğlu, 2009:201).

Sarı; sözlü tarih uygulamasıyla öğrencileri geçmişte yaşamış insanların günlük yaşantılarıyla ilgili bilgi sahibi olduklarını, bunu, kendi yaşam koşullarıyla karşılaştırarak değişim ve sürekliliği algıladıklarını belirtmiştir. Sözlü tarih aktivitelerinin, öğrencilere kazandırdığı beceriler de şöyle sıralanmaktadır; Dinleme, gözlem, soru sorma, bilgiyi düzenleme, olguyu düşünceden ayırma ilgisiz bilgi arasında ilgili bilgiyi bulma, kendilerinden önceki kuşakları daha iyi anlama ve takdir etme, değişim ve sürekliliği algılamadır. Sözlü tarih aktivitelerinin öğrencilere kazandırdığı bu beceriler etkinliğin

başlaması ve sonuçlanması arasında basamak basamak elde edilir. Dinleme, gözlem ve soru sorma görüşme esnasında bilgiyi düzenleme, olguyu düşünceden ayırma, ilgisiz bilgi arasında ilgili bilgiyi bulma becerileri görüşmeden hemen sonra bant deşifresinde kazanılır. Kendinden önceki kuşakları daha iyi anlama ve takdir etme ile değişim ve sürekliliği algılama becerileri ise öğrencinin kendi yaşantısı ile geçmişte yaşamış insanların yaşantılarını karşılaştırması sonucu kazanılacağını belirtmiştir (Sarı, 2009:133).

1.11. İlgili Yayın ve Araştırmalar

Zamanın, tarih öğretim ve etkinliklerindeki yeri ve önemiyle ilgili çalışmalar, 1920’li yıllara kadar inmektedir. XX. asrın ilk çeyreğinde, özellikle İngiltere merkezli olarak yapılan bu çalışmalar, sonuçları bakımından iki temel döneme ayırmak mümkündür. Araştırmaların ilk dönemi, 1920- 1970 yılları arasını kapsayan dönem olup, bu dönemde yaşları küçük olan öğrenciler, zamanı algılama ve anlama açısından yetersiz olarak görülmektedir. 1920- 1970 dönemi çalışmaları, Piaget’in olgunlaşma ve öğrenme arasındaki pozitif ilişki esasına dayanmaktadır. Zamanın tarih öğretimindeki yeriyle ilgili ikinci dönem araştırmalar 1980’li yıllar ve sonrasına dayanmaktadır. Bu çalışmalara göre, öğrencilerin yaşları küçük (6-7) olmasına karşın, uygun ortam ve materyal sağlandığında, bu yaştaki öğrenciler, zamanla ilgili bazı kavram ve konuları öğrenebilmektedirler (Demircioğlu, 2009:190). 1970’li yıllarda bir kısım Sosyal Bilgiler eğitimcileri tarihi anlayarak öğrenme gerektiren bilişsel gelişim süreçlerini henüz tamamlamamış küçük çocuklara tarih öğretiminin gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceğini sorguladılar. Bunu sonucunda elde edilen veriler, Downwy ve Levstik gibi bilim adamlarından ve mantık – matematiksel işlerdeki gelişmeler üzerine yapılan Piaget’in çalışmasından elde edilen verilerle örtüşüyordu (Sarı, 2009: 132).

Friedman’ın (1991), Yaptığı çalışmada 4, 6 ve 8 yaşındaki çocuklar iki hedef olayı deneyimlemişlerdir. Bir tanesi 7 hafta diğeri ise testten önce 1 hafta sürmüştür. Burada iki olayın göreceli yakınlığı ve daha eski olayı gün, hafta, ay, mevsim ve yıl olarak yerleştirmeleri istenmiştir. 4 yaşındaki çocuklar bile iki olayın göreceli yakınlığını

başarılı bir şekilde tahmin edebilmişler ve daha eski olayı gün zamanı olarak yerleştirebilmişlerdir. 3 uzun olaydan oluşan zaman çizelgesinde sadece 6 ve 8 yaşındaki çocuklar daha eski olayı yerleştirebilmişler, meydana gelmiş olabileceği zaman hakkında mantık yürütebilmişler. Her üç yaştakilerin günün zamanına ilişkin olarak büyük orandaki doğruluğu, mesafe tipi bilgiden dolayı görülmemiştir. Bu da, mesafeyle yer yargılarının ayrı şekilde geliştiğini göstermiştir.

Preston ve Herman (1997), önemli zaman kavramlarını kazanabilmek için çocukların hazır bulunuşlukları hakkında bir çok çalışma yapmışlar ve ilköğretimdeki çocukların “kazançlı bir şekilde sistematik tarih çalışmaları ile uğraşacak kadar” zihinsel olarak hazır olmadıkları sonucuna varmışlardır (Preston ve Herman, 1974: 318).

(Cox ve Hughes, 1998, s. 90) ve Dilek (2001:82-83), “Öğretmenler öğrencilerin tarihsel zamanla ilgili öğrenmelerini yapılandırırken kronoloji olarak metrik ve doğrusal zamanın yanında, kültürel ve bölgesel zaman kavramları üzerinde durarak onların somut imgeler yoluyla olayların geçtiği zamanı soyut olarak kavramalarına yardımcı olmaları gerekmektedir.”

Harnett (1998), Çocukların zaman ve kronoloji algısına dair bilinçliliği, zaman çizgilerinin, aile soyağaçlarının vb. görsel temsilleriyle geliştirilebilir ki bu ikonik anlamı ve düşünmeyi ifade eder. Çocuklar, belgelerle ve farklı tarihi metinlerle çalışırken, sembolik kapsamda öğrenirler. Onların aktif katılımı, geçmişi yeniden inşa etmek amacıyla farklı kaynakların yorumunu yaparak uygulayıcı bir tecrübe kazanmalarını sağlar. 14 yaşın altındaki çocuklara biçimde fazla soyut olan tarih öğretilmemeli, tarih dersi programları öyle düzenlenmelidir ki daha küçük yaştaki çocuklar ilk 30 çağların daha az detaylı tarihini öğrenirken önemli ancak karmaşık konular içeren yakın tarih, öğrencilere daha olgun bir düzeyde mantık yürütebilecek halde verilebilir (Safran, 1998: 26).

Piaget, Çocuğun soyut zaman ile uğraşmadaki zorluğunu göstermiştir ona göre; 11 yaşına kadar çocukların 4/3’ü zaman şeridini anlamamaktadır. Ayrıca, kronolojinin anlaşılması 16 yaşından önce olmamaktadır gibi, Piaget, çocukta zaman kavramına ilişkin

bulgularını 1946'da ortaya koymuştur. Piaget'e göre tarih, soyut kavramlarla dolu olduğundan, 16 yaşın altındaki öğrenciler için uygun değildir. Bir tarih dersinde soyut kavramların sadece tanımlarını vermek çoğu zaman yeterli olmayabilir. İnsanlar bir kavram hakkındaki düşüncelerini konuşmalarında, yazılarında ve çeşitli şekillerde kullanarak genişletip ilerletebilirler. Bir kavramı yalnızca anlamından öte, dikkatli ve doğru bir şekilde kullanmaları gerektiği unutulmamalıdır (Candan, 1998: 46).

R. N. Hallam, Vardığı sonuçlara göre, birçok çocuğun somut işlemler aşamasına geçişi 11 yaş civarında gerçekleşmektedir. Buna göre, ilkokulun (ilköğretim 1. kademe) yüksek sınıflarındaki çoğu öğrenciler tarihsel düşüncede hala olayları sistematik olarak birbirlerine bağlayamamakta, çoğu ilköğretim öğrencisi de somut bilgiyi bağlantı kurup kendi içinde düzenleyebildiği halde, soyut kavramları anlamaktan henüz uzak oldukları devrededir. Hallam'ın bu bulguları ; “Gençlerin Tarih Anlayışında Soyut Kavramlarla Düşünme Kapasitesi” adlı araştırmasında bu tür bir kapasitenin 15 yaştan önce genellikle pek az gelişmiş olduğunu söyleyen S. K. Stones tarafından da desteklenmiştir.

Elias (2000), Çocukların zihinsel gelişimine bağlı olarak zaman sisteminin her bir ögesinin kazanılması yanında bireyin yaşadığı çevrenin, sosyo-kültürel faktörlerin de çocukta zaman algısının gelişiminde önemli bir rolü vardır (Şimşek, 2006:95). Örneğin sanayileşmiş toplumlarda doğup büyüyen bir çocuğun zamanı öğrenebilmek için (yani saatlerin ve takvimlerin o karmaşık semboller sistemini tam anlamıyla öğrenip kavrayıncaya ve gerek duygularını, düşüncelerini gerekse davranışlarını bunlara göre ayarlayıp düzenlemeyi öğreninceye kadar) 7-9 yıla ihtiyaç duyduğu bulgulanmıştır.

Özellikle **Stow'un (2000)** İngiltere'deki öğrencilerle yaptığı çalışmanın sonuçları yukarıdaki görüşle örtüşmektedir. Stow'un ulaştığı sonuçlar şöyle özetlenebilir: 7 yaş aralığında olan öğrencilerin bir kısmı, geçmişe ait bazı resimleri tanımlamakta ve kategorilere ayırabilmektedir. 8 -9 yaş aralığındaki pek çok öğrenci, beş farklı döneme ait resimleri sağlıklı bir biçimde sıralayabilmekte ve sıraya dizebilmektedir. Pek çok 9 yaş öğrencisi, tarihi dönemleri yüzyıllar içine doğru bir biçimde yerleştirebilmektedir. Pek

çok 11 yaş öğrencisi, dönemlerle ilgili ve onları çağrıştıran tarihleri hatırlayabilmekte ve doğru bir şekilde kullanabilmektedir.

Stow ve Haydn (2000), Son yıllardaki araştırmaların önemli noktasının; çocukların tarihsel düşüncelerinin inişli çıkışlı olduğunu ortaya koyduğu, yapılan bir araştırmada 7 yaşındaki çocukların tarihlendirme, basit zaman dağarcığı ve yüzyıl kullanma yeteneğinin oluşması geniş aralıklarda meydana geldiği ve bunun ise, ‘okulun etkisi’ ile oluştuğudur.

Bruner’a göre, on dört ve öncesi yaşlarda kavramlar somuttan soyuta doğru genişletilerek ve uygun yollarla verilmelidir (Candan, 1998: 59). “Somut öncesi, somut ve soyut işlem evreleri olarak adlandırılan düşünce süreçlerinin, tarih konuları söz konusu olunca öğrencilerin tarih düşüncesini açıklamakta yetersiz kaldığı müşahade edilmiştir. Piaget’nin ilerlemeci anlayışına uygun olarak geliştirdiği bilişsel gelişim teorisinin, tarihte öğrenme açısından, araştırmacıları iki değişik kampa ayırdığı görülmüştür. Birinci grupta yer alan araştırmacılar, tarih derslerinde öğrencilerin bu evrelere herhangi bir yaş sınırı olmaksızın ulaştığını ifade ederlerken, ikinci grupta yer alan araştırmacılar, öğrencilerin tarih derslerinde bu evrelere diğer derslere nazaran daha geç ulaştıklarını iddia etmektedirler (Dilek, 2002: 83).”

Hodkinson (2004), Yüzyıllık bir dönemde tarihsel zamana ilişkin yapılmış olan çalışmaların Hodkinson (2004) tarafından, özetlendiği tablo 4 ‘te, tarihsel zaman konusunda kimin hangi kavram ve bulgular üzerinde durduğunu göstermesi açısından önemlidir. Çünkü bu tablo, o zaman kadar tarihsel zaman kavramına ilişkin ortaya konulmuş tüm bulgu ve yaklaşımların bir bilançosu gibidir.

Tablo 4: Çocukların Zaman Bilişlerinin Gelişimi

Yaş	Kavramsal gelişim	Referanslar
3 yaşında	Çocuklar mekanik olayları anlatmak için olayların zamansal sırasını kullanabilirler.	Bullock ve Gelman (1979)
4 yaşında	Çocuklar, saatte sabah (a.m) mı, öğleden sonra (p.m) mı bilgisine sahip olurlar.	Ames (1946)
4 yaşında	Çocuklar günlük rutin etkinliklerini kronolojik olarak sıralamaya başlarlar.	Thorndon ve Vukelich (1988), Friedman (1978)
5 yaşında	Çocuklar haftanın günleri ve isimlerini bilirler.	Ames (1946), Schecter <i>etal</i> (1955)
5 yaşında	Çocuklar gün kavramının 24 saat olduğunu bilirler.	Schecter <i>etal</i> (1955)
5 yaşında	Çocuklar, dün, bugün, yarın, sabah ve öğleden sonra kelimelerini kullanabilirler.	Patriacca ve Alleman (1987); Jahoda (1963)
6-7 yaşında	Çocuklar takvim ve saat zamanını kavrarlar.	Friedman (1978)
9 yaşında	Tarihsel zaman algısının ortaya çıkması	Thorndon ve Vukelich (1988)
9 yaşında	Çocuklar, uzun zaman önce ve geçmişte ne zaman gibi zaman ifadelerini kullanabilirler.	Friedman (1978)
9 yaşında	Çocuklar kronolojik tarihleri sıralamaya başlarlar.	Friedman (1978)
10 yaşında	Çocuklar ardışıklığı, sürekliliği ve neden sonucu örneklendirebilirler.	Poster (1973)
11 yaşında	Tarihsel zaman algısının gelişimi başlar.	Oakden ve Sturt (1922)
12 yaşında	Çocuklar 5 dakikalık zamanı söyleyebilirler.	Gothberg (1949)
13 yaşında	Çocuklar, etiketli zaman dönemlerini açıklayabilirler ve bu dönemleri tarihleriyle izleyebilirler.	Oakden ve Sturt (1922)
13-14 yaşında	Zamansal bilişleri yetişkinlerin seviyesine yaklaşır.	Gothberg (1949)
14 yaşında	Çocuklar, yüzyıl gibi yetişkinlerin kullandıkları zamana terimlerini uygun bir şekilde kullanabilirler.	Friedman (1978)
15 yaşında	Çocuklar, bir yüzyılın iki yarısı arasındaki farkları fark edebilirler.	Harner (1982)
16 yaşında	Zaman terimlerinin anlaşılması olgunlaşmış ve tarihler açıklığa kavuşmuştur.	Flickinger ve Rehage (1949)
16 yaşında	Tarihsel zaman kavramı 16 yaşından önce teşekkül etmez.	Hunter (1934)
16 yaşında	Çocuklar tam anlamıyla 15. ve 16. yüzyıla ait zaman kavramlarını kullanabilirler.	Harner (1982)
16.2-16.6 yaşında	Soyut tarihsel düşünce başlar.	Halam (1966)

Kaynak : (Şimşek, 2006:161)

Demircioğlu'nun (2005) 'Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Tarih Öğretiminde Kullanılan Zaman ve Kronolojiyle İlgili Bazı Kavramları Anlama Düzeyi' adlı çalışmasıyla ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin zaman ve kronolojiyle ilgili kavramları anlama düzeyi ortaya konulmuştur. Araştırma, Trabzon ve Akçaabat ilçesinden seçkisiz

örneklem yoluyla seçilen 16 ilköğretim okulunda gerçekleştirilmiş olup, çalışmaya 564 sekizinci sınıf öğrencisi katılmıştır. Çalışmada, veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan anket kullanılmıştır. Elde edilen verilerin ışığı altında, yüzyıl, asır, yarım asır ve çeyrek asır kavramlarının öğrencilerin çoğunluğu tarafından doğru bilindiği anlaşılmıştır. Buna karşın öğrencilerde yüzyıl anlayışının olmadığı ve öğrencilerin yüzde ellisinden fazlasının, kendilerine verilen yüzyıllar içinden bir tarih yazmadıkları ve verile tarihlerin hangi yüzyıla ait olduğunu bilmedikleri anlaşılmıştır. Ayrıca 8. sınıfların zaman ve kronoloji ile ilgili kavramları anlama düzeyi incelendiği zaman, kronoloji, miladi takvim ve hicri takvim gibi kavramların en az bilinen kavramlar olduğu anlaşılmıştır

Bornes, Tarih öğretilirken bir dünya haritası ile birlikte bir de yüzyılları gösteren şerit bulunduğu takdirde çocuğun, kahramanlarını boşluğa yerleştirebildiği gibi zaman içerisine de yerleştirebileceğini, dolayısıyla çocuğun zaman ve mekân algısını birlikte almasının zaman kavramını öğrenmesinde yararlı olabileceği düşüncesini belirtmiştir (Komisyon, 2005: 73)

Şimşek (2006)'in “İlköğretim Öğrencilerinde Tarihsel Zaman Kavramının Gelişimi ve Öğretimi” adlı çalışması ile, ilköğretim okulu 4-8. sınıf (10-14 yaş arası) öğrencilerinde tarihsel zaman kavramının gelişimini ortaya çıkarmaya çalışan, durum tespitine yönelik bu araştırmada, öğrencilerin okudukları okul (sosyo-ekonomik çevre) başta olmak üzere cinsiyetleri, sınıf (yaş) düzeyleri, matematik ve dil (Türkçe) başarıları göz önüne alınmıştır. Araştırmada hem nicel hem de nitel yöntem kullanılmıştır. Nicel araştırma yöntemi için tarihsel zaman kavramına ilişkin bilgi ve becerileri ölçen başarı testlerinden faydalanılmıştır. Bu testlerde, çocukların kronoloji bilgisi (zaman terimleri, zaman ifadeleri, sıralama bilgisi) ve kronoloji becerileri (yerleştirme, sıralama, konumlandırma, tarihlendirme, mesafelendirme, eşzamanlılık) ölçülmüştür. Araştırmanın nitel yöntemi için başarı testine vermiş oldukları bazı cevapların nedenlerinin temel alındığı bir görüşme formu oluşturulmuş, yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırma evrenini Kırşehir il merkezindeki ilköğretim okulları, örneklemini ise Cacabey İlköğretim Okulu, Vali Mithat Saylam İlköğretim Okulu ve Ahi Evran İlköğretim Okullarının 4-8. sınıflardan rastgele seçilen birer şube oluşturmuştur. Araştırmanın nitel

kısmı ise, nicel yöntemin uygulandığı örnekleme'deki denek grupları olan her sınıftan 10 öğrenci olmak üzere toplam 15 sınıf/şubeden 150 öğrenciyle sınırlandırılmıştır. Çalışmada, Çocukların okudukları sınıflara bağlı olarak yaş düzeylerine göre tarihsel zaman kavramında sınıf (yaş) yükseldikçe başarılarının artış gösterdiği tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan çocuklardan bazı istisnalar dışında hepsinin, tarihin ne zaman başladığına ilişkin doğru bilgiye sahip olmadıkları ve tarihsel zaman ya da kronoloji kavramlarının anlamlarını bilmedikleri görülmüştür. Genel olarak, çocukların M.Ö.-M.S. kavramlarına uygun işlem yapabilmeye başarısızlıklarından oldukları ortaya konmuştur. Çocukların tarihsel zamanın başka bir boyutu olan değişim ve süreklilik kavramlarına ilişkin 'değişim ve süreklilik algısını işe koşma'da 'orta düzeyde' başarılı olmalarına rağmen, değişimi örneklerle ifadelendirmede 'pekiyi derecede' başarıyı yakalamaları dikkate diğer başka bir sonuç olmuştur. Ancak çocuklar, aynı başarıyı süreklilik kavramını örneklerle ifadelendirmede gösterememişlerdir. Bütün bu sonuçlar, konuyla ilgili literatürdeki konu merkezli düşünen araştırmacıların bulguladıkları ve önerdikleri, öğrenci merkezli düşünen araştırmacıların öngördüklerinden daha erken bir yaştan itibaren çocuğa zaman ve tarihsel zaman kavramlarının öğretilebileceği yaklaşımına kısmen katkı sağlamıştır.

Akinoğlu ve Arslan'ın (2007), "Türkiye'deki Ortaöğretim Öğrencilerinin Tarih Kavramlarını Kazanma Durumu ve Değerlendirilmesi" adlı çalışması ile ortaöğretim öğrencilerinin tarih kavramlarını kazanma durumlarını ortaya konulmuştur. Araştırmanın çalışma grubunu 2005-2006 öğretim yılında İstanbul ili Kadıköy ilçesine bağlı 20 resmi ortaöğretim okulunda bulunan ortaöğretim 9. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada veriler, 185 öğrenciye uygulanan tarih kavramlarını ölçmeye yönelik test ve 200 öğrenciye uygulanan 12 yarı yapılandırılmış görüşme ve 16 açık uçlu sorudan elde edilmiştir. Bu verilere göre, öğrencilerin %72'si zaman/kronoloji kavramının anlaşılması güç bir kavram olduğunu belirttikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin, kronoloji, yer/mekan/zaman ve tarih derslerinde geçen eski Türkçe kavramları anlamakta bazı güçlükler çektiği ise diğer bir bulgu olarak ortaya konmuştur.

Coşkun'un (2007), "Sosyal Bilgiler Derslerinde Empati Becerilerine Dayalı Öğretim Tekniklerinin Kullanılması" çalışması ile, empatik etkinlikler ile öğrencilerin, geçmiş

zamanda kendilerini hayal ederek o zaman içerisindeki bugün ve gelecek kavramları üzerinde düşüncelerini ortaya koydukları açıklanmıştır. Bu çalışmada, empatik etkinliklerin, çocukların düşünme becerilerini harekete geçirerek, zamanı algılayışları hakkında fikir edinmeyi sağladığı ve empatik etkinliklerin, öğrencilerin, zaman, süreklilik ve değişim kavramlarını kullanabilecekleri şekilde zihinsel süreçlerini harekete geçirdikleri bulgusu ortaya konmuştur.

Yeşilbursa ve Sabancı'nın “Öğrencilerde Tarihsel Zaman ve Kronoloji Farkındalığını Geliştirmede Hikayelerin Kullanımı” adlı çalışmaları ile ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin hikayelerden yararlanarak tarihsel zaman ve kronoloji farkındalıklarını ortaya konulmuştur. Araştırmanın çalışma grubunu, 2008–2009 eğitim-öğretim yılında Ankara Yenimahalle ilçesinde yer alan bir ilköğretim okulunda yaşları 13–15 arasında değişen, 27 kız ve 14 erkekten oluşan toplam 41 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada bulgulara konu olan veriler, iki aşamada elde edilmiştir. İlk aşamada öğrencilerin kitap okuma alışkanlıkları ile ilgili soruların yer aldığı bir ölçek uygulanmıştır. İkinci aşamada dört gruptan oluşan öğrencilerle odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Yüzyıl, milat, milattan önce ve milattan sonra gibi kavramların bilgisine sahip olmakla birlikte bunları zaman şeridinde yerleştirmede başarısızlık yaşadıklarını tespit etmişlerdir. Bu bulgu çalışmaya katılan 14-15 yaşındaki öğrencilerde yüzyıl, milat ve MÖ ve MS gibi kavramların tam olarak gelişmediğini ortaya koymaktadır.

BÖLÜM 2: YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma deseni, veri toplama araçları, verilerin analizi ve değerlendirme esaslarına yer verilmiştir.

2.1.Araştırma Deseni

Bu çalışmada, araştırma konusu belirlendikten sonra hangi yöntemin kullanılırsa daha sağlıklı veriler elde edilebileceği konusunda alınan uzman görüşlerinden sonra çalışmanın nitel araştırma yöntemi ile yapılmasının daha uygun olabileceğine karar verilmiştir. Araştırma sırasında öğrencilerin zaman, süreklilik ve değişimi algılama becerilerinin ne düzeyde olduğu tek bir ünite ele alınarak sağlıklı bir şekilde sonuç alınamayacağından dolayı “Türk Tarihinde Yolculuk” ve “Zaman İçinde Bilim” adı altındaki iki ünitenin ele alınması sağlıklı ve yeterli veri elde etme açısından uygun bulunmuştur.

Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden, eylem araştırması ile yapılmıştır. Eylem araştırması problemi, sahada inceleme imkânı verir. Bu yöntemle yapılan araştırmada sıklıkla; öğrenme süreci öğretmen ve öğrencilerin kendi sınıflarındaki araştırmalarını gerçekten yaparak veya bir başkasının yapmasına da yardım ederek birlikte çalıştığı bir işbirlikli aktivite içerisinde gerçekleşmektedir (Coşkun, 2007: 39). Araştırma esnasında araştırmacı, öğretmen rolüyle derslere katılmıştır. Dersler video kamera ile kayıt altına alınmış ve öğrencilerle birebir görüşmeler yapılmıştır. Öğrencilerle yapılan görüşmeler ise ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Ayrıca öğrenciler ile yapılan görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

2.2.Katılımcıların seçimi

Bilindiği gibi örneklem nicel araştırmanın içinde bulunduğu bir kavramdır. Fakat Huberman ve Miles’in (Coşkun, 2007:39) *“her şeyi yaparak her şeyi, herkesi araştıramazsınız”* şeklindeki düşüncesi nitel araştırmada da örnekleme yer verilmesi gerektiğine işaret etmektedir (Coşkun,2007:40). Bu yüzden araştırma şekli ve konusunun doğası göz önünde bulundurularak araştırmaya katılanların seçimde *“kolay ulaşılabilir durum örnekleme ve maksimum çeşitlilik örnekleme”* (Yıldırım ve

Şimşek 2006: 107) kullanılmıştır. Araştırma süresi 3 ay ve toplamda 72 ders saati olduğundan dolayı, her okulun araştırma yapılmasını kabul etmesi kolay olmamıştır. Bu durumu kabul edecek okul yöneticisi ve öğretmenin bulunması ve araştırma sınıfının kolay ulaşılabilir şekilde olması gerekmektedir. Araştırma, öğrencilerin zamanı algılama, değişim ve sürekliliği fark edebilme becerilerine yöneliktir. Bu amaçla oluşturulan A ve B şubesinde toplamda 40 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Her öğrenciyi ders içi etkinliklerde konuşturmak, müfredatın ve araştırmanın belli programda ilerleme seyri açısından pek mümkün olamayacağından, araştırmada belli özelliklere sahip, maksimum çeşitlik sağlayan bir örneklem oluşturulmuştur.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma nitel araştırma tekniği kullanılarak yapıldığı için, nitel araştırma desenine uygun sağlıklı ve güvenilir verilerin alınabileceği veri toplama araçları kullanılmıştır.

2.3.1. Katılımlı Gözlem

Araştırma, araştırmacının öğretmenlik rolünü üstlenmesinden dolayı, eylem araştırmanın geleneklerinden biri olan “iş yaparak araştırma” ile gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda katılımlı gözlem veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Bu tür çalışmalar, davranışın gerçekleştiği doğal ortamlarda yapılır ve çoğu durumda araştırmacının ortama katıldığı “katılımcı gözlem” yöntemi ile gerçekleşir. Burada araştırmacı, çalıştığı konuya ilişkin kültür ya da alt kültürün içine girmeye ve bir parçası olmaya çalışır. Burada amaç, belli bir kültürü içeriden tanımlamak olduğu için, araştırmacının elinde standart bir gözlem veya görüşme aracı yoktur (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 171). Burada bir kanıt bulmak yerine derinlemesine bir inceleme söz konusudur.

Bu araştırmada gözlemine bizzat katılan araştırmacı, katılımcı gözlem yoluyla veri elde etmek için 72 ders saatlik video kamera kayıtlarını kullanmıştır.

2.3.2. Doküman İncelemesi

Bir diğer veri toplama aracı ise doküman incelemesidir. Araştırma kapsamında öğrencilerden elde edilen 500’den fazla doküman (çalışma yaprakları, etkinlik kağıtları, kompozisyonlar vs.) analiz edilmiştir. Araştırmanın en son kısmında ise, öğrenciler ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine dayalı görüşmeler yapılmış ve bu görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Bu bağlamda 22 saatlik öğrenci görüşme verileri elde edilmiştir. Ayrıca görüşme sırasında, deneklerin kronoloji becerilerini ölçmek amacıyla çeşitli resimler kullanılmıştır. Video kamera ve ses kayıt cihazı ile elde edilen veriler etkin bir değerlendirme için yazıya dökülerek işlenmiştir. Bu değerlendirmeler, nitel içerik çözümlenmesine ve yorumsal analize tabi tutulmuştur.

2.3.3. Görüşme

Stewart ve Cash (1985) görüşmeyi, “önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci” olarak tanımlamıştır. İlk bakışta görüşme kolay bir veri toplama aracı olarak görülebilir fakat, görüşme, beceri, duyarlılık, yoğunlaşma, bireyler arası anlayış, öngörü, zihinsel uyanıklık ve disiplin gibi pek çok boyutu kapsamı açısından, hem sanat hem de bilimdir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 119).

Patton’a göre görüşmenin amacı, bir bireyin iç dünyasına girmek ve onun bakış açısını anlamaktır. Görüşme yoluyla, deneyimler, tutumlar, düşünceler, niyetler, yorumlar ve tepkiler gibi gözlenemeyen anlamaya çalışılır. Bu süreçte, sorulan sorulara, karşı tarafın rahat, dürüst ve doğru bir şekilde tepkide bulunmasını sağlamak görüşmecinin temel görevidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006:120).

Bu çalışmada görüşme, araştırmaya katılan toplam 38 öğrenci ile gerçekleşmiştir. Öğrencilere yapılan bu görüşmeler araştırmacı tarafından öğrenciler ile birebir ve yüz yüze olarak yapılmıştır. Sosyal Bilgiler dersi sırasında görüşme formunda olabilecek sorulara benzer sorular öğrencilere sorulmuştur. Fakat, soruların doğru veya yanlışlığına dair (araştırmanın var olan durumlarını ortaya çıkarmaya yönelik olmasından dolayı)

derinlemesine herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Bu aşamadan sonra ise, görüşme formunda olması gereken sorulara karar verilmiştir. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde görüşme süresine dair belli bir saat belirlenmemiştir. Çünkü bazı öğrenciler sorulara çabuk cevap verebilirken, bazı öğrencilere ise, soruya ve görüşmeye motive edici bir takım şeylerin sunulması gerekmektedir. Bu sebeptendir ki böyle öğrenciler sorulara daha uzun sürede yanıt verebilmektedirler.

Görüşmeye başlamadan önce her bir öğrenciye ayrı ayrı açıklamalarda bulunulmuştur. Öğrencilere görüşmenin yapılaş amacı açıklanmış ve bundan dolayı sorulara samimi ve içtenlikle cevap vermeleri istenmiştir. Ayrıca görüşmelerin gizli tutulacağı, sadece araştırmacı öğretmen ve danışman öğretmen tarafından görüşmelerin bilineceği belirtilmiştir. Daha sonra öğrenciye sormak istediği herhangi bir sorunun olup olmadığı sorulmuştur ve görüşmenin gizli tutulması gerektiği belirtilerek, öğrenciden, görüşmeye başlamak için izin istenip görüşmeye başlanmıştır. Görüşme esnasında verilen bazı cevaplar kayıt altına alındığı gibi görüşme kağıdın arkasına ve bir deftere de yazılmıştır. Bu bağlamda , öğrenciler ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine dayalı görüşmeler yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, önceden görüşme mantığına uygun sorular hazırlanmış olmasına rağmen görüşme sırasında öğrencilerin, anlamalarına bağlı olarak sorularda farklı şekillerde değişiklik yaparak ya da daha derinlemesine bir şekilde cevap alabilmek için farklı sorularla desteklenen bir tekniktir.

Yapılan bu görüşmeler, ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Bu bağlamda 22 saatlik öğrenci görüşme verileri elde edilmiştir. Ayrıca görüşme sırasında, deneklerin kronoloji becerilerini ölçmek amacıyla çeşitli resimler kullanılmıştır. Video kamera ve ses kayıt cihazı ile elde edilen veriler etkin bir değerlendirme için yazıya dökülerek işlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin kronoloji, değişim ve süreklilik becerilerinin ne düzeyde olduğunu tespit etmek için farklı türden resim kartları ve zaman şeritlerinden faydalanılmıştır. Bu değerlendirmeler, nitel içerik çözümlenmesine ve yorumsal analize tabi tutulmuştur.

2.4.Verilerin Analizi

Araştırmanın bu bölümünde, toplanan veriler önce işlenmiş, daha sonra işlenen veriler yorumlama ve değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bu bağlamda ilk olarak veriler yazıya dökme yoluyla işlenmiştir.

2.4.1. Verileri İşleme

Yazıya dökme yoluyla, sözel olarak toplanmış materyal metne geçirilir. Böylece güçlü bir yorumlama için temel oluşturulmuş olur (Mayring 2000:70). Buradan hareketle kamera görüntüleri ve öğrenci görüşme kayıtları yazıya geçirilmiştir. Aşağıda ise, bu görüşmelerin yazıya geçirilişinin bir örneğine yer verilmiştir.

Zaman Nedir? sorusuna;

7/A sınıftan AU: “Zaman her şeydir. Dünya dönüyor. Zaman deyince aklıma dünyanın dönüşü geliyor. Çünkü hocam dünya çevresinde zamanla dönüyor.1 yıl ya da 24 saat” Şeklinde cevap vermiştir.

7/B sınıftan ÜK: “ İnsanın yaşadıklarının dakika, saat olarak geçmesidir. Vaktin dakika olarak geçmesidir.” Cevabını vermiştir. Aynı sınıftan Y.,G; “insanların belirli bir süreç içinde geçirdiği vakittir” cevabını vermiştir. Her iki öğrencinin de zamanı vakit, süre olarak değerlendirdiği görülmüştür.

Yukarıdaki örneklerden de görüldüğü üzere, öğrencilerin görüşmede verdikleri cevaplar yazıya dökülürken önce öğrencinin hangi sınıfta olduğu ve ad- soyadı kodlanarak belirtilmiştir.

7/B sınıftan FB:

AÖ: Zaman şeridini hazırlarken 2006 yılında 4. sınıfa geçtiğini belirtmiş fakat 2007 yılında da 6. sınıfa geçtiğini yazmış. Bunun sebebi nedir? açıklar mısın? [10.00]

FB: “ Yanlışlık yapmışım öğretmenim” demiştir.[10.00]

FB: Aynı zamanda zaman şeridinde 2005 yılını yazmış fakat o bölümü boş bırakmış.

AÖ: Neden boş bıraktın?[10.00]

FB: “ Resmim olmadığı için bıraktım” demiştir. [10.01] [18 Ocak 200]

Ders sırasında gerçekleşen diyaloglar ise, yazıya aktarılma aşamasında öncelikle öğrencinin hangi sınıfta olduğu belirtilmiş, daha sonra ise öğrencinin adı kodlaması yazılmıştır. Ayrıca görüşmelerin yapıldığı saat ve tarih kamera kayıtlarından belirlenerek yazıya geçirilmiştir.

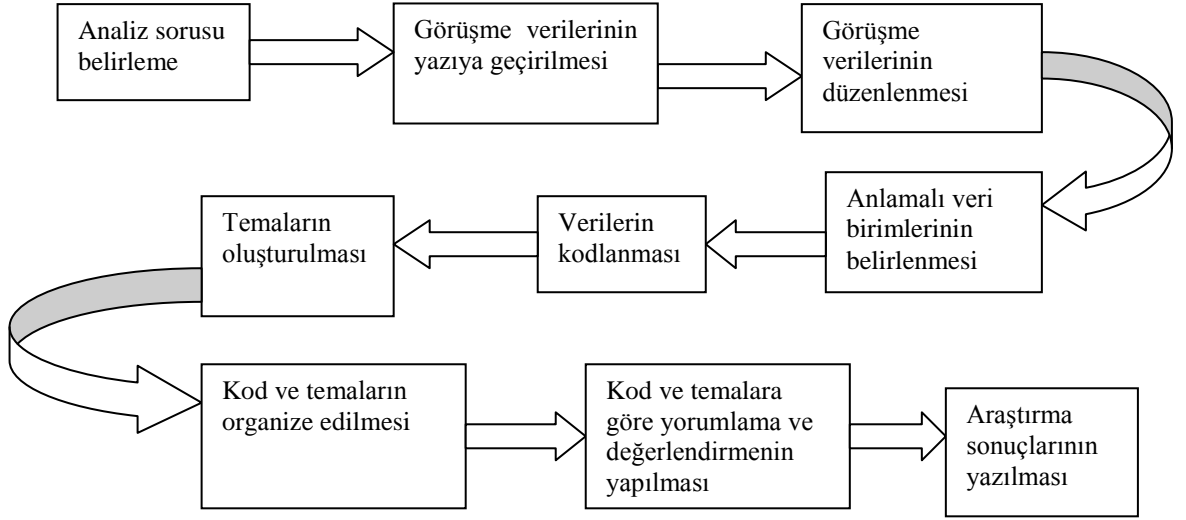
2.4.2. Verilerin Yorumlanması

“Bu, söylenen veya gözlenen ne anlama gelmektedir?” sorusu yorumlamanın temelini oluşturmaktadır. Veri analizinde “anlam” ön plâna çıkarılmaktadır. Anlamın ön plâna çıkarılması ise, elde edilen bulguların kendi ortamı içerisinde yorumlanmasına bağlıdır. Araştırmacı, kendi yorumları ile elde ettiği verileri ve bundan çıkardığı sonuçları nasıl gördüğünü ortaya koymakta ve bu şekilde okuyucuya araştırma sorusunun yanıtına ilişkin ek bakış açısı sunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek 2006: 222).

Eylem araştırma birden çok analizi içerir (Coşkun, 2007:43). Bu nedenle, araştırma verilerinin analizi, nitel içerik çözümlemesi, yorumsal analize tabi tutulmuştur.

Nitel içerik çözümlemesi, dilsel materyal veya metinleri sistematik olarak analiz etmekte kullanılan bir tekniktir (Coşkun, 2007:44). Bu amaçla araştırma sırasında verilerin analizi yapılırken bir akış şeması oluşturulmuştur. Bu şema aşağıda örneklendirilmiştir. Şekil 5’te araştırmanın içerik çözümleme aşamalarına yer verilmiştir.

Şekil. 5: İçerik Çözümleme Aşaması

Buna göre;

- 1- İlk olarak araştırma sorusu belirlenmiştir ve bu araştırma sorusuna paralel olarak görüşme formu düzenlenip, görüşmeler yapılmıştır.
- 2- Yapılan görüşmelerden elde edilen veriler yazıya dökülmüştür. Daha sonraki aşamada yazıya dökülen veriler düzenlenmiştir.
- 3- Veriler düzenlendikten sonra bu veriler anlamlı hale getirilmiştir.
- 4- Anlamlı hale getirilen veriler kodlanmış ve bu kodlar bir sonraki aşamada temalar haline dönüştürülmüştür.
- 5- Kodlamalar ve temalar düzenli bir şekilde organize edilip, yorumlama ve değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Kodlama ve temalara, çalışma içerisinde içerik analiz tablosunda yer verilmiştir.
- 6- En son aşamada ise, araştırma sonuçlarının yazımına yer verilmiştir.

- 7- Nitel düşüncenin 13 dayanağından biri de nicelleştirilebilirlik özeliğidir. Böylece nitel nicel zıtlaşması yumuşatılmakta, bağlantı çizgileri gösterilmekte, anlamlı nicelleştirmeler her aşamada yapılmaktadır (Mayring 2000:28). Bu çalışmada da nitel bazı verilerin yorumunu anlamlı hale getirmek amacıyla bazı veriler nicelleştirilmiştir.
- 8- Araştırma sırasında elde edilen veriler (kamera kayıtları, ses kayıtları ve yazılı dokümanlar) araştırmacı tarafından yorumsal analize tabi tutulmuştur. Bu veriler ışığı altında çeşitli yorumlamalar yapılmıştır. Ancak bu yorumlamalar yapılırken araştırmacının güvenilir olması bakımından çeşitli noktalarda uzman görüşlerinden faydalanılmıştır. Bu bağlamda zaman zaman bazı verilerin yorumlamalarında değişiklikler yapılmıştır.

BÖLÜM 3: BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırma sonucuna göre ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin, zaman, süreklilik ve değişimi algılama becerilerine ait ortaya çıkan bulgular ve yorumlar üzerinde durulmuştur.

3.1. İlköğretim 7. sınıf Öğrencilerinin Zaman Kavramını Algılamas Becerilerine İlişkin Bulgular

Burada “zaman nedir?” sorusunun içerik analizine yer verilmiştir.

Tablo 5: Zaman nedir? Zaman Kelimesi Size Neyi Çağrıştırmaktadır? Sorusunun İçerik Analizi

No	Öğrencilerin cevapları	Cinsiyet		Varılan Sav	Toplam
		K	E		
1	Vaktin dakika olarak geçmesi	1	1	Vakit, saat, dakika	10
2	İnsanların belirli bir süre içinde geçirdiği vakittir.	-	1		
3	Vakittir. İnsanların böyle yaşadıkları zaman süresi. Saat ve yaşadığım anlar geliyor aklıma.	3	-		
4	İşe gidip belirli bir saatte geri geliyorsun. Bu da çalışma saatidir. Saat geliyor aklıma	-	2		
5	Saat, dakikadır. Zaman bilimi çağrıştırıyor çünkü bilim her zaman ilerliyor.	-	1		
6	Saati, günü belirleyen bir araç-gereçtir.	-	1		
7	Eski dönemden bu yana kadar geçiyor. Geçmişte yaşanan olaylar.	1	-	Süreklilik	7
8	Zaman, sürekli, eskiden yaşanmış sürekli olan devam eden şey	1	-		
9	Durdurulamayan, devamlı süren bir şey	1	1		
10	Zaman nakittir. Zaman hızlı geçer durduramayız	-	1		
11	Dünyada durdurulamayan tek şey. Yaşlanmayı büyümeyi çağrıştırıyor.	-	1		
12	Zamanın akıp geçmesi. Zamanda yolculuk yapılması	-	1		
13	Belirli bir iş için harcadığımız süre	3	1	Süre – süreç	10
14	Zaman zamandır işte. Süreçtir	-	1		
15	Yaşadığımız bir süreçtir. Yaşadığımız her şey bir zamanda geçer	-	1		
16	Saat diliminde geçen süredir.	1	-		
17	Bazı yeniliklerin yapıldığı süreçtir.	1	-		
18	Geçen süreçtir. Her şey zaman içinde olur.	1	1		
19	Bir birimdir. Geçmiş ya da gelecek senelerdir.	1	-	Birim, geçmiş ya da gelecek	3
20	Birimdir.	-	1		
21	Şu anda yaşadığım veya geçmişte yaşadığım şey	1	-		
22	Bilmiyorum	2	6	Fikri yok	8
Toplam		17	21		38

Tablo 5’te “zaman nedir? zaman kelimesi size neyi çağrıştırılmaktadır?” sorusuna verilen cevapların analizine yer verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%79.0) “zaman nedir” sorusuna cevap vermiş olduğu; öğrencilerden bir kısmının ise (%21.0) cevap vermediği görülmüştür. Öğrenciler, tarih ile zamanın birbiri ile sıkı bir ilişkisi olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun zamanı; vakit, saat, dakika ve süre-süreç olarak algıladığı görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin önemli bir kısmının da zamanı “süreklilik” olarak algıladığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin %70’i zamanı tarih ile ilişkilendirmişlerdir. Diğer yanda Öğrencilerden bir kısmının bu soruya cevap dahi vermediği görülmüştür. Öğrencilerin “zaman nedir?” sorusuna vermiş oldukları cevaplardan bazıları şunlardır:

7/B sınıftan ÜK: “ İnsanın yaşadıklarının dakika, saat olarak geçmesidir. Vaktin dakika olarak geçmesidir.” Şeklinde ifade ederken, aynı sınıftan **YG:** “insanların belirli bir süreç içinde geçirdiği vakittir” cevabını vermiştir. Her iki öğrencinin de zamanı vakit, süre olarak değerlendirdiği görülmüştür.

7/B sınıftan CV: “Saat, dakikadır. Zaman bilimi çağrıştırıyor. Çünkü bilim her zaman ilerliyor. Tarih ilerledikçe zamanda ilerler.” yanıtını vererek, zamanı bilim ve tarih ile bağdaştırmış olduğu görülmüştür. Bilim ve tarihin ilerlemesine bağlı olarak zamanında ilerlediğini düşündüğü tespit edilmiştir.

7/B sınıftan FB: “Dünyada durdurulamayan tek şey. Zaman bana yaşlanmayı ve büyümeyi çağrıştırıyor.” diyerek ilginç bir yanıt vermiştir. Zamanı, zamanın kendisindeki fiziksel etkilerini düşünerek anlamlandırmaya çalıştığı görülmüştür. **7/A sınıftan ME:** “Belli bir süre, geçen bir şey. Zaman ömrümüzün geçtiğini yaşlandığımızı çağrıştırıyor.” cevabını vererek benzer bir düşünce sergilediği görülmüştür.

7/A sınıftan İY: “ Saat dilimindeki geçen süre “cevabını vererek zamanın en kısa ve en anlaşılır tanımını yapmış olduğu görülmüştür. **Yine aynı sınıftan GK;** “Saati, günü belirleyen bir araç-gereçtir.” diyerek “zaman nedir?” sorusuna en ilginç yanıtı vermiştir.

GK'nın zamanı bir araç gereç olarak gördüğü ve zamanın soyut bir kavram olduğunun farkında olamadığı tespit edilmiştir.

7/A sınıfından AU: “Zaman her şeydir. Dünya dönüyor. Zaman deyince aklıma dünyanın dönüşü geliyor. Çünkü hocam dünya çevresinde zamanla dönüyor.1 yıl ya da 24 saat” AU Zamanı tam olarak açıklayamamıştır fakat bu soru karşısında insanın aklına gelebilecek en son yanıtı vermiştir. Zamanı dünyanın dönüşü ile bağdaştırması oldukça ilginç bir durum olarak görülmüştür.

7/A sınıfından EA: “ Yaşadığımız bir süreçtir. Yaşadığımız her şey bir zamanda geçer . Zaman tarihin birimidir. Zaman geçtikçe tarihte geçer. Tarih ilerledikçe zamanda ilerler tarih zaman endekslidir” cevabı ile tarih ile zamanın sıkı bir ilişki içerisinde olduğunu düşündüğünü görmek mümkündür. **7/B sınıfından KY:** “Yılların ilerlemesi, günlerin sonsuza doğru gitmesidir. Zaman tarihin küçüğü. Zaman geçtikçe tarihte ilerler” cevabını vererek benzer bir düşünce sergilemiştir.

Birçok araştırmacıya göre, çocukların zaman gelişimleri 5-12 yaşları arasında, yaşa bağlı olarak meydana gelmektedir (Şimşek, 2006: 75). Zaman algısı da dil gibi, kişinin doğuştan getirdiği bir takım yetileri sosyal etkileşimle geliştirmesi esasına dayanan bir beceri olduğu için öğrenilmesi gerekir. Ancak, zamanın doğası soyut olduğu için çocuklar onu anlamakta zorlanırlar. Bu yüzden zaman, çocuklarca, yetişkinlikten önce tam olarak anlaşılabilir (Şimşek, 2006: 75). Burada ulaşılan sonuçlarla Naylor ve Dime'nin belirttikleri ile paralellik göstermektedir. Gerçekten de zaman kelimesi soyut bir kavram olduğundan 13 yaşındaki (ilköğretim 7. sınıf) öğrenciler bu soruya yanıt vermekte zorlandıkları görülmüştür. Öğrenciler bu soruyu yanıtlarken uzun bir süre düşünüp daha sonra yanıt verdikleri gözlemlenmiştir. Bu durum, öğrenciler için “zaman” kavramının kolay bir kavram olmadığı şeklinde yorumlanmıştır.

3.2. İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin “Zamanı Tarih İle İlişkilendirebilme” ve “Tarihsel Zaman İfadesini Açıklayabilme” Becerilerine İlişkin Bulgular

Burada ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin tarih ile zamanı ilişkilendirebilme durumları incelenmiştir. Ayrıca öğrencilerin, tarihsel zaman ifadesinden ne anladıkları ve bu ifadeyi nasıl algıladıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 6: Tarih Nedir? Sorusuna Öğrencilerin Verdikleri Cevaplardaki Kullandıkları Zaman Terimlerinin Dağılımı

Zaman ifadeleri	Sınıflar		Genel Toplam
	7-A	7-B	
İ.Ö- İ.S	-	1	1
Geçmiş Zaman	7	7	14
Geçmiş ya da Gelecek Zaman	1	-	1
Eski Zamanlar	1	3	4
Eski Yıllar	1	-	1
Eski Çağ	-	1	1
Yıllar Önce	-	1	1
Belirli Bir Zaman	3	1	4
M.Ö- M.S	2	-	2
Toplam	15	14	29

Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplarda kullandıkları zaman terimleri 7/A ve 7/B şubesine göre dağılımları Tablo 6’da verilmiştir. Buna göre incelendiğinde araştırmaya katılan 38 öğrencinin 14’ü tarihi tanımlarken “geçmiş zaman” terimini kullandığı görülmüştür. Bu da oldukça dikkat çekici bir durumdur.Tablo 6 incelendiğinde, öğrencilerin “tarih nedir?”sorusunu cevaplarırken en çok “*geçmiş zaman, eski zamanlar, belirli bir zaman ve M.Ö ve M.S* “ terimlerini kullanmıştır. Diğer yandan öğrencilerin “tarih nedir” sorusuna verdikleri, tarih ile zamanı ilişkilendiren cevapların bazıları şunlardır:

7/B sınıftan CE:” Eski dönemde olan şeylerdir. Geçmiştir.” diyerek tarihi geçmiş zaman boyutu ile ele aldığı görülmüştür. **Yine aynı sınıftan KG:** “Geçmiş zamanlarda olan şeylere tarih denir” cevabı ile tarihi geçmiş zaman boyutu ile ele aldığı görülmüştür.

7/B sınıfından ÜK: “İsa’dan önce İsa’dan sonra zamanın tarih olarak yansıtılmasıdır. Geçen zamandır. Çok uzun süreli olan zaman” tarihi zamansal bölümlere ayırarak açıklamaya çalıştığı görülmüştür.

7/B sınıfından TF: “Eski zamanların, eskiden olanları kaydedilen, anlatılan, bilen şeylere tarih denir. Eski zamanlar tarihtir” cevabını vererek zamanı tarih içinde bir boyut olarak ele aldığı görülmüştür.

7/B sınıfından YD: “Önemli olayların belirli bir zamanda geçtiği kronolojik bir sıralamadır” diyerek tarihi zamansal bir sıralama olarak algılamaktadır.

7/B sınıfından BC: “ Zamanı bildiren şey, bir tarih verildiğinde o tarihin hangi zamana denk geldiğinin söylenmesi” diyerek ilginç bir cevap vermiştir. Tarihi bir takvim olarak algıladığı görülmüştür.

7/B sınıfından FB: “Eski çağda yaşayan insanların bize aktardığı bilgilerdir. Cevabını vermiştir. **7/B sınıfından OE:** “Kimi olayların geçtiği zamandır.” yanıtını vermiştir. **Yine aynı sınıftan KG:** “ Geçmiş zamanlarda olan şeylere tarih denir” diyerek tarih zaman boyutu içerisinde ele aldıkları görülmüştür.

7/B sınıfından CV: “ Var olan kültürlerin eskiden yaşamış ve bilimi ilerletmek için çalışan insanların, çalıştığı zaman” diyerek ilginç bir yanıt vermiştir. Tarihi bilimsel ilerleme için çalışılan bir zaman olarak algılaması, tarihi geçmişte yaşanan bir şeyler olarak değil de sadece bilimsel ilerleme için çalışılan bir zaman boyutunda ele alması kayda değer bir bulgu olarak görülmüştür.

7/A sınıfından BT: “M.Ö ve M.S diye ayrılıyor. Zaman birimi olabilir. Önceki zaman sonraki zaman gibi” diyerek tarihi bir zaman birimi olarak değerlendirmiş ve tarihi tamamen bir zaman boyutu olarak ele almıştır.

7/A sınıfından ZZ: “ Milattan önce ve milattan sonra sefer veya zaferlerin kazanıldığı tarihi şerit” diyerek tarihi bir zaman şeridi olarak algılamaktadır. Ayrıca, tarihi somut bir şey olarak görmektedir.

7/A sınıfından AS: “ Eski zamanlarda yaşayan insanlardır. Eski insanlarda yaşayan tarih görmediğim için tam olarak bilemiyorum. Eski insanlar” diyerek tarihi eskiden yaşayan insanlar olarak algılamakta ve eski dönemde yaşayan insan görmediği içinde tarihi açıklayamam demesi ve tarihi bilim değil de insan olarak algılaması kayda değer bir bulgu olarak görülmüştür.

7/A sınıfından RK: “Ya geçmiş ya da gelecek zamandır” diyerek tarihi zamanla ilişkilendirmiştir fakat “gelecek zamandır” da diyerek tarihi takvim gibi sayısal olarak algıladığı görülmüştür. **7/B sınıfından MT:** “İnsanların belirli bir zamanda günlerini belirtmek için faaliyettir. Tarih derstir.” Cevabı ile benzer bir yaklaşım sergilemiştir. Ayrıca tarihi bir ders olarak algılaması da dikkat çekici bir husus olarak görülmüştür.

7/A sınıfından FK: “ İnsanların geçmişten günümüze yaşadıkları zamanı belirtir. Tarihler milattan önce, milattan sonra, karanlık çağ gibi bölümlere ayrılır diyerek tarihi bir zaman olarak algıladığı görülmektedir.

7/A sınıfından ET: “Zaman içinde olan süreç. Belirli bir tarihten bir tarihe kadar olan süreç” olarak yanıtlamıştır.

Öğrencilerin “tarih nedir?” sorusunu, değişim ve sürekliliği de göz önünde bulundurarak cevapladıkları görülmüştür.

7/B sınıfından İA: “Eski zamanlarda gerçekleşen olayları bugünlerde anlatmak, eski yaşanan olayları anlatmak” cevabını vererek geçmiş ile bugün arasında bir bağ kurmaya çalıştığı görülmüştür.

7/B sınıfından MA: “ Geçmişimizde olanların bize aktarılmasını sağlayan bilimdir. Geçmişimizde yaşanan şuna kadar olan verilerdir” diyerek sürekliliği ifade etmiştir.

7/A sınıfından BE: “Gelecek olan uzun yıllarda M.Ö değişen bugüne kadar günlerdir. Eski yıllar, eski günümüzde kalan yıllar geliyor aklıma. Geçmişten bize kalan çalışmalardır.” demiştir. Tarihi M.Ö ‘ den bu yana değişen günler olarak algılamaktadır.

7/A sınıfından UU: “Belirli bir süreç içinde olan olaylar. Geçmiş zamandan bugüne kadar gelen tarihimiz var” cevabını vererek tarihteki sürekliliği vurguladığı görülmüştür.

Şimşek (2005)’e göre öğrenciler “tarih nedir?” sorusuna verdikleri cevaplarda değişim ve sürekliliğe atıfta bulunmaktadırlar. Bu araştırmada da bu bulguya benzer nitelikte bulgular elde edilmiştir. Öğrenciler tarih nedir? sorusunu cevaplarken tarihi değişim ve süreklilik olarak algıladıkları açıkça görülmüştür.

Tablo 7: Araştırmaya katılan Öğrencilerin Tarihsel Zaman İfadesini Açıklayabilir misiniz? Sorusuna Verdikleri Cevapların İçerik Analizi:

No	İfadeler	Cinsiyet		Varılan sav	Toplam
		K	E		
1	Tarihte bir zamandır.	1	-	Tarih olarak düşünülen zaman	8
2	Tarihte olan şeylerin zamanıdır.	1	-		
3	Tarihteki bir zamandır.	-	1		
4	Tarihte yaşanmış zamandır.	-	1		
5	Geçmişte kalan tarihi zaman	-	1		
6	Tarihe göre dayanan zaman Kurtuluş Savaşı gibi.	1	1		
7	Bazı devirlere deniyor olabilir. Örneğin 11 yıl fetret devri yaşanmıştır bu bir tarihsel zamandır.	-	1		

Tablo 7'nin Devamı

8	Zamanın tarih halinde gitmesidir.	-	1	Tarihte zaman	9
9	Tarihin zaman içinde olduğudur.	1	-		
10	Tarih boyunca geçen zaman	1	-		
11	Tarih zaman çevrilmiş olabilir bilim adamları.	1	-		
12	Tarihte akan zaman.	-	2		
13	Tarih geçiyor tarihin içinde saatler vardır o saatler içinde geçen birim.	1	-		
14	Tarihte yaptığımız zamandır.	-	1		
15	Zamandaki tarihler	-	1		
16	Eski tarihler eski zaman.	-	1	Tarihte olan olaylar	5
17	Tarihte yaşanan önemli şeylerdir.	1	-		
18	Tarihte olan şeylerdir.	-	1		
19	Belirli bir zaman süreci içinde tarihi olaylar olmuştur.	1	1		
20	Tarihte kalan zamanda neler olmuştur. Şimdi günümüzde işlenen şeylerdir.	1	-		
21	Diğer insanların ne zamanda yaşadığı neler yaptığı.	-	1	Teknoloji	2
22	Bir tarihten o zamana kadar olan icattır.	-	1		
23	Şuan ki yıla kadar ilerleyen teknolojidir	-	1		
24	Bilmiyorum	7	5	Fikir yok	12
Toplam		17	21	38	

Araştırmaya katılan, ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin çoğunlukla, “Tarihsel zaman ifadesini açıklayabilir misiniz?” sorusuna cevap vermiş olduğu görülmüştür. Sadece 12 öğrenci bu soruya “bilmiyorum” yanıtını vermiştir. Geriye kalan 26 öğrencinin 7’si bu soruyu doğru yanıtlayabilmiş, 19 öğrencinin ise bu soruyu cevapladığı, fakat doğru cevap veremedikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin “Tarihsel zaman ifadesini açıklayabilir misiniz?” sorusuna vermiş oldukları cevapların bazıları şu şekildedir:

7/B sınıfından MA:“ Tarihte olan şeylerin zamanı. Örneğin Sümerler tekerleği şu zamanda icat etmişlerdir.” Yanıtını vererek tarihe ait olan geçmiş bir zamanı belirtmiştir ve tarihsel zaman ifadesini doğru olarak algıladığı görülmüştür. **7/A sınıfından EG:** “ Tarihe göre dayanan zaman. Kurtuluş savaşı gibi.” diyerek benzer bir düşünce sergilemiştir.

7/B sınıfından MT: “ Tarihi zamana çevirmiş olabilir bilim adamları” demiştir. Bu cevabın karşılığında, “**AÖ:** Öğrenciye bilim adamları tarihi zamana nasıl çevirmiş

olabilir sence? diye bir soru yönelmiştir.” **MT:** “ Bilmiyorum” yanıtını vermiştir. Buradan öğrencinin “tarihsel zaman” ifadesini bir kavram olarak değil de bir dönüşüm olarak algıladığı tespit edilmiştir.

7/B sınıfından YD: “Zamanın tarih halinde gitmesidir.” Yanıtını vererek” tarihsel zaman ifadesini” takvim boyutu şeklinde ele aldığı tespit edilmiştir.

7/A sınıfından RK: “Tarih geçiyor, tarihin içinde saatler vardır, o saatler içinde geçen birimdir.” Cevabını vererek tarihsel zaman ifadesini sadece saat olarak algıladığı görülmüştür. **7/A sınıfından ZZ:** “ Zamanı belli yaşanmış süreç” cevabını vermiştir.

7/A sınıfından FK: “ Diğer insanların ne zamanlarda yaşadıkları ve neler yaptıkları” cevabını vererek tarihsel zaman ifadesini, eski zamanlardaki insanların yaşayışları olarak algıladığı görülmüştür. **7/A sınıfından BS:** “ Tarihte kalan zamanlarda neler olmuş, şimdi günümüzde işlenen şeyler” diyerek tarihsel zamanı tarih dersi olarak algılamaktadır. Bu bulguda kayda değer bir bulgu olarak görülmüştür.

Yukarıdaki öğrenci ifadelerine bakıldığında, araştırmaya katılan öğrencilerimizin birçoğunun tarihsel zaman ifadesini açıklayamamış oldukları görülmüştür. Sağlıklı bir tarih öğretiminin gerçekleşebilmesi için ise, bu kavramın öğrenciye kazandırılması zorunludur.

3.3. İlköğretim 7. Sınıf öğrencilerinin “ Kronoloji Becerilerine ve Kronolojiyi Nasıl Algıladıklarına İlişkin Bulgular

Bu başlık altında öğrencilerin kronoloji kavramı bilgisine sahip olup olmadıkları ve öğrencilerin kronoloji becerileri olarak adlandırılan; “*yerleştirme, sıralama, konumlandırma, tarihlendirme, mesafelendirme ve eşzamanlılık becerilerinin*” ne durumda olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.3.1. İlköğretim 7. Sınıf Öğrencileri “Kronolojiyi” Nasıl Algılamaktadırlar?

Aşağıda yer alan Tablo 8 ‘de “kronoloji nedir?” sorusuna verilen cevapların içerik analizine yer verilmiştir.

Tablo 8: İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin “Kronoloji nedir? Sorusuna Verdikleri Cevapların İçerik Analizi

No	Öğrencilerin Cevapları	Cinsiyet		Varılan Sav	Toplam
		K	E		
1	Yaşanılan önemli olayların zamana göre sıralanmasıdır.	3	1	Yaşanılan belli şeyleri tarihe göre sıralama	8
2	İnsanların geçmiş hayatında yapılan şeylerdir. Belli yıllara dayanarak.	1	-		
3	Belli bir zaman içinde insanların yaşadıkları önemli olaylardır.	-	1		
4	Bir şeyin zamanının, olanların sırası, ölçüsüdür.	1	-		
5	Tarih şerididir. Önemli tarihlerin yer aldığı zaman şerididir	1	1	Tarih şeridi	4
6	Şey.... Mesela bir çizgi var orada yıllar yazıyor önemli olaylardır.	-	1		
7	Olayları olay sırasına koyduğumuz çizelgedir.	1	-		
8	İşte hocam tarihte birinin neler yaptıklarının sıralanışıdır.	1	-	Tarihte yaşanılan şeylerin sıralanışı	4
9	Geçmiş zaman olaylarının sıralanışıdır.	1	2		
10	Tarih sıralaması geçmişten geleceğe doğru yapılıır.	-	1	Tarih sıralaması	3
11	Bir zaman diliminin sırayla anlatım şeklidir.	-	1		
12	Tarihe göre sıralama.mesela hocam,önceki zamandan şimdiye	-	1		
13	Zaman göre hazırlarız mesela kardeşimin doğduğu büyüdüğü olayların sıralanmasıdır.	-	1	Kişi hayatının sıraya sokulması	4
14	Ödevleri kronolojik sıraya sokarız. Mesela kendi hayatımızdan örnek verirsek,doğduğumuzdan itibaren önemli olayların yazılmasıdır.	1	-		
15	Kendi hayatımızı anlatırız. Doğduğumuzdan şimdiki zaman gelen haritadır.	-	1		
16	Hocam kronoloji şey işte bazı insanların hayatı sıraya konulur. İşte hocam tarih şeridi şeklinde kullanılır.	-	1		
17	Bilmiyorum	7	8	Fikri yok	15
Toplam		17	21		38

Araştırmaya katılan 15 öğrenci “kronoloji nedir? sorusuna bilmiyorum cevabını vermiştir. Geriye kalan öğrenciler ise, bu soruya yanıt vermiştir, fakat soruyu tam olarak doğru yanıtlayan öğrenci sayısı 3’tür. 23 öğrenci ise bu soruya cevap verdiği halde ya tam anlamıyla açıklayamamış ya da sadece örnekler vermiştir. Öğrencilerle görüşme yapılmadan önce de sınıf içerisinde bu sorunun sorulmuş olmasına rağmen, soruya doğru yanıt verememleri kayda değer bir bulgudur.

Öğrencilerin” kronoloji nedir?” sorusuna vermiş oldukları cevapların bazıları şu şekildedir:

7/B sınıfından YÖ: “Tarih sıralaması geçmişten geleceğe doğru yapılır.” Cevabını vererek kronolojiyi doğru algıladığı görülmüştür. **7/A sınıfından EA:** “Yaşanılan şeylerin zamana göre sıralanması. Eskiden yeniye doğru sıralanması.” demiştir. **Aynı sınıftan İY:** “Belirli yapılmış şeylerin tarihlerine göre sıralanmasıdır.”diyerek arkadaşlarının cevabına benzer bir cevap vermiştir.

7/B sınıfından ÜK: “ Yaşadığımız önemli olayları zamanına göre sıra ile aktarılması. Örneğin doğduğumuz yıldan bu yana neler yaşadysak onları sıra ile yazarız. Kronolojiyi tarih şeridi hazırlarken kullanırız, zamanı bilmek ve ona göre davranmak için.” Cevabını vererek kronolojinin ne olduğunu ve ne amaç ile kullanıldığını bildiği görülmüştür. Fakat kronolojinin zamanı bilmek ve ona göre davranılması gerektiği için kullanıldığını düşünmesi ilgi çekici bulgu olarak görülmüştür. Çünkü kronoloji geçmişteki tarihlerin düzenli bir sırasıdır, bir dizidir buna göre herhangi bir davranışta bulunulmaz. Öğrencinin kronolojiyi bu kadar iyi tanımladıktan sonra, bu şekilde bir algısının olmuş olması ilgi çekici bir durum olarak değerlendirilebilir.

7/B sınıfından TF: “ Bir şeyin zamanın, olanların sırası, ölçüsü” demiştir. **Yine aynı sınıftan FB:** “ Geçmiş zaman olan olayların sıralanışı” cevabını vermiştir.

7/B sınıfından YG: “ Belli bir zaman içinde insanların yaşadıkları önemli olaylar. İşte 1996’da ben doğdum,1999’da deprem oldu.... Kronolojiye sadece önemli olaylar

yazılır” demiştir. **Aynı sınıftan YD:** “ Belli bir olayın sıralanması. Genellikle insan hayatında..... örneğin benim hayatım, önce doğdum, 1999’da Marmara depremi oldu, 2002’de okula başladım, 2009’da 7. sınıftayım” diyerek kronolojiyi insan hayatındaki önemli olayların sıralanması olarak algılamaktadırlar. Öğrencilerin buradan tek yönlü düşündükleri söylenebilir. Çünkü kronolojinin sadece insan hayatındaki önemli olayların sıralanışı olarak düşünmektedirler. Kronolojinin başka nerelerde kullanıldığına dair herhangi bir bilgilerinin olmadığı da tespit edilmiştir.

7/B sınıfında EM: “ Tarihte geçen önemli olaylar,...bizim yararımıza olan işler” diyerek ilginç bir cevap vermiştir. Öğrencinin kronoloji ile ilgili gelişmiş doğru bir fikrinin olmadığı görülmektedir.

7/B sınıftan BC: “Tarih şerididir. Önemli tarihlerin yer aldığı zaman şerididir.” **Aynı sınıftan KG:**” Tarih şerididir. Bir çizgi çekip oradaki bilgileri sıra ile yazmaya denir. Hangi yılda başladığı hangi yılda bittiği.” Diyerek kronoloji ile tarih şeridi arasında bir ilişki kurmuş ve kronolojiyi bir tarih şeridi hazırlamak olarak görmüştür.

7/B sınıftan İA: “İşte hocam tarihte mesela birinin neler yaptıklarının sıralanışı.” demiştir ve kronolojiyi olayların sıralanışı olarak algıladığı görülmüştür.

7/A sınıftan FK: “ Bir zaman diliminin sırayla anlatım şekli, ödevlerde kullanıyoruz. Tarih şeridinde kullanırız.” Demiştir.

7/A sınıftan ME:”kendi hayatımızı anlatırız. Doğduğumuzdan şimdiki zamanımıza gelen harita. Kronoloji onun gibi bir şey.” Diyerek kendi hayat şeridini bir harita olarak görmüş olduğu ve kronolojiyi de bir harita olarak algıladığı tespit edilmiştir.

Bu araştırmada ilginç olan bir bulgu da şudur: Öğrencilerin büyük çoğunluğu kronolojinin bir sıralama olduğunun farkındadır. Fakat bunun bir tarihi sıralama olduğunun farkında değildirler. Genelde de kronolojinin; olayların veya geçmişte yapılan bir şeylerin sıralaması olarak bilindiği görülmüştür.

Flickinger ve Rehage, çocukların geçmiş hakkındaki bazı kavramları 8 yaşında, zamanı ölçme sistemini tam anlamıyla 11, zaman şeritlerini ise 13 yaşında anlamaya başladıklarını (Şimşek, 2006:89), kronoloji ve tarihsel zaman terimlerinin tam anlaşılmasının ise 16 yaşına kadar gerçekleşmediğini belirtmişlerdir (Şimşek,2006:89). Bu çalışmada elde edilen bulgular içinde Flickinger, Rhage'in bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Sonuç olarak İlköğretim 7. sınıf öğrencileri tarafından kronoloji ve tarihsel zamanın tam olarak anlaşılmadığı görülmüştür.

3.3.2. İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Kronoloji Becerilerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, öğrencilerin, kronoloji becerileri olarak tanımlanan “yerleştirme, sıralama, konumlandırma, tarihlendirme, mesafelendirme ve eşzamanlılık” becerilerinin ne durumda olduğuna dair çözümlene ve yorumlamalarına yer verilmiştir.

3.3.2.1.Yerleştirme Becerilerine İlişkin Bulgular

Aşağıda Milattan Önce (m.ö) ve Milattan Sonra (m.s)' ki döneme ait bazı yüzyılları tarih şeridine yerleştirmede öğrenci başarıları gösterilmiştir.

Tablo 9: M.Ö ve M.S' ki Döneme Ait Bazı Yüzyılları Tarih Şeridine Yerleştirmede Öğrenci Başarıları

Tarihler	Doğru		Yanlış		Toplam	
	F	%	F	%	F	%
M.Ö.2.yüzyıl	16	42,2	22	57,8	38	100
M.Ö.3.yüzyıl	18	47,4	20	52,6	38	100
M.Ö.9.yüzyıl	17	44,8	21	55,2	38	100
M.S.3.yüzyıl	17	44,8	21	55,2	38	100
M.S.7.yüzyıl	19	50	19	50	38	100
M.S.13.yüzyıl	20	52,7	18	47,3	38	100

Öğrencilerin, kronoloji becerilerinden biri olan yerleştirme becerilerini ölçmek amacıyla, Milattan Önce ve Sonraya ait verilen yüzyılları tarih şeridine yerleştirmeleri

istenmiştir. Buna göre öğrencilerin % 50'den fazlası verilen yüzyılları doğru olarak tarih şeridinde yerleştiremediği belirlenmiştir. Tablo 9'da araştırmaya katılan öğrencilerin tarih şeridi üzerinde bir takım işlemler yapmada yetersiz oldukları görülmektedir. Bu noktadan hareketle, öğrencilerin, kronoloji becerilerinden biri olan yerleştirme becerilerinin gelişmemiş olduğu söylenebilir. Bu durum, dersler esansında tarih şeritlerinden yeterince yararlanılmadığından ve yerleştirme becerisini geliştirecek farklı türden etkinliklerin kullanılmadığından kaynaklandığı tahmin edilmektedir.

3.3.2.2. Sıralama Becerilerine İlişkin Bulgular:

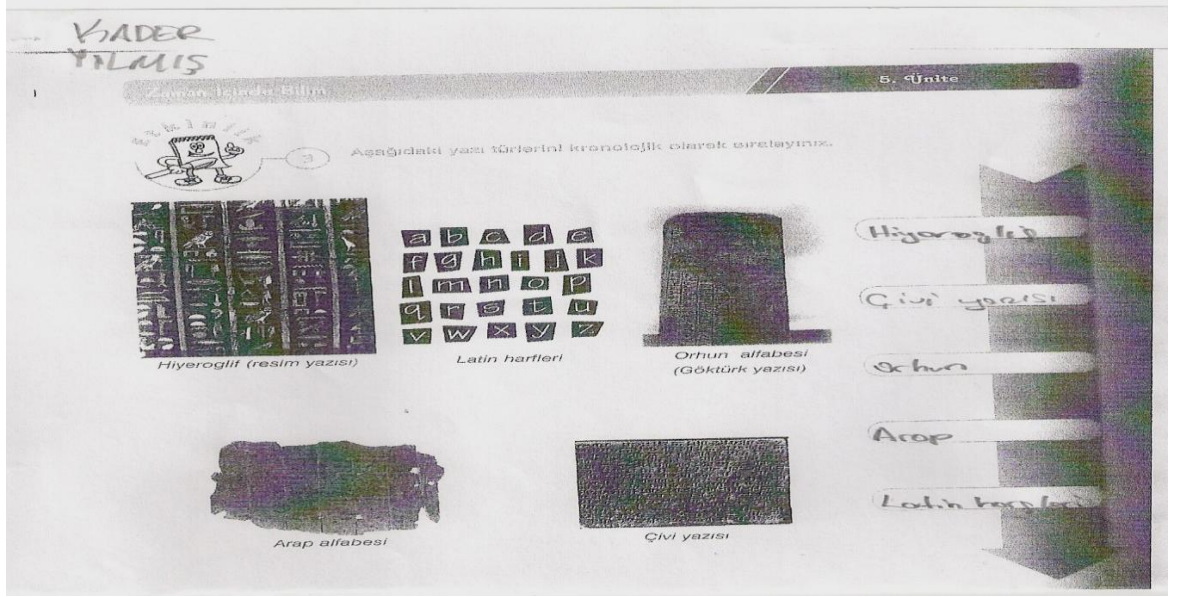
Sıralama becerilerine ilişkin verilerin dağılımına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 10: Öğrencilerin Rönesans, Reform ve Coğrafi Keşifleri Kronolojik Olarak Sıralamadaki Başarıları

DOĞRU		YANLIŞ		TOPLAM	
F	%	F	%	F	%
13	35	25	65	38	100

Öğrencilerin kronolojide yerleştirme becerilerini ölçmek için ilk önce, öğrencilerden tarih vermeden 3 tane olayı sıralamaları (Rönesans, Reform ve Coğrafi Keşifler) istenmiştir. Daha sonra ise, öğrencilerden, yazı türlerinin gelişimini çalışma yapraklarına sıralamaları istenmiştir. Yapılan bu etkinlikler sonucunda öğrencilerin %50'den fazlasının sıralama becerileri bakımından zayıf oldukları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin %65'inin Rönesans, Reform ve Coğrafi keşifleri kronolojik olarak doğru bir şekilde sıralamada başarısız oldukları görülmüştür. Öğrencilerin sadece %35'inin sıralama becerileri bakımından başarılı olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin sıralama becerilerini ölçmeye yönelik olarak, **24.02.2009** tarihinde **10:05'te 7/B** sınıfındaki ve **14:20'de** de **7/A** sınıfındaki öğrencilere, üzerinde yazı türlerinin gösterildiği bir çalışma yaprağı verilmiştir. Öğrencilerden, bu çalışma yaprağındaki yazı türlerini kronolojik olarak sıralamaları istenmiştir. 24.02.2009 tarihinde 7/A ve 7/B sınıfında toplamda 32 öğrenci olduğundan bu etkinlik 32 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir.

Fotoğraf 1: Yazı Türlerini Kronolojik Sıralamasına Ait Çalışma Yaprağı.

Tablo 11: Öğrencilerin Yazı Türlerini Kronolojik Olarak Sıralamadaki Başarılarını Gösteren Tablo

DOĞRU		YANLIŞ		TOPLAM	
F	%	F	%	F	%
10	32	22	68	32	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin %68'inin yazı türlerini doğru bir şekilde sıralayamadıkları görülmüştür. Tablo 11'de öğrencilerin sadece %32'si bu sıralamayı doğru bir şekilde yaptığı görülmektedir.

3.3.2.3. Konumlandırma Becerilerine İlişkin Bulgular:

Konumlandırma becerilerine ilişkin verilerin dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 12: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Tarihi Çağları Tarih Şeridine Yerleştirmede Öğrenci Başarıları

Çağ Adı	Doğru		Yanlış		Cevapsız		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%
İlkçağ	2	5	34	90	2	5	38	100
Ortaçağ	8	21	26	69	4	10	38	100
Yeniçağ	9	23	27	72	2	5	38	100
Yakınçağ	4	10	27	72	7	18	38	100

Öğrencilerin, kronoloji becerilerinden biri olan konumlandırma becerilerini ölçmek amacı ile, öğrencilerden tarihi çağları tarih şeridine yerleştirmeleri istenmiştir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%75'i) tarihi çağları tarih şeridine yerleştirmede başarısız olmuşlardır. Öğrencilerin tarihi çağların hangileri olduğunu bilmelerine karşın bu çağların hangi tarihler arasında yaşandığını bilmemeleri ve bu çağları tarih şeridine yerleştirememeleri kayda değer bir bulgu olarak görülmüştür.

Öğrencilerin konumlandırma becerilerinin ne durumda olduğu belirlenmeye çalışılırken, öğrencilerin yanılığa düştükleri ya da karıştırdıkları birkaç durum tespit edilmiştir. Bunlardan biri, öğrenciler tarih şeridinde yerleştirme yaparken, M.Ö ve M.S.'ya ait bölümlerin tarih şeridinin hangi tarafında olduğunu karıştırdıkları görülmüştür.

Bu bulguya ait öğrenci cevaplarının bazıları şu şekildedir:

7/A sınıftan ZZ:” Tarih şeridinin sağ tarafı M.Ö.'dir sol tarafı ise M.S.'dir.” demiştir. Ve ilk çağı M.S.'ki kısma , orta, yeni ve yakınçağı ise M.Ö.'ki kısma yerleştirmiştir. **Yine aynı sınıftan UU:** “ Tarih şeridinin sağ tarafı M.Ö sol tarafı M.S.'dir” demiştir. **Yine aynı sınıftan OE, NE, ve 7/B sınıftan CE:** aynı cevabı vererek benzer bir düşünce sergiledikleri görülmüştür. İlköğretim 7. sınıf öğrencisinin tarih şeridinde önce ve sonrayı karıştırması kayda değer bir bulgu olarak görülmüştür.

Bir diğer dikkat çekici durum ise öğrencilerin, tarihi çağları tarih şeridine yerleştirirken orta çağı genelde tarih şeridinin tam ortasına yerleştirdikleri görülmüştür. Bunun sebebi öğrenilere sorulduğunda ise bazı öğrenciler şu cevapları vermişlerdir:

7/A sınıfından ME:” Ortaçağ M.Ö ve M.S.’nın tam ortasıdır. Ortaçağ ikisinde de yaşanmıştır.” demiştir. **7/A sınıfından BE:** “ Ortaçağ, ortaçağ olduğu için ortadadır.” yanıtını vermiştir. **7/A sınıfından BS:** “ Ortaçağ, M.Ö ve sonranın ortası “0” dır.” diyerek, ortaçağın ortada bir dönemde yaşandığı için ortaçağ denildiğini düşündükleri görülmüştür.

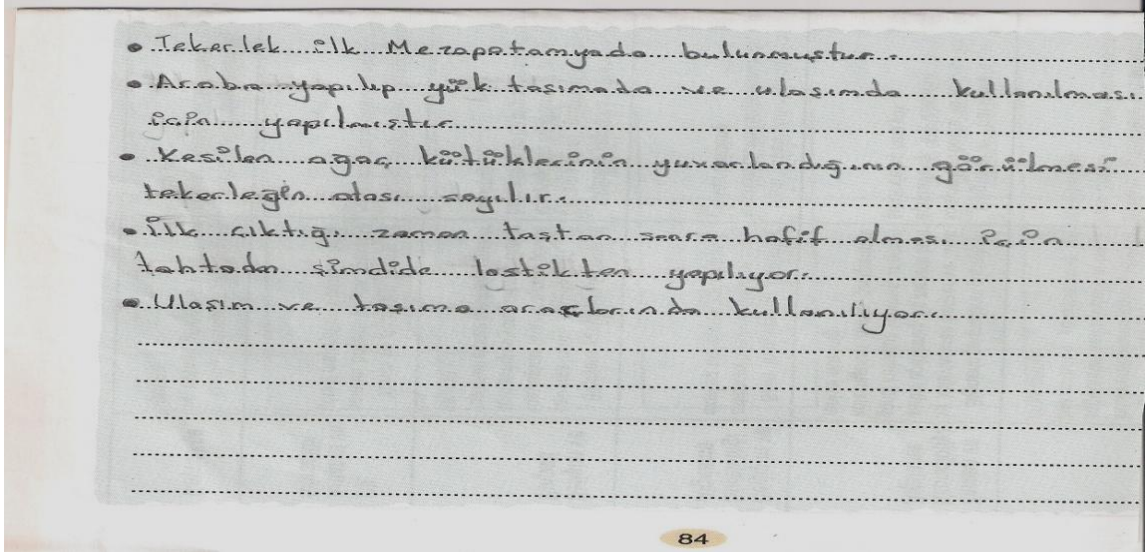
3.3.2.4.Tarihlendirme Becerilerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan 38 öğrencinin tarihlendirme becerilerine ilişkin verilerin dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 13: Araştırmaya katılan Öğrencilerin M.Ö ve M.S Dönemlere Ait Birer Tarih Söyleyip ve Bu Tarihlerin Hangi Yüzyıllarda Olduğu Konusunda Verilen Cevapları

DOĞRU		YANLIŞ		CEVAPSIZ		TOPLAM	
F	%	F	%	F	%	F	%
16	42	16	42	6	16	38	100

Öğrencilerin kronoloji becerilerini ölçmeye yönelik olarak, öğrencilerden Milattan Önceki ve Sonraki döneme ait birer tarih verip ve bu tarihlerin hangi yüzyılda olduğunu söylemeleri istenmiştir. Tablo 13 incelendiğinde de öğrencilerin yüzde elliden fazlasının milattan önce ve sonraki döneme ait birer tarih verip ve bu tarihlerin kaçınıcı yüzyıllarda olduğunu söyleyemedikleri görülmüştür.

Fotoğraf 2: Zaman İçinde Bilim Çalışma Yaprağı

7/A sınıfından İY'ye; tekerlek ne zaman bulunmuştur? sorusu sorularak bir tarihlendirme yapması istenmiştir.

İY: "İlk Mezopotamya'da bulunmuştur" cevabını vermiştir. Bu bulgudan da anlaşılacağı üzere öğrencinin tarihlendirme becerisi yeterince gelişmemiştir. Bir icadın tarihi sorulduğu halde İY: icadın bulunduğu yeri söylemesi gerektiği algısı ilgi çekici bir cevap olarak görülmüştür.

3.3.2.5. Mesafelendirme Becerilerine İlişkin Bulgular

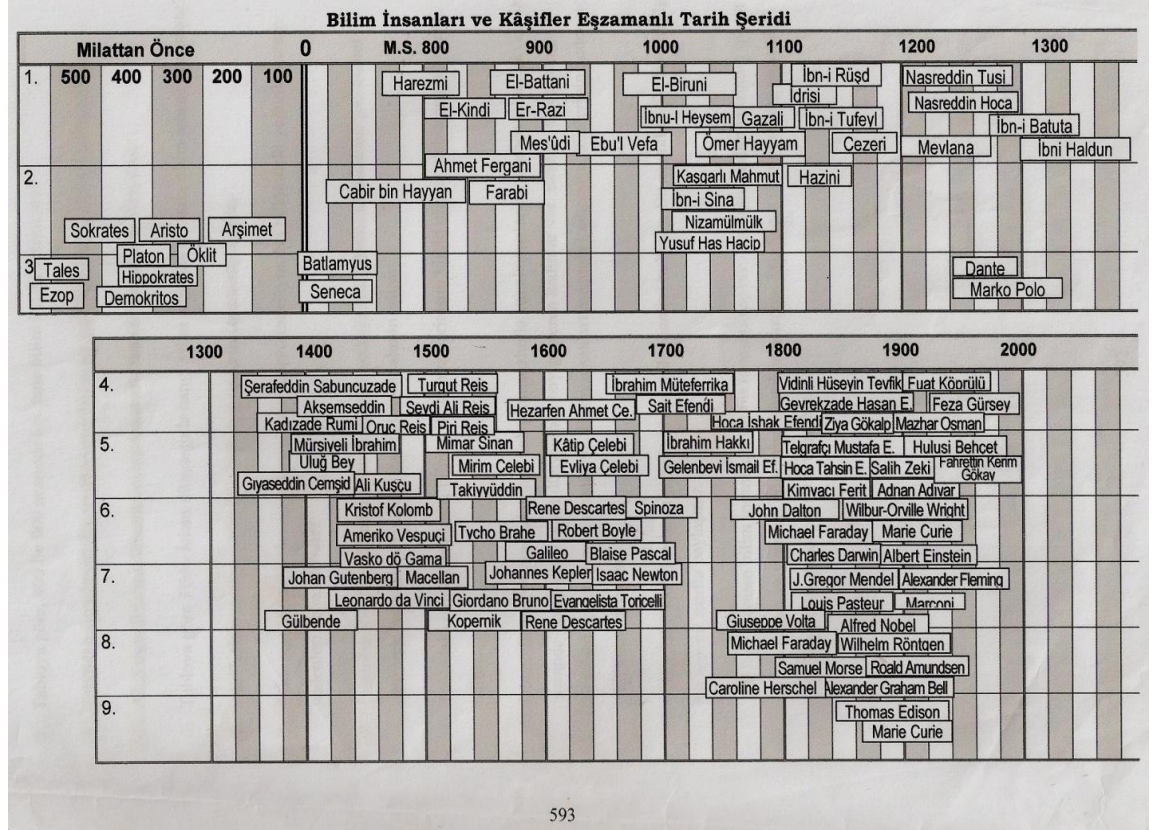
Tablo 14: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Mesafelendirme Becerilerine İlişkin Başarıları

DOĞRU		YANLIŞ		TOPLAM	
F	%	F	%	F	%
25	66	13	34	38	100

Tablo 14 incelendiğinde, öğrencilerin %66'sının mesafelendirme becerileri bakımından başarılı olduğu görülmüştür. Yalnız burada dikkat çekici bir nokta, araştırma sırasında öğrencilere öncelikle tarih şeridi olmadan belli tarihler verilerek bu tarihleri mesafelendirmeleri istenmiştir. Ancak öğrencilerin %90'ından fazlası bu mesafelendirmeyi yapamamıştır. Yani başarısız olmuşlardır. Bunun en önemli sebebi,

öğrencilerin belli başlı olayların tarihlerini bilmemeleri ve bunun sonucunda da mesafelendirme yapmakta zorlanmalarıdır.

Öğrencilerin bilim insanları ve kâşiflerin eş zamanlı tarih şeridinde mesafelendirmelerine dair bulgular:

Fotoğraf 3: Bilim İnsanları ve Kaşifler Eş Zamanlı Tarih Şeridi (İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı).

7/A sınıfından FB'ye

AÖ: "Gutenberg İle Sait Efendi arasında kaç yy geçmiştir? Hangisi daha önce, hangisi daha sonra yaşamıştır? [12.57]

FB: "Her iki bilim adamı da aynı dönemde yaşamıştır" [12.58] [18.03.2009]

AÖ: "Gutenberg İle Sait Efendi arasında kaç yy geçmiştir? Hangisi daha önce, hangisi daha sonra yaşamıştır? [11.47]

7/A sınıfından CE: “Biri 15. yy’da diğeri 18. yy’da yaşamıştır ve iki bilim adamı arasında 4 yy geçmiştir.” [11.48] [19.03.2009]

AÖ: “Gutenberg İle Sait Efendi arasında kaç yy geçmiştir? Hangisi daha önce, hangisi daha sonra yaşamıştır? [11.02]

7/B sınıfından AS: “ Her iki bilim adamı arasında 1500- 1600 yy vardır.”[11.02] [31.032009] Yanıtını vererek, tarihleri yy’lara çevirmekte de ve mesafelendirme yapmakta da başarısız olduğu görülmüştür.

3.3.2.6. Eşzamanlılık Becerilerine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin eş zamanlılık becerileri bakımından başarılı oldukları görülmüştür. Öğrencilerden, yine bilim insanları ve kaşiflerin eş zamanlı tarih şeridinden yararlanarak aynı dönemlerde yaşamış farklı bilim adamlarının isimlerini söylemeleri istenmiştir. Öğrencilerin %98’inin bu soruya doğru yanıt verdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca araştırma sırasında, “18.02.2009 ve 09.02.2009” tarihlerinde sosyal bilgiler dersinde öğrencilerden kendi hayat hikayelerini anlatan ve belli tarihsel dönemlere ait tarih şeridi yapmaları istenmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun eşzamanlılık becerileri bakımından bu etkinlikte de başarılı oldukları görülmüştür. Öğrencilerin aynı döneme ait farklı olayları tarih şeridine kolaylıkla yerleştirmeyi başarabildikleri görülmüştür.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi İçerisinde Kronoloji Becerilerine Dair yapmış Oldukları Etkinliklere Ait bulgular:

Araştırmanın bu bölümünde, Sosyal Bilgiler dersi sırasında yapılan etkinliklerden yola çıkılarak elde edilen bulgular üzerinde durulmuştur. Öğrencilerden hem kendi hayat hikayelerinden oluşan hem de 1071-1453, 1453-1699, 1699-1914 tarihleri arasından herhangi birini seçerek zaman şeridi yapmaları istenmiştir.

Öğrencilerin Yapmış Oldukları Zaman Şeritlerine Ait Bulgular

Fotoğraf 4 : ET: Kişisel Zaman Şeridi.

7/A sınıftan ET: Kendi zaman şeridini oluştururken görülüyor ki 1996-2002 yılları arasını boş bırakmış. **AÖ:**“1996-2002 yılları arasında herhangi bir şey olmadı mı? Olduysa neden yazmadın?”[09.05]

ET: “Kardeşim oldu.....”[09.05]

AÖ: Neden yazmadın?[09.05]

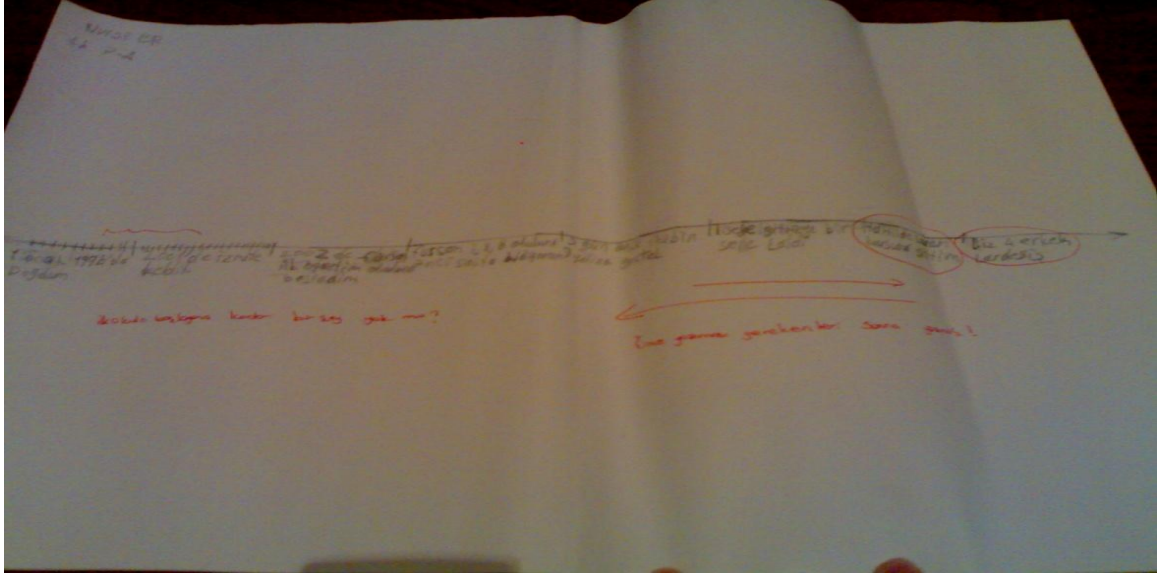
ET: “.....” “ unutmuşum öğretmenim ”[09.05]

ET: Aynı zamanda, zaman şeridini hazırlarken 2008 tarihinde 6.sınıfa başladığını belirtmiş. Fakat, 2007 tarihinde 6. sınıfa başlamışlardır.

AÖ: “Neden yanlış yazdın?”[09.06]

ET: “ Yanlış hesaplamışım öğretmenim parmaklarımla sayarak hesapladım. Oda yanlış oldu.” [09.06] [18 Ocak 2009]

Öğrencilerin birçoğu bu hataya düşmüştür. Zaman şeritlerinde okula başladıkları ve bitirdikleri tarihleri doğru olarak yerleştirmede güçlük çektikleri görülmüştür. Bunun en önemli sebebinin de okula başlama ve bitiş tarihlerinin farklı olması (örneğin ilk döneme 2006 başlayıp ikinci dönemi 2007 yılında bitirmeleri) , bunun da öğrencilerin kafasını karıştırmış olduğu düşünülmektedir.

Fotoğraf 5: NE: Kişisel Zaman Şeridi.

7/A sınıfında NE: “Kronoloji günümüzden geçmişe doğru yazılır.” [09.12]

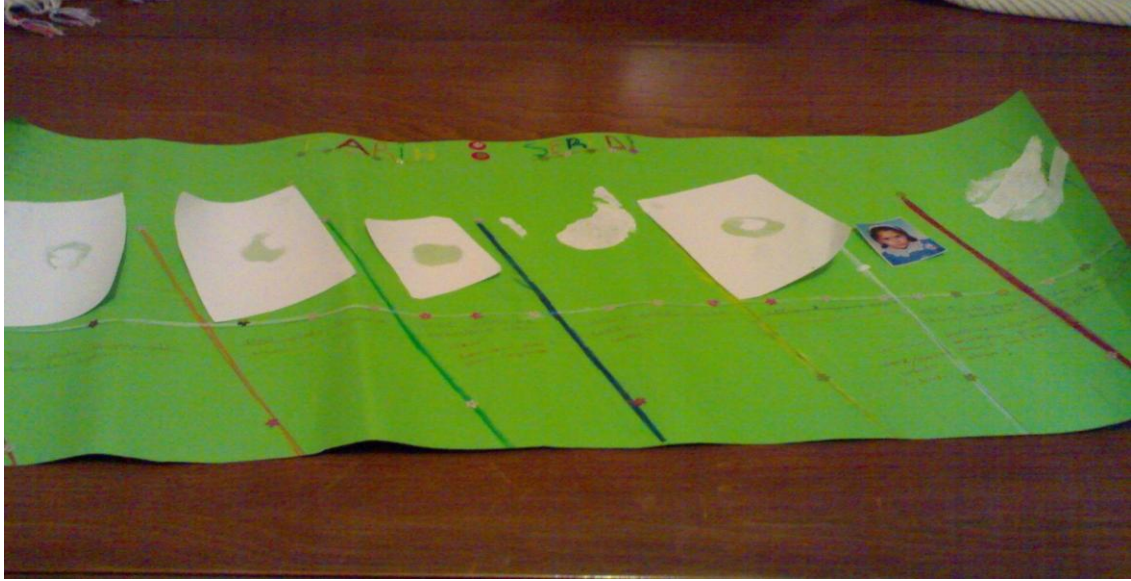
AÖ: Neden? [09.12]

NE: “Yani ilk doğduğumdan şimdiki ana kadar yazılır?” [09.12] Diyor fakat bu durumu da gelecekte geçmişe doğru olarak algılıyor.

NE: Zaman şeridini hazırlarken önce doğduğu tarihten başlamış 2002 yılına gelmiş daha sonrada geri dönmüş.

AÖ: Neden böyle yaptın diye sorulduğunda; [09.13]

NE: “Aklıma öyle geldi” [09.13] [18 Ocak 2009]

Fotoğraf 6 : RK: Kişisel Zaman Şeridi.

7/A sınıfında RK: zaman şeridini hazırlarken “2000 yıllarında kardeşlerim doğdu” yazmıştır.

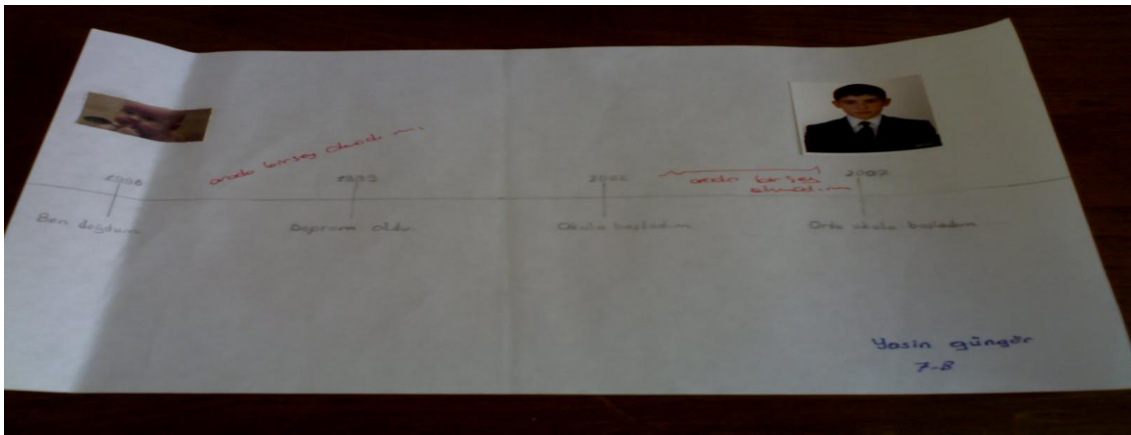
AÖ: *Kardeşlerin ikiz mi? Diye sorduğunda*[09.15]

RK: “Hayır”[09.15]

AÖ: *Peki neden tam doğum tarihlerini yazmadın?*[09.15]

RK: “ Doğum tarihlerini bilmiyorum. Aklıma gelmedi” [09.16] [18 Ocak 2009]

Ayrıca **RK:** İlköğretime başladığı yılı 2005 olarak yazmış fakat, birinci sınıfa 2002-2003 eğitim-öğretim döneminde başlamışlardır.

Fotoğraf 7: YG: Kişisel Zaman Şeridi.

7/B sınıfından YG: 1996 yılından 2002 yılına kadar olan dönemi boş bırakmıştır.

AÖ: *Neden boş bıraktın? 09.55]*

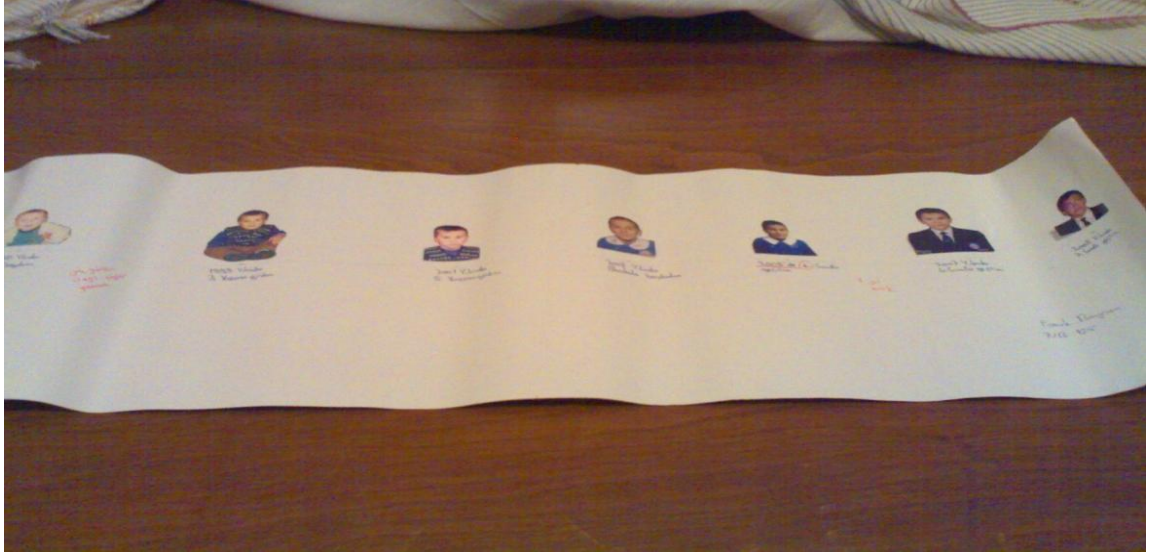
YG: “ 1996’dan 2002’ye kadar hiç bir şey olmadı. 2002’de okula başladım” demiştir.[09.55]

YG:Aynı zamanda 2002’den 2007’ye kadar olan dönemi de boş bırakmıştır.

AÖ: *Neden bu şekilde yaptın? [09.55]*

YG: “2007’ye kadar bir şey olmadı. Aslında hatırlamadım” yanıtını vermiştir.[09.56]
[18 Ocak 2009]

Oysa ders esnasında sorulduğunda belli dönemlerde okul değişikliği yaptığını vb. şeyleri söylemiştir. Zaman şeridinde bunları belirtmemesi çokta fazla geriye dönük düşünmediğini göstermektedir.

Fotoğraf 8: FB: Kişisel Zaman Şeridi.

7/B sınıfından FB:

Zaman şeridini hazırlarken 2006 yılında 4. sınıfa geçtiğini belirtmiş fakat 2007 yılında da 6. sınıfa geçtiğini yazmış.

AÖ: *Neden böyle yazdın? [10.00]*

FB: “ Yanlışlık yapmışım öğretmenim” demiştir.[10.00]

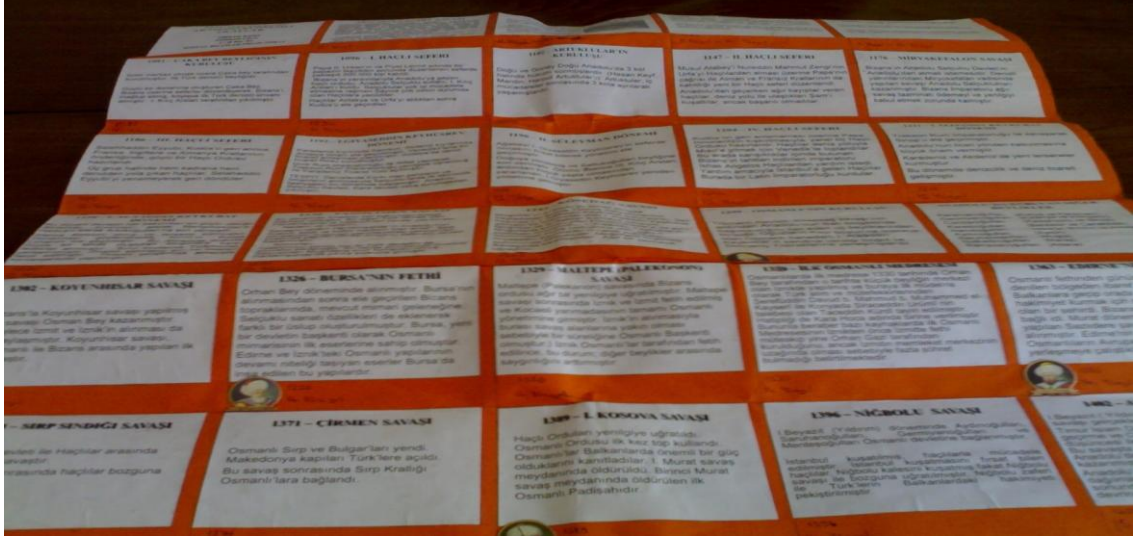
FB: Aynı zamanda zaman şeridinde 2005 yılını yazmış fakat o bölümü boş bırakmış.

AÖ: *Neden boş bıraktın?[10.00]*

FB: “ Resmim olmadığı için bıraktım” [10.01] [18 Ocak 200]

Öğrencilerden yazdıkları tarihe ait eğer resim bulabilirseniz yapıştırmaları istenmiştir. Ama **FB**: Bunu yanlış anlamış resim yoksa yazmaya gerek yok olarak düşünmüş.

Öğrencilerin Hazırlamış Oldukları Tarih Şeridine Ait Bulgular

Fotoğraf 9: ÜK: Tarih Şeridi.

7/B sınıfından ÜK: Tarih şeridini afiş şeklinde hazırlamıştır.

AÖ: Tarih şeridi bu şekilde mi hazırlanır?[09.47]

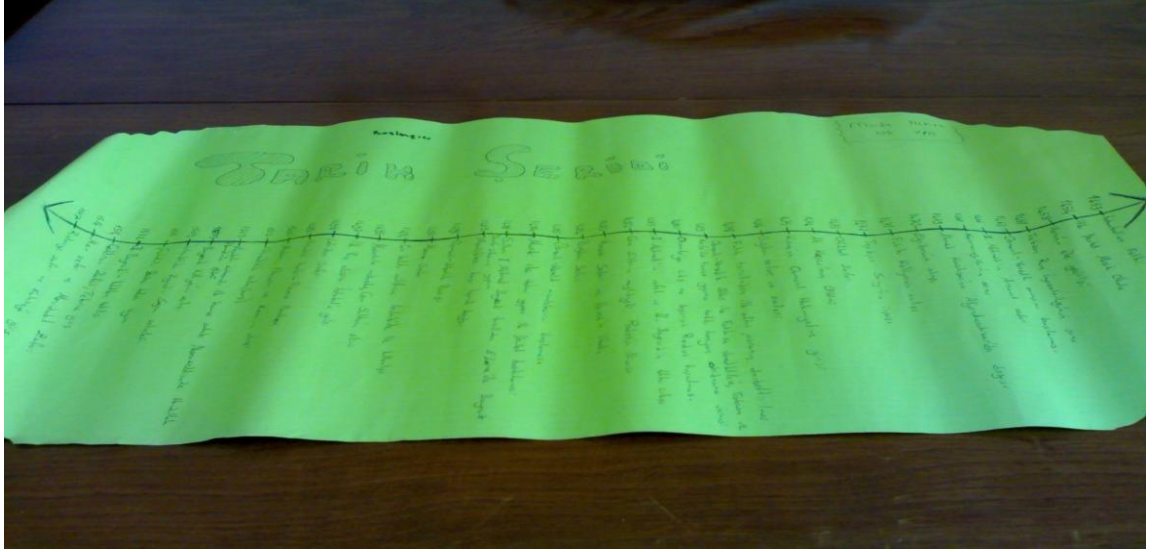
ÜK: “Hayır öğretmenim. Ben afiş şeklinde hazırlamışım. Diğer türlü yapsaydım yapıştıracağımlar sığmayacağını düşündüm. Diğer türlü yapsaydım daha iyi olurdu. Bu afiş gibi....” demiştir.[09.47]

AÖ: Peki tarih şerdi nasıl hazırlanmalı?[09.48]

ÜK: “Öncelikle yıllara göre sıralanmalı, çalışmalar yılların üstüne yazılmalı.[09.48]

AÖ: Tarih şeridinde M.Ö ve M.S belirtilmemiş yani anlaşılmıyor neden?[09.48]

ÜK: Çünkü aklıma gelmedi böyle oldu?[09.49] [16 Mart 2009]

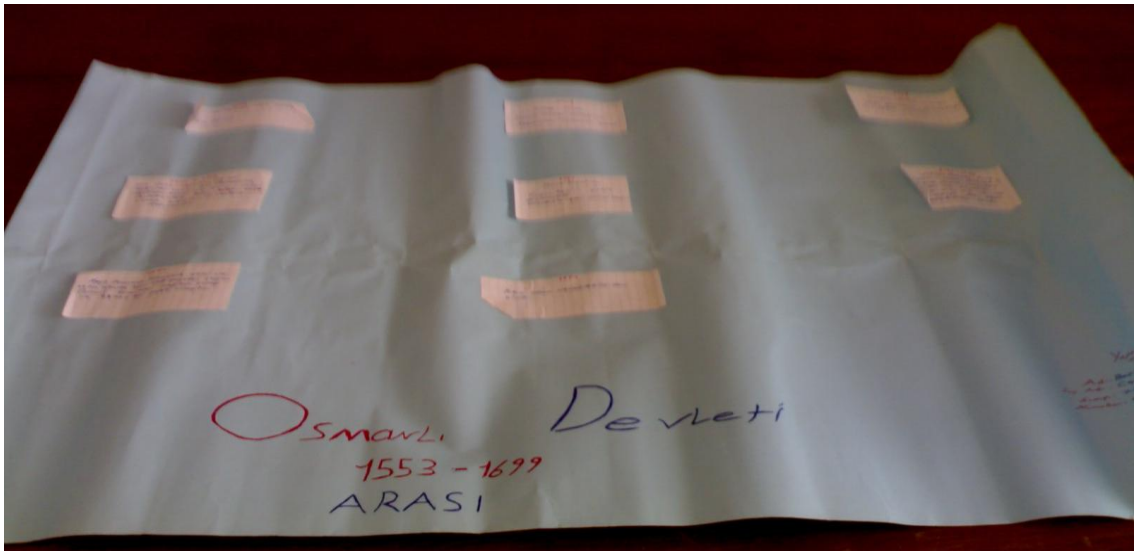
Fotoğraf 10: MA: Tarih Şeridi.

7/B sınıfından MA, tarih şeridinde tarihleri sıralarken soldan başlayıp sağa doğru azalmıştır. AÖ: *Neden bu şekilde hazırladın?*[12.48]

MA: *“Şimdi fark ettim 1453’ü soldan başlamalıydım ama, yanlış yaptım.”*[12.48]

AÖ: *M.Ö ve M.S’yi belirtmemişsin ayrıca resimde eklememişsin neden?*

MA: *“ Belirtmem gerekirdi unutmuşum. Resimler bulmadığım için yok. Zaten sığdıramazdım. Güzel görünümlü olmazdı.”*[12.49] [16 Mart 2009]

Fotoğraf 11: BC: Tarih Şeridi.

7/B sınıfından BC, afiş şeklinde bir tarih şeridi hazırlamıştır.

AÖ: *Tarih şeridi bu şekilde mi hazırlanır?*[10.14]

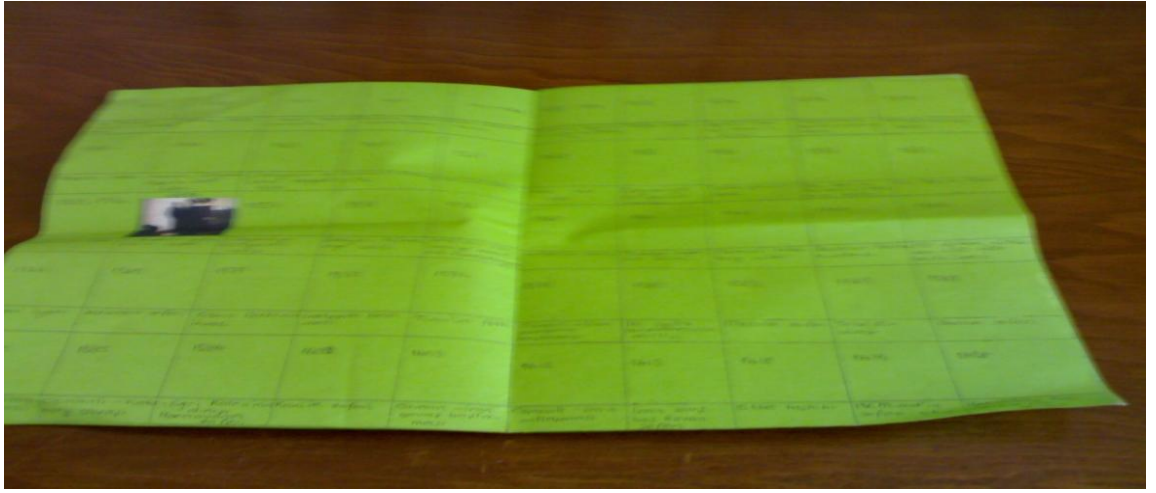
BC: “Tarih şeridi normalde ortadan çizgi çizilir işte yüzyıllar yazılır, işte tarih hangi yüzyıla gelirse oraya yazılır”. [10.14]

AÖ: Sence senin hazırladığın tarih şeridi, doğru bir tarih şeridi gibi mi? [10.15]

BC:” Tarih şeridi gibi değil. Afiş gibi olmuş. Çünkü çizemedim işime böyle geldi.” [10.15]

AÖ: M.Ö ve M.S’yi belirtmemişsin neden? [10.15]

BC: “Miladı ve M.Ö ve M.S’yi yazmam gerekirdi yanlış olmuş.” [10.16] [18 Mart 2009]

Fotoğraf 12: ZZ: Tarih Şeridi.

7/A sınıfından ZZ: hazırladığı tarih şeridinde arkadaşlarının yaptığı hatayı yapmıştır ve tarih şeridini afiş şeklinde hazırlamıştır.

AÖ: Bu bir tarih şeridi midir? [12.35]

ZZ: “ Evet” [12.35]

AÖ: Tarih şeridi bu şekilde mi olur? [12.35]

ZZ: “aaa.... Böyle olmaz. Çok fazla resim koymadım. Afiş gibi yapmışım. Yanlış olmuş sanırım.” [12.36] [26 Mart 2009]

İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin zaman şeridi hazırlamada çok başarılı olmadıkları tespit edilmiştir. Öğrenciler önceden hazırlanmış zaman şeritlerini incelemeyen ve daha önceden gördükleri zaman şeritlerini düşünmeden, bu zaman şeritlerini hazırlamaya çalıştıkları tespit edilmiştir. Tarihler ve olaylar yazıldığında tarih şeridi olabileceğini

düşünmektedirler. Aynı zamanda öğrencileri birçoğunun tarih şeritlerini afiş şeklinde hazırlamış olmaları da önemli bir bulgu olarak görülmüştür.

3.4. İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Zaman Terimlerini Açıklayabilme Durumlarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin, zaman terimleri (yüzyıl, asır, yarım asır, çeyrek asır, milattan önce, milattan sonra ve çağ) bilgilerinin ne durumda olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 15: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin“M.Ö. ve M.S. Kavramlarını Açıklayabilir misiniz?” Sorusuna Vermiş Oldukları Cevapların İçerik Analizi

No	Öğrencilerin Cevapları	Cinsiyet		Varılan Sav	Toplam
		K	E		
1	İsa'nın doğumundan önce M.Ö. İsa'nın doğumundan sonra bugüne kadar yaşananlar M.S.'dir.	4	9	Hz. İsa'nın doğumundan önce ve sonra	13
2	M.Ö önceden yapılan şeyler, M.S sonradan yapılan şeyler	1	-	Önce ve sonra yaşanmış olaylar	6
3	M.Ö yaşanmış şeylere m.ö, M.S yaşanmış şeylere M.S denir.	2	-		
4	Tarih sıralaması geçmişten geleceğe doğru yapılır.	1	-		
5	M.Ö, eski zamanlardaki tarihler, M.S M.Ö yaşanmışların sorası.	-	1		
6	M.Ö olmuş şeylere M.Ö, M.S olmuş şeylere M.S denir.	1	-	Sıfırdan önce ve sonra	6
7	M.Ö ; sıfırdan geriye, M.S sıfırdan sonra	-	1		
8	M.Ö. Sıfırdan öncekiler, M.S sıfırdan 2009'a kadar.	-	1		
9	M.Ö. sıfırdan önce, M.S sıfırdan sonra.	-	1		
10	Sıfırdan önce M.Ö sıfırdan sonra M.S.	-	1		
11	M.Ö sıfırdan önceki tarih, M.S sıfırdan sonraki tarih	-	1		
12	M.Ö, sıfırdan önceki zaman, M.S sıfırdan sonraki zaman.	-	1	Yeniçağın başlamasından önce ve sonra	2
13	M.Ö yeni çağ başlamadan önce, M.S yeni çağ başladıktan sonra	1	-		
14	M.Ö yeniçağın başlamasından önce, M.S yeniçağın başlamasından sonra.	-	1	Tarih şeridi	1
15	Tarih şeridinin başlama şeyimden önceki zaman.	-	1		
16	M.Ö daha yıl, gün ay belli olmamış, M.S, Yıl gün ay saat zaman belli olmuş.	1	-	zaman	1
17	M.Ö yazının bulunmasından önce, M.S yazının bulunmasından sonra	-	1	Tarihin başlaması	1
18	Bilmiyorum	6	2	Fikri yok	8
Toplam		17	21		38

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu “M.Ö ve M.S.” kavramlarını açıklamaya çalıştıkları görülmektedir. Tablo 15’de Öğrencilerin bir kısmı (%35’i) bu soruyu doğru yanıtlamış; bazıları M.Ö. ve M.S.’yi sıfırdan önce ve sıfırdan sonra olarak tanımlamışlar; sıfırın (yani miladın) hangi olayla başladığını doğru ifade edememişlerdir. Öğrencilerin %16’sı “sıfırdan önce ve sonra” olarak açıklamışlar fakat “sıfır (yani milat)”ın hangi olayla başladığını bilmedikleri görülmüştür. Öğrencilerin, %21’inin “M.Ö. ve M.S.” kavramlarının ne anlama geldiğini hiç bilmedikleri görülmüştür. Öğrencilerin %28’inin de bu kavramları yanlış açıkladıkları görülmüştür.

Öğrencilerin “M.Ö ve M.S kavramlarını açıklayabilir misiniz?” sorusuna vermiş oldukları cevaplardan bazıları şunlardır:

7/B sınıfından BC: “Hz. İsa’nın doğumu ile milat başladı, ondan önceye milattan önce, sonraya ise milattan sonra denir? yanıtını vererek M.Ö ve M.S kavramlarını doğru bir şekilde algıladığı görülmüştür. **Aynı sınıftan YD:** “ Biz miladı Hz. İsa’nın doğumu kabul ediyoruz. Ondan önceye milattan önce, sonraya ise milattan sonra deriz.” diyerek, YD’nin de bu kavramları doğru algıladığı görülmüştür.

7/B sınıfından İA: “ Hocam Milattan Önce tarihle eski çağla falan alakalı. Milattan önce 1400’li yıllarda diyoruz. Yeniçağ başladıktan sonra Milattan Sonra, yeniçağ başlamadan önce milattan öncedir” yanıtını vererek milat ile ilgili hiçbir fikrinin olmadığı fakat milattan öncenin daha eski bir zaman milattan sonranın daha yeni bir zaman olabileceği düşüncesinde olduğu görülmüştür.

7B sınıfından MT: “ Milattan önce tarih şeritlerinde yıllar arasında en önce olan. Milattan sonra ise geçireceğimiz zaman” diyerek ilginç bir yanıt vermiştir. Zaman terimlerini tarih şeridi ile bağdaştırmış ayrıca milattan sonrayı şuan içinde bulunduğumuz ya da gelecek zaman olarak algıladığı görülmüştür.

:

7/A sınıfından BT:“Milattan önce ve sonrayı ayırmak gerekiyor. Mesela tekerlek M.Ö Mezopotamya’da bulunuyor. Çünkü sıfırdan önce oluyor.”...”sıfır neye deniliyor?” “

onu unuttum” cevabını vererek milattan önce ve sonrayı sıfırdan önce ve sonra olarak ayırıyor fakat “ sıfırın hangi olaya denildiğini bilmediği görülmüştür.

7/A sınıfından OE: “ Tarih şeridinin başlama şeyinden önceki zaman milattan önce. Hz. Muhammed’in doğumundan önce öyle hatırlıyorum. Milattan sonra işte çağlar var yeni çağ, eski çağ sıfırdan sonrası.” demiştir ve M.Ö ve M.S’yı tarih şeridi ile ilişkilendirmiş, ayrıca M.Ö.’yi bir peygamberin doğumundan önce olduğunun farkında fakat hangi peygamber olduğunu bilmediği görülmüştür. **Aynı sınıftan ZZ:**” Hz. Musa’nın doğumundan önce M.Ö, sonrası M.S.’dir.” diyerek benzer bir yanılı sergilemiştir.

7/A sınıfından AU:” Milattan önce yazının bulunmasından önce, milattan sonra ise yazının bulunmasından sonra” diyerek M.Ö ve M.S kavramlarının hangi olaydan önce ve sonraya söylendiğinin farkında olmadığı tespit edilmiştir.

7/A sınıfından CK “ Belirli bir zamandan sonrası milattan önce, yani daha yıl, gün,ay belli olmamıştır. Milattan sonra yıl, gün, ay,saat zaman belli olmuştur” cevabını vermiştir.

7/A sınıfından MK:“ Milattan önce, milattan önce yaşanmış şeylere denir. Milattan sonra; milattan sonra yaşanmış şeylere denir” yanıtını vermiştir.

Milattan önce ve milattan sonra nedir? sorusuna sınıfta verilen yanıtlara ilişkin bulgular

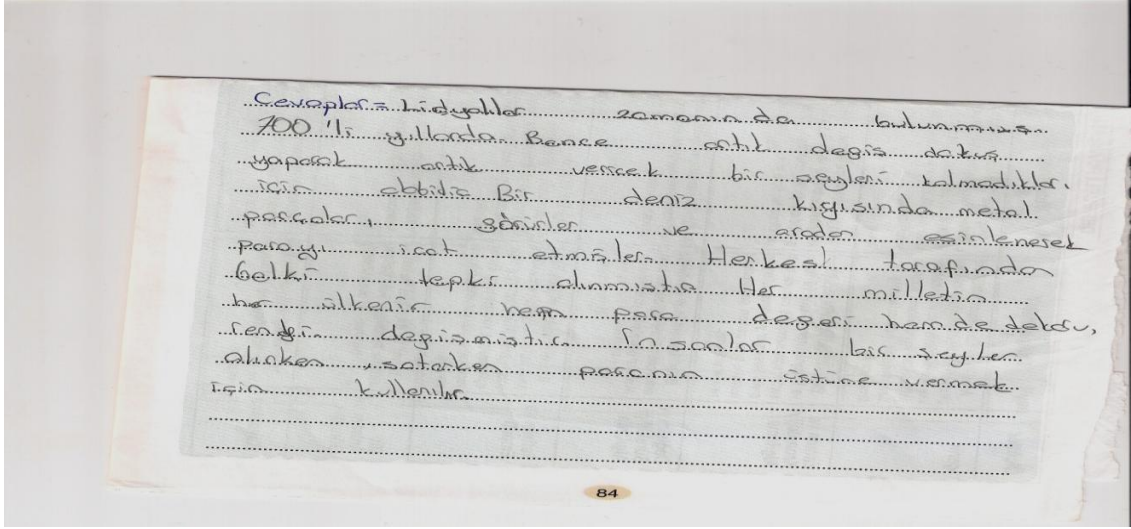
AÖ: *Milattan önce ve milattan sonra kavramlarını açıklayabilir misiniz?*

ME: “ *Milat başlangıçtır*” .[09.12]

SÜ: “ *Sıfırdan önce milattan önce, sıfırdan sonra milattan sonradır.*”[09.12]

UU: “ *Sıfırdan önce milattan önce, sıfırdan sonra milattan sonradır*” [09.13]

EA: “ *İsa’nın doğumu sıfır olarak kabul edilir. İsa’dan önce milattan önce, İsa’dan sonra milattan sonradır*”[09.13] [30 Aralık 2008]

Fotoğraf 13: RK: İcatlar Çalışma Yaprağı.

7/A sınıfında RK: paranın icadı hakkında bilgi vermiştir fakat paranın 700'lü yıllarda icat edildiğini belirtmiştir. M.Ö. belirtmemiştir.

AÖ: Neden bu şekilde yazdın? [14.20]

RK: “Unutmuşum “ demiştir. [14.20] [24 Şubat 2009]

Tablo 16: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Yüzyıl, Asır, Yarım Asır, Çeyrek Asır Kavramlarını Açıklayabilir misiniz? Sorusuna Verdikleri Cevapların İçerik Analizi

No	İfadeler	Cinsiyet		Varılan Sav	Toplam
		K	E		
1	Y.Y.; bir asır 100 yılın geçmesi, asır; y.y ile aynı şey, y.a; 50 yıl, ç.a; 25 yıldır.	4	13	Yüzyıl ve asır eş anlamlıdır.	18
2	Y,Y; 100 tane yılın bir araya gelmesi.	-	1		
3	Y.Y.; yıllarca olan yıllarca geçen yüzyıl demektir., asır; yılların bütününe denir. Y.a., asrın uzun bir şeyin yarısı, ç.a., asrın ¼'ü	1	-	Geçmiş zaman daha az geçmiş zaman	4
4	Y.Y. geçmiş zaman. Asır; geçmiş zaman, y.a., yarım geçmiş zaman, ç.a; çok az bir vakit.	1	-		
5	Y.Y.; yüzyılların ilerlemesi. Asır, yüzyıllar arası çok geçmiş olan, y.a; bir asrın daha azı..	1	-		
6	Y.Y; yıl, geçen ay onların oluşturduğu zaman.asır; yüzyıl gibi, şu asır bu asır. Y.a, asrın daha az bir zamanı.	-	1		

Tablo 16'nın Devamı

7	Y.Y; sürece denir. Geçmiş zamandaki süreç. Asır, yüzyılda geçen zamanlara yani sürece denir.	1	-	Süre-süreç- zaman	3
8	Y,Y., geçmiş zaman gelecek zaman	-	1		
9	Y.Y yaşanmış sürecin..... hangi yılda olduğumuzu bulabiliriz. Asır çok uzun bir süre, y.a, onun yarısı süre , ç.a., onun biraz daha yarısı.	1	-		
10	Y.Y.; yeni bir olay yenilik olduysa ona denir. Asır; 1000 yıl, y.a; 500, ç.a. 250 yıldır.	1	-	1000-500- 250 yıl	2
11	Y.Y. yüzyıl. Asır; 100 yıl, y.a.; 500, ç.a., 250 yıldır.	-	1		
12	Bilmiyorum	7	4	Fikri yok	11
Toplam		17	21	38	

Tablo 16'da Öğrencilerin, “yüzyıl, asır, yarım asır, çeyrek asır” kavramlarına ilişkin cevapları görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin bir çoğunun “yüzyıl, asır, yarım asır, çeyrek asır kavramlarını açıklayabilir misiniz” sorusuna yanıt verdikleri, fakat 11 öğrencinin bu sorunun cevabını bilmediği tespit edilmiştir. Bu sayıda azımsanmayacak bir sayıdır. Öğrencilerin çoğunun “yüzyıl” ve “asır” kavramlarının eş anlamlı kavramlar olduğunu bildiği görülmüştür. Öğrencilerden bazılarının “asır” kavramını “geçmiş zaman”, “yarım asır” ve “çeyrek asır” kavramını “daha az geçmiş zaman” olarak algılaması dikkat çekici bir bulgu olarak görülmüştür. Bu bulgular, Demircioğlu (2005)'nin, 8. sınıfların yüzyıl kavramı anlayışı gelişmediği bulgusuyla paralellik taşımaktadır. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinde gelişmeyen bu kavramların bir üst sınıflarda da sıkıntı yarattığı görülmektedir. Tablo 16 incelendiğinde, 38 öğrencinin sadece 18 (%47) tanesi bu kavramları tam ve doğru olarak bildiği görülmüştür. Buna karşın 11 öğrencinin bu kavramları hiç bilmemesi ve duymadıklarını belirtmeleri kayda değer bir bulgudur. Diğer öğrencilerin de bu kavramları “geçmiş zaman, süre- süreç gibi kavramlarla karıştırmış oldukları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin “yüzyıl, asır, yarım asır, çeyrek asır kavramlarını açıklayabilir misiniz” sorusuna vermiş oldukları cevapların bazıları şunlardır:

7/A sınıftan UU:”Her yüzyıl yüzyıldır, asır; yüz yıla denir, yarım asır, 50 yıldır, çeyrek asır; 25 yıldır” demiştir. **Aynı sınıftan SÜ:** “Yüzyıl; yüz senedir, asır; yüz yıldır, yarım asır; 50 yıldır, çeyrek asır; 25 yıldır” yanıtını vermiştir.

7/A sınıfından ZZ: “ Yüzyıl; yaşanmış süreç, asır; çok uzun bir süre, yarım asır; onun yarısı, çeyrek asır; onun biraz daha yarısı” yanıtını vererek bu kavramların bu öğrencide gelişmediği ve bu kavramları geçen uzun bir süre boyutu ile ele aldığı görülmüştür. **7/B sınıfından CE:** “ Yüzyıl; geçmiş zaman, asır: geçmiş zaman, yarım asır; yarım geçmiş zaman, çeyrek asır; çok az bir vakit” diyerek benzer bir düşünce sergilemiştir.

7/B sınıfından KY: “ Yüzyıl; yılların ilerlemesi, asır; yüzyıllar arası çok geçmiş olan, yarım asır; bir asır derken onun daha azı” demiştir. **Aynı sınıftan KG:** “ Yüzyıl; sürece denir , geçmiş zamandaki süreçtir. Asır; yüzyılda geçen zamanlara yani sürece denir. Yarım asır; zamanın yarısı” bu kavramları “zaman” kavramı olarak algıladığı görülmüştür.

7/B sınıfından YÖ: “ Yüzyıl; yıl işte 18. yüzyılda olan olaylar. Bir olayın başlaması ve bitmesi. Asır; geçmişte olanların toplamıdır” demiştir. Zaman terimlerine ait hiçbir bilgisinin olmadığı tespit edilmiştir.

7/B sınıfından TF: “Yüzyıl; yıllarca olan, yıllar geçe geçe yüzyıl denir. Asır; yılların bütününe asır denir. Yarım asır; uzun bir şeyin yarısı, Çeyrek asır; asrın ¼’ü” demiştir. Tek ve net bir cevabı olan bu zaman terimlerini, öğrencilerin bilememesi ve bu zaman terimlerine farklı anlamlar yüklemeleri bu araştırma için kayda değer bir bulgu olarak görülmüştür.

Tablo 17: Araştırmaya katılan Öğrencilerin “Çağ nedir? Biz çağları neye göre belirleriz? “Sorusuna Verdikleri Cevapların içerik analizi

No	İfadeler	Cinsiyet		Varılan sav	Toplam
		K	E		
1	Yeni bir olay olduğunda dünyanın bundan etkilenmesi ve yeni bir çağın ortaya çıkması. Eski, orta, yeni, yakın ve gelecek çağlar vardır.	4	4	Tüm dünyayı etkileyen önemli bir olayın olması	8
2	Eski çağ, yeni çağ aklıma geliyor. Yaşanmış olaylara göre belirlenir. Önemli bir olay olunca bir çağ kapanır bir çağ açılır.	3	8	Bir olayın yaşanması	11
3	Geçmiş zaman veya asır gibi bir şey aklıma geliyor. bir buluş veya bir dönemdir. Büyük bir icada ve ya da buluşa göre belirleniyor.	-	1	Yeniliklerin ortaya çıkması	7
4	İlkçağ, orta çağ, yeni çağ geliyor aklıma. Yeniliklerin çıkmaya başladığı..... yenilikler çıktığı için çağ deniliyor.	1	-		
5	Yeni bir şey olduğu zaman yeni çağ denir.	1	-		
6	Yapılan yeniliklere göre belirlenir.	1	-		
7	Değişmeler oluyor .Yeni değişiklikler olunca yeni çağ diyoruz.	1	-		
8	Yeni bir şey çıkar yeni çağ olur.	-	1		
9	İnsanların o zamanlarda nasıl yaşadığı ne tür dönemlerde olduğu aklıma geliyor. İnsanların gelişmekte oldukları döneme göre belirlenir.	-	1		
10	Orta , yeni, eski çağ aklıma geliyor. Yeni çağ daha yeni olmuş olaylara diyoruz. Eski çağ mesela çok eski değil de tam ortada olmuş olaylara deriz.	1	-	Daha eski dönem daha yeni dönem	2
11	Eski yaşanmış veya orta çağda yeni yeni gelişmeye başlamıştır.	1	-		
12	Eski, yeni çağ aklıma geliyor. Zaman göre belirleriz.	2	1	Zaman	3
13	Savaş yapıldığı zamanlar mesela kurtuluş savaşı kazanıldı o zaman çağ oluyor.	-	1	Savaşların kazanılması ya da önemli değişim yaşanması	2
14	Geçmişteki şeyleri anlatan büyük olaylar aklıma geliyor. Şapka değişimi oldu bu yeni çağ olarak adlandırıldı.	-	1		
15	Dönem geliyor, eski yeni ,ilkçağ aklıma geliyor. m.ö ve m.s. bölümlere ayırarak belirleriz. Eski çağ m.ö baya önce, yeni çağ daha da gelişmiş m.s.	1	-	Dönem	1
16	Bilmiyorum	1	3	Fikri yok	4
Toplam		17	21		38

Tablo 17 incelendiğinde, öğrencilerin büyük çoğunluğu “çağ nedir? biz çağları neye göre belirliyoruz?” sorusuna yanıt verdikleri görülmüştür. Görüşmeye katılan öğrencilerin sadece 8 tanesinin bu soruya tam ve doğru olarak yanıtladığı tespit

edilmiştir. Birkaç öğrenci dışında diğer öğrencilerin hemen hemen hepsinin birbiri ile benzer yanıt verdiği görülmüştür. Dikkat çekici bir bulgu ise, öğrencilerin çoğunun çağların ortaya çıkışını değişime bağlamış olmasıdır. Yeni bir gelişme ve değişim olduğu zaman çağların ortaya çıktığını düşünmektedirler. Öğrenciler genel olarak hangi çağların yaşanmış olduğunu bilmektedirler. Sadece çağı açıklamakta güçlük çektikleri görülmüştür.

Tablo 18: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin İlkçağ ve Orta Çağa Ait Birer Tarih Söyler misiniz? Sorusuna Verilen Cevaplar

Çağ Adı	Doğru		Yanlış		Cevapsız		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%
İlk çağ	22	58	9	23	7	19	38	100
Orta çağ	7	19	19	50	12	31	38	100

Öğrencilerin, ilkçağ ve ortaçağ' ait bilgilerini ölçmek amaçlı sorulan bir diğer soruda ise, "ilkçağ ve orta çağa ait birer tarih söylemeleri istenmiştir." Tablo 18'de görüldüğü üzere, öğrencilerin, %50'sinden fazlasının ilkçağa ait birer tarih söyledikleri görülmektedir. Buna karşın öğrencilerin, %50'si ortaçağa ait doğru bir tarih söylemediği, ayrıca öğrencilerin %31'nin bu soruyu cevapsız bıraktığı tespit edilmiştir.

Çağ nedir? Biz çağları neye göre belirleriz? Sorusuna bazı öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar şunlardır:

7/B sınıfından TF: "Ortaçağ, ilkçağ, yakınçağ aklıma geliyor. Mesela bir olay olur, olay kapanır ve tekrar bir dönem başlar Ona çağ denir. Örneğin Fatih Sultan Mehmet, yaptığı savaşları kazanıp, kaybedilmesinden sonra sanırım ortaçağ kapanıp yeniçağ başladı" cevabını vererek, savaşların kaybedilmesinden sonrada çağların değişebileceğini düşünmektedir.

7/B sınıfından YD: "Yeniçağ, eskiçağ var önemli olaylarla bitiyor. İlk,orta ,yeni ve yakınçağ....önemli olaylara göre belirleriz.örneğin Hz. İsa'nın doğumu ile ortaçağ başladı." Cevabını vererek Hz. İsa'nın doğumu ile miladın başladığını değil de ortaçağın başladığını düşünmektedir.

7/B sınıfından MT: “ Okullarda gördüm ama zamanla ilgili bir şey olması lazım hiçbir fikrim yok. Yeni, ortaçağ vardı. İlkçağın öncesini unuttum. Bir olay gerçekleşmiştir, sonra oraya yeniçağ adı verilmiştir.” Cevabını vererek “çağı” bir yer ismi olarak düşünmektedir. Aslında çağın ne demek olduğunu tam olarak da bilmediği görülmektedir.

7/B sınıfından OE: “ Yapılmış savaş. Savaş yapıldığı zamanları mesela kurtuluş savaşı kazanıldı o zaman çağ oluyor. Eski, yeni,orta ve gelecek çağ vardır.” Yanıtını vererek çağların sadece savaşlara göre belirlendiğini düşünmekte. Kurtuluş savaşı da tarihte önemli bir savaştır buradan hareketle kurtuluş savaşının kazanılması ile yeni bir çağ oluştuğunu düşünmektedir.

7/A sınıfından AS: “Yani..... birinci çağ, ikinci çağ gibi mi? Yani tarihte yaşanmış olaylar aklıma geliyor. Bilemiyorum.” Diyerek çağları birinci, ikinci çağ olarak algıladığı görülmüştür.

7/A sınıfından OE: “Uygarlıklar, krallıklar o zaman ne yaşamış, olmuş olaylar aklıma geliyor. Yeni, ilk, orta çağ. Gelişme ve değişime göre belirleriz. Amerika'nın bulunuşu ile yeniçağ başlamış.” cevabını vererek “çağ”ı değişim olarak algıladığı tespit edilmiştir.

Yine aynı sınıftan FK: “ İnsanların o zamanda nasıl yaşadığı ne tür dönemde olduğu aklıma geliyor. Karanlık çağ, eskiçağ, yeniçağ, yakınçağ vardır. İnsanların gelişmekte oldukları döneme göre belirliyoruz .” cevabı ile benzer bir düşünce sergilediği görülmüştür.

7/A sınıfından EG: “Dönem geliyor. Eski, yeni, ilkçağ aklıma geliyor. M.Ö ve M.S bölümlere ayırarak belirliyoruz. Eski çağ milattan baya bir önce, yeniçağ daha da gelişmiş M.S.’dir o yüzden yeniçağ.” Cevabını vererek çağları M.Ö ve M.S’ ya göre ayırmıştır ve M.Ö.’nin daha eski bir zaman olmasından dolayı M.Ö ‘yi eski çağ olarak algıladığı, M.S’yı ise daha yeni olmasından dolayı yeniçağ olarak algıladığı görülmüştür. **7/A sınıfından NE:** “ Savaşlar ve tarihler geliyor aklıma. Çağları mevsimlere göre belirleriz.” Diyerek ilginç bir yanıt vermiştir.

3.4.1. İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Zaman Terimlerini Kullanmalarına Yönelik Bulgular

Tablo 19: Verilen Yüzyıllar İçinden Herhangi Bir Tarih Söylemeleri ve Verilen Tarihlerin Hangi Yüzyılda Olduğunu Söylemeleri Konusundaki Cevapların Dağılımı

Tarihler	Doğru		Yanlış		Cevapsız		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%
1699	22	58	12	32	4	10	38	100
1830	22	58	12	32	4	10	38	100
15. yüzyıl	22	58	12	32	4	10	38	100
16. yüzyıl	22	58	12	32	4	10	38	100

Öğrencilerin zaman terimleri becerilerini ölçmeye yönelik olarak, öğrencilere 15. ve 16. yy'lara ait birer tarih söylemeleri ve 1699 – 1830 tarihlerini hangi yy'lara denk geldiğini söylemeleri istenmiştir. Bu soruda öğrencilerin %58'i başarılı olmuştur. Bu da bu araştırma için kayda değer bir bulgu olarak görülmüştür. Çünkü kronoloji becerilerine yönelik sorulan diğer sorularda öğrencilerin %50'den fazlasının başarısız olduğu tespit edilmiştir. Buna rağmen öğrencilerin tarihleri yüzyıllara, yüzyılları da tarihlere çevirmede başarılı olmaları ilginç bir bulgu olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 20: Hangi Yüzyılda Yaşıyorsunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

DOĞRU		YANLIŞ		TOPLAM	
F	%	F	%	F	%
30	79	8	21	38	100

Tablo 21: XV. ve IV. Yüzyıllar Normal Rakamla Hangi Yüzyıllara Denk Gelmektedir? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

DOĞRU		YANLIŞ		TOPLAM	
F	%	F	%	F	%
10	26	28	74	38	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin 30'u (%79) hangi yüzyılda yaşıyorsunuz sorusunu doğru, 8'i (%21) bu soruya yanlış cevap vermişlerdir. Ayrıca öğrencilere roma rakamları ile yazılan yüzyılların normal rakamla hangi yüzyıl olduğu sorusu sorulmuştur? Öğrencilerin 28'i (%74) bu soruyu bilemediklerini belirtmişlerdir. Buna karşın öğrencilerin 10'u (%26) bu soruyu doğru yanıtladıkları tespit edilmiştir. Bu bulgulardan da anlaşılacağı üzere araştırmamıza katılan öğrencilerin 21. yy'da

yaşadıklarını bildiği fakat roma rakamlarını normal rakamlara çeviremedikleri görülmüştür.

Bu bulgulardan hareketle, ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin tarihsel zaman ifadelerini açıklamakta çok başarılı olmadıklarını ve tam olarak tarihsel zaman algılarının gelişmediğini söyleyebiliriz. Bu bulgu, Oymak'ın (2007), öğretmenlerimizin %51,1'nin orta öğretime gelmiş olan öğrencilerde olması gereken temel kronoloji bilgilerinin nadiren bulunduğu bulgusuna benzer bir bulgudur. Çünkü ilköğretim 7. sınıfta olan 38 öğrencinin sadece 18 tanesinin bu sorulara doğru yanıt verdiği, azımsanmayacak miktarda olan 11 öğrencinin bu kavramları hiç bilmedikleri ve geriye kalan 9 öğrencinin de bu sorulara yanlış yanıt vermesi bu bulguları doğrulamaktadır. İlköğretimde tarihsel zaman kavramını öğrenemeyen öğrenciler orta öğretimde de tarihsel zaman kavramlarını kullanırken zorluk çekebilirler.

3.5. İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Takvim, Hicri Takvim ve Miladi Takvim Bilgilerine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin takvim bilgisinin ne durumda olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 22: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Takvim nedir? hangi amaçla kullanırsınız? Sorusuna Verdikleri Cevapların içerik analizi.

No	İfadeler	Cinsiyet		Varılan sav	Toplam
		K	E		
1	Takvim, 1 yılın 365 gününün zaman göre yazılmasıdır.hangi gün ve ayda olduğumuzu bilmek için kullanırız.	1	-	Kağıt üstüne yazılan, günlere ve aylara baktığımı z şey	8
2	Takvim, zamanı gösteren ve bize bildiren kağıt üstünde yazılan şeylere denir. Zamanı öğrenmek için kullanırız.	1	-		
3	Tarihleri gösteren, 1yıldaki günleri gösteren kağıt biçimindeki şey.	-	1		
4	Hocam geçen günleri belirten belge.günleri belirlemek için kullanırım.	-	1		
5	İnsanların hangi zaman diliminde olduğunu , günlerin hangi şeye denk geldiğine bakmak için oluşturulan kağıt.	-	1		
6	Yani ayları günleri gösteren yazılı ifade gibi ayları günleri görmek için kullanırız.	-	1		
7	Yapraklarda oluşan her gün geçtikçe yapraklarını kopardığımız şey.hangi gün ve ayda olduğumuzu öğrenmek için kullanırız.	1	-		
8	1 yıldaki günleri gösteren kağıt biçiminde olan şey.	-	1		
9	Mesela.... Yani günleri belirtir. Hangi ayda ve yılda olduğumuzu belirtir. Bugün ayın kaç olduğunu öğrenmek için kullanırım. Zamanı belirleyen hangi günde olduğumu belirleyen şey	10	11	Hangi gün, yıl ve ayda olduğumuzu öğrendiğimiz şey	22
10	İçinde zamanı belirten, günü ayı, yılı belirten eşyadır.	1	-	Eşya, araç gereçtir.	3
11	Günleri belirten bir şey araçtır.	-	1		
12	Zamanı gösteren bir araç	1	-		
13	Tarihi gösterir. tarih için kullanırım.	-	1	Tarih gösteren şey	3
14	Tarihi anlatır .onu takip ederek hayatlarına bakabilirler.	-	1		
15	Tarihi gösterir. İşte hangi tarih hangi ayda ve günde olduğumuzu gösterir.	-	1		
16	Yıllar arasında yaşanmış olaylar vardır. Önceden yaşanmış olayları yazar.	-	1	Olayları gösteren şey	2
17	Geçmiş ve gelecekteki herhangi bir olayı gösteren şey.	-	1		
18	Bilmiyorum	1	-	Fikri yok	1
Toplam		17	21	38	

Tablo 22 incelendiğinde, 38 öğrencinin hepsinin “takvim nedir?” sorusuna yanıt verdiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin %58’inin bu soruya “ hangi gün, yıl ve ayda olduğumuzu belirten şey” şeklinde cevap verdiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin %22’sinin ise bu soruya “kağıt üstünde yazılan günlere ve aylara baktığımız şey” şeklinde yanıt verdiği görülmüştür.

Öğrencilerin “takvim nedir?” sorusuna vermiş oldukları cevapların bazıları şunlardır:

7/B sınıfından ÜK: “Takvim bir yılın 365 günün zamana göre yazılmasıdır. Hangi gün ve ayda olduğumuzu bilmek için kullanırız. Çok avantajı vardır ne zaman ne yapacağımızı belirtir.” cevabı ile takvimin ne anlama geldiğini ve ne için kullanıldığını doğru bir şekilde açıkladığı görülmüştür. **Yine aynı sınıftan YD:**“Tarihleri gösteren günleri..... Bir yıldaki günleri gösteren kağıt biçiminde olan şey.” cevabını vermiştir.

Yine aynı sınıftan MA: “ Takvim zamanı gösteren ve bize bildiren kağıt üstüne yazılan şeylere denir. Zamanı öğrenmek için kullanırız. Unuttuğumuz şeylere de takvime bakarak öğreniriz.” cevabı ile takvim hakkında arkadaşları ile benzer bir düşünce sergilediği görülmüştür.

7/B sınıfından TF: “ Ocak, şubat..... yıllar işte gün ay ve belirlenen olaylar geliyor aklıma genellikle günümüzde bazı önemli olaylar olduğu zaman onları kutlamak için takvime bakarız” cevabı ile takvimin sadece önemli günleri hatırlamada kullanılan bir şey olarak gördüğü tespit edilmiştir.

7/B sınıfından YG: “ Takvim belirli bir şeyi gösteren zaman. Ayın kaç olduğunu öğrenmek için zamana bakmak için kullanırım. Bugün ayın kaç olduğunu öğrenmek için kullanırım. Cevabı ile takvimi, zaman kavramı ile ilişkilendirmiştir. Ayrıca takvimi bir araç-gereç değil de “ zaman “ olarak yorumlaması dikkat çekici bir nokta olarak görülmüştür.

7/B sınıfından FB: “ Ayın kaç olduğuna bakmak için kullanırım. Gelecek için kullanırım. Mesela insanlar kurban bayramının ne zaman olduğuna bakmak için kullanırlar.” Yanıtını vermiştir. **Yine aynı sınıftan MT:** “ Bugün ayın kaç olduğunu

öğrenmek için kullanılır. Günlerin ayların ne olduğunu öğrenmek için kullanılır.” demiştir. **Aynı sınıftan KY:** “ Zamanı gösteren bir araç. Bugünün ne olduğunu öğrenmek için kullanırım. Gelecek için kullanırım. Günü belirlemek için kullanırım” yanıtını vererek arkadaşları ile benzer düşünceler sergilediği görülmüştür. vermiştir.

7/A sınıfından ZZ:“ Takvim hangi günde olduğumuzu belli eder. Günün namaz saatleri vardır. Üstünde savaşlar belirli günler yazar. Hangi günde olduğumu belirlemek için kullanırım. Hem güne bakarım hem de hangi ayda olduğuma bakarım.” Takvimin ne olduğunu, gördüğü bir takvimi betimleyerek açıklamaya çalıştığı tespit edilmiştir.

7/A sınıfından OE: “ Tarihi anlatır yani zamanı.....hayatın sürecidir. Onu takip ederek hayatlarına bakabilirler. Hangi ve ayda olduğuma bakarım.” yanıtını vermiştir. Takvimi insan hayatının merkezine koyması ve insanın hayatının akışını buradan takip edildiğini düşünmesi kayda değer bir bulgu olarak görülmüştür.

7/A sınıfından UU” tarihleri belirtir. Yıllar arasında yaşanmış olaylar vardır tarihlerde. Hangi zamanda olduğunu biliriz. Önceden yaşanmış olaylar yazar onları öğreniriz.” Yanıtını vererek takvimi, önceden yaşanmış olayların tarihlerinin yazıldığı bir şey olarak gördüğü tespit edilmiştir. Takvimin hangi amaç için kullanıldığının farkında olmadığı görülmüştür.

Bu bulgulardan da anlaşılacağı üzere, öğrencilerin büyük çoğunluğu takvimi doğru bir şekilde tanımladığı ve takvimin hangi amaç için kullanıldığını bildikleri görülmüştür. Zaman kavramlarını tanımlarken çok başarılı olamayan öğrencilerin takvimi tanımlama da bu denli başarılı olmaları önemli bir bulgudur. Buda öğrencilerin takvimi somut bir şekilde görmelerine ve günlük hayatlarında sürekli kullanmalarına bağlanmıştır.

Tablo 23: Miladi ve hicri takvim nedir? Biz şu anda hangi takvimi kullanıyoruz? Sorusuna verilen cevapların Dağılımı

	Doğru		Yanlış		Cevapsız		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%
Miladi Takvim	-	-	25	65	13	35	38	100
Hicri Takvim	-	-	24	63	14	37	38	100
Şuan kullanılan takvim	15	40	14	37	9	23	38	100

Tablo 23 incelendiğinde, öğrencilerin hiç birinin miladi takvim ve hicri takvimin ne olduğunu bilmedikleri görülmektedir. Öğrencilerin hemen hepsinin takvimin ne olduğunu bilmeleri, buna karşın miladi ve hicri takvimin ne olduğunu bilmemeleri kayda değer bir bulgudur. Öğrencilerin %65'inin bu sorulara yanlış yanıt vermiş olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin %35'i ise bu soruları bilmediklerini belirtmişlerdir. Bu bulgular, Demircioğlu (2005)'nin, sekizinci sınıf öğrencilerinin zaman ve kronoloji ile ilgili kavramları anlama düzeyi incelendiğinde en az bilinen kavramlar arasında Miladi Takvim (%8,9) ve Hicri Takvim (%10,5) olduğu bulgusu ile paralel bir bulgudur.

Öğrencileri “Miladi takvim ve hicri takvim nedir? Şuanda hangi takvimi kullanıyoruz?” Sorusuna vermiş oldukları cevapların bazıları şunlardır:

7/B sınıfından ÜK:“ Miladi takvim: devletlerarası kabul edilmiş ve kullanılan takvim. Hicri takvim: Dini olarak belirlenen takvim. Şuanda hicri takvimi kullanıyoruz” demiştir. **Aynı sınıftan TÇ:** “Miladi takvim: milatla ilgili. Hicri takvim: Peygamber efendimizle ilgili. Galiba miladi takvimi kullanıyoruz.” **Yine aynı sınıftan MA:** “miladi takvim: şuan kullandığımız takvim. Hicri takvim: Önceden kullanılan, peygamber efendimiz zamanında kullanılan takvim.”demiştir. **7/A sınıfından İY:** “ miladi takvim: şuanda kullanılan takvim. Hicri takvim: Önceden kullanılan takvim. Peygamber efendimiz zamanında.”yanıtını vermiştir. Bu bulgulardan hareket ile öğrencilerin, “hicri takvimin”, Hz. Muhammed'in “Hicret olayını” düşünerek o dönemde kullanılan dinsel bir takvim olabileceği düşüncesini sergiledikleri tespit edilmiştir.

7/A sınıfından AU: “ Miladi takvim: din adamlarına göre uyarlanmıştır. Hicri takvim: bilim insanlarına göre uyarlanmıştır” diyerek ilginç bir yanıt verdiği görülmüştür.

7/B sınıfından EM: “ Miladi takvim: İsa’dan sonraki takvim. Hicri takvim: İsa’nın doğumu ile başlamıştır. Şuanda hicri takvimi kullanıyoruz. Bazılarımızda miladi takvimi kullanmaktadır” diyerek her iki takviminde aynı anda farklı kişiler tarafından kullanıldığını düşünmektedir.

3.6. İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Tarihin Başlangıcının Ne Zaman ve Hangi Olayla Başladığını Bilme Durumlarına Ait Bulgular

Aşağıda yer alan tablo 24 ve tablo 25’de “ tarihin başlangıcı olarak kabul ettiğimiz tarihi söyleyebilir misiniz? Ve tarihin başlangıcı olarak kabul ettiğimiz olay hangi olaydır?” sorusuna verilen cevapların içerik analizine yer verilmiştir.

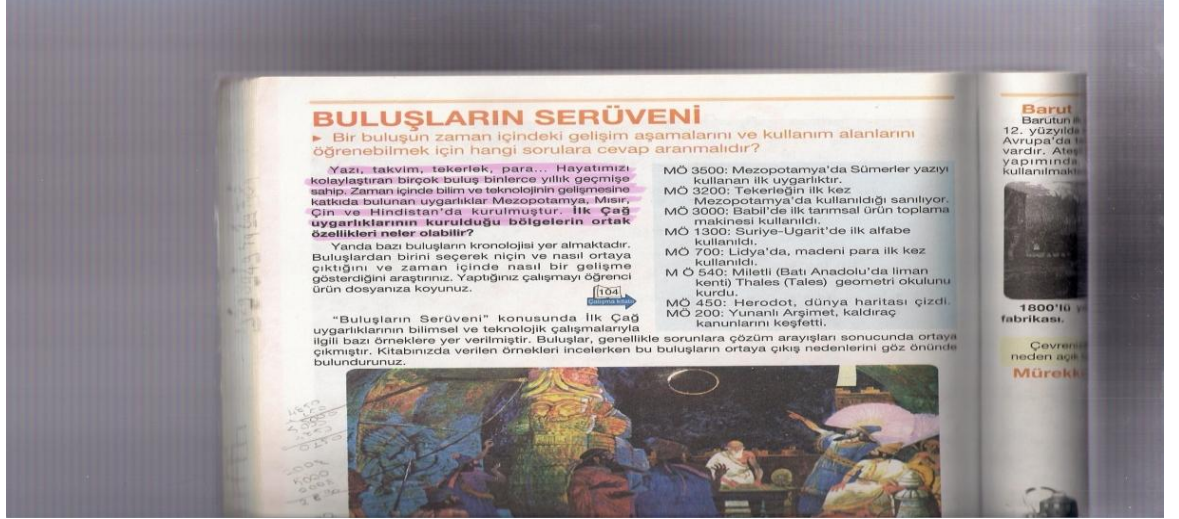
Tablo 24: Araştırmaya Katılan “Tarihin başlangıcı olarak kabul ettiğimiz tarihi söyleyebilir misiniz? Ve tarihin başlangıcı olarak kabul ettiğimiz olay hangi olaydır?” sorusuna Verdikleri Cevapların içerik analizi

No	İfadeler	Cinsiyet		Varılan sav	Toplam
		K	E		
1	Sıfır	1	9	Sıfırda başlamıştır	10
2	Bir	2	2	Bir’de başlamıştır.	4
3	Beş yüzlü yıllarda.	1	-	500’lü yıllar	1
4	3500’de başlamıştır	-	1		1
5	Bilmiyorum	10	12	Fikri yok	22
Toplam		14	24		38

Tablo 24 incelendiğinde öğrencilerin %97’sinin tarihin ne zaman başladığını bilmediği tespit edilmiştir. Görüşme yapılan öğrencilerden sadece bir tanesi tarihin ne zaman başladığını bilmektedir. Bu bulgular Şimşek (2005)’in ilköğretim 4,5,6,7 ve 8. sınıf öğrencilerinin %55,3’ü tarihin ne zaman başladığını bilemediği bulgusu ile paralel bir bulgudur.

Tarih yazının bulunuşu ile başlamıştır. Yazının bulunuşu ise, bazı kaynaklarda M.Ö. 3500, bazı kaynaklarda ise M.Ö 3200 olarak belirtilmiştir. MEB’in hazırladığı ilköğretim 7.sınıf sosyal bilgiler kitabında da yazının bulunuşu M.Ö. 3500 olarak

belirtilmiştir. Bu nedenle de bu soruya yanıt veren öğrenciler tarihin başlangıcını M.Ö. 3500 olarak belirtmişlerdir.

Kaynak : MEB sosyal bilgiler kitabı (2008:120), Tarihin Başlangıcı.

TARİH ÖNCESİ DEVİRLERİ		TARİH DEVİRLERİ			
M.Ö.		M.S.			
3200		0			
375		1453			
1789					
TARİH ÖNCESİ DEVİRLERİ		TARİH DEVİRLERİ			
TAŞ DEVRİ		İLK ÇAĞ		ORTA ÇAĞ	
MADEN DEVRİ		YENİ ÇAĞ		YAKIN ÇAĞ	
Yontma Taş Devri	Çilalı Taş Devri	Bakır Devri	Tunc Devri	Demir Devri	
Yazının bulunması		Hz. İsa'nın Doğumu		Kavimler Gacı	İstanbul'un Fethi
				Fransız İhtilali	

Kaynak: Erden (Tarihsiz: 188), Tarih Öncesi ve Tarihi devirler.

Tablo 25: İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin “Tarihin Başlangıcı Olarak Kabul Edilen olay hangisidir? Sorusunun içerik analizi

No	Öğrencilerin Cevapları	Cinsiyet		Varılan Sav	Toplam
		K	E		
1	İsa'nın doğuşudur.	7	6	Hz. İsa'nın doğumu	13
2	Hz. Şeyin doğumu ile başladı.	-	1	Hz. Şeyin doğumu	2
3	Hz. Şeyin doğumu. İki tane çocuğu oluyordu öyle genişliyor, öyle de başlıyordu.	-	1		
4	İstanbul'un fethi ile tarih başlar.	1	-	İstanbul'un fethi ile başladı	1
5	Hz. Musa'nın doğumu ile başladı.	1	-	Hz. Musa'nın doğumu	1
6	Hz. Adem'in topraktan olması ile başladı.	-	1	Hz. Adem'in yaratılması.	1
7	Tarih ilk insan ile başlamıştır.	1	-	İlk insan ile başlamıştır.	1
8	Sümerlerin yazıyı bulması ile başladı.	-	1	Yazının bulunması ile başladı	2
9	Yazının bulunması ile tarih başladı	1	-		
10	Bilmiyorum	6	11	Fikri yok	17
Toplam		17	21		38

Tablo 25’de öğrencilerin “tarihin hangi olay”la başladığına ilişkin cevapları yer almaktadır. Tablo 25’de 38 öğrenciden 13’ü tarihin başlangıcı ile ilgili olayın “Hz. İsa’nın doğumu”; 2’si “Hz. Şeyin doğumu”; 1’i “İstanbul’un fethi”; 1’i “Hz Musa’nın doğumu”; 1’i “Hz. Adem’in yaratılması” olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerden 1’i tarihin ilk insanla başladığını düşünmektedir. Öğrencilerden 17’si bu soruya yanıt vermemişlerdir. Tablo 25’de de görüleceği üzere 2 öğrenci bu soruya “Sümerlerin yazıyı bulması ile başladı” ve “yazının bulunması ile tarih başladı” diyerek doğru yanıt vermiştir. Yüzdeler olarak öğrencilerden % 50’sinin soruya yanlış cevap verdiği; %44, 7’sinin soruyu cevapsız bıraktığı görülmekte; toplamda ise bu rakam %94,7’ye ulaşmaktadır. Öğrencilerden ancak % 5,3’ünün bu soruyu doğru cevaplandığı görülmektedir.

Tarihin başlangıcı olarak kabul ettiğimiz tarihi söyleyebilir misiniz? Ve tarihin başlangıcı olarak kabul ettiğimiz olay hangisidir?” sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir:

7/B sınıfından CV:“ 1 M.S şey... M.Ö.’ki yıllarda başlamıştır. Tanrının.....Hz. şeyin doğumu.... 2 tane çocuğu oluyordu öyle genişliyor öyle başlıyordu” diyerek okul dışı din eğitiminin okuldaki tarih eğitimini nasıl etkilediğinin göstergesidir. Bu bulgu Şimşek (2005)’in okul dışı tarih öğreniminin, formal tarih öğretiminin sonuçlarını etkilediği bulgusu ile paralel bir bulgudur. **7/B sınıfından AS:** “Tarihin başlangıcı sıfırdır. Hz. Adem’in topraktan olması, doğması ile başlamıştır.” Cevabı ile benzer bir düşünce sergilemiştir.

7/A sınıfından CE:” İstanbul’un fethi ile tarih başlamıştır” diyerek tarihin başlangıcını ders esnasında da çok fazla üstünde durulan kesin bir tarihe bağlamıştır. Derslerde İstanbul ‘un fethinin önemli bir olay olması ve bütün dünyayı etkileyen bir olay olduğu vurgulanması CE’in tarihin başlangıç olayını İstanbul’un fethine bağlamasına neden olmuştur.

7/B sınıfından OE: “ Hz. İsa’nın Doğumu ile başlamıştır. Sıfırda” cevabını vererek tarihin başlangıcını “0” yani milat’a bağlamıştır. **7/A sınıfından MA:**“sıfırda Hz. İsa’nın doğumu ile başlamıştır “ yanıtını vererek benzer bir düşünce sergilemiştir.

7/A sınıfından KY: “ Tarih ilk insan ile başlamıştır” diyerek tarihin başlangıcını ilk insana bağlamıştır. **7/B sınıfından ZZ:** “ Hz. Musa’nın doğumu ile başlamıştır” cevabını vermiştir.

Bulgulardan da anlaşılacağı üzere öğrencilerin büyük çoğunluğunun tarihin başlangıç olayını milada bağladıklarını ya da Hz. İsa’nın doğumu olarak bildikleri tespit edilmiştir. Bu durumun öğrencilerde düzeltilebilmesi için, öğretmenlerin görsel ağırlıklı araç- gereçler kullanması ve öğrencilere çeşitli etkinlikler yaptırılması gerekmektedir ki öğrenme kalıcı olsun.

3.7. İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Değişim ve Sürekliliği Algılayabilme Durumlarına İlişkin Bulgular

Aşağıda öğrencilerin değişim ve sürekliliği ifade etme becerilerine ve bu becerileri kullanabilme durumlarına yönelik elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

3.7.1. Değişim ve Sürekliliği İfade Etme Becerilerine İlişkin Öğrenci Başarılarına Ait Bulgular

Tablo 26:Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Değişim nedir? Bir örnekle açıklayabilir misiniz?” sorusuna Verdikleri Cevapların İçerik Analizi

No	İfadeler	Cinsiyet		Varılan sav	Toplam
		K	E		
1	Bir şeyin bir insanın önceki halinden farklı şekle dönüşmesi.	1	-	Dönüşüm	4
2	Bir şeyin farklı bir şeye dönüşmesi.	1	-		
3	Bir şeyin farklı bir türden başka bir türe geçmesi.	-	1		
4	Belli bir şeyin yapılmış halinin farklı bir hale dönüşmesi.	-	1		
5	Bir şeyin insanların önemli bir şeyin değişmesi	-	1	İnsanların büyümesi	11
6	Bir insanın başka bir şeye yani değişmesi.	-	1		
7	Bir insanın büyümesi gelişmesi.	-	1		
8	Büyüdükçe farklılaşıyoruz. Mesela saçımızın rengi değişiyor.	1	-		
9	Hayatın değişmesi , insanların değişmesi.	-	1		
10	Büyüdüm, kıyafetlerim değişti, okula başladım.	-	1		
11	Birinci sınıftaki fikrimle şimdiki fikrim değişti.eskiden asker olmak istiyordum şimdi ise diş doktoru.	-	1		
12	Mesela doğduğum andan beri duygularımız değişti.küçükken her şeye ağlıyorduk şimdi gülmeyi öğrendik.	-	1		
13	Bir şeyin varlığın büyüüp gelişmesi.insanlar değişiyorlar her şeyimiz farklı.	-	1		
14	Küçükken daha farklıydım büyükken daha farklıyım.küçükken konuşamıyordum şimdi konuşuyorum.	1	-		
15	Bir şeyin git gide görünümünün değişmesi. İlk doğduğumda küçüktüm, sonra emekledim, yürüdüm ve büyüdüm.	-	1		

Tablo 26'nın Devamı

16	Bir şeyin sürekli olarak kendini yenilemesi.teknolojik ürünler çok değişiyor gelişiyor.	1	-	Teknoloji nin ilerlemesi	11
17	bir şeyin değişmesi. Değişim buluşlarda olur.	-	1		
18	Gelişmek,buluşlar yapmak,icadlar yapıp onları geliştirmek.	-	1		
19	Bir TV. Yaparlar renksiz ya da az kanallı gösteriri. Ama şimdiki TV.'ler değiştiği için hem renkli hem de çok kanallı	-	1		
20	Yeniliktir.arabalar şimdi daha konforlu daha rahat.	-	1		
21	TV. Eskide siyah beyazdı şimdi renkli oldu.	-	1		
22	Eski zamanda arabalar farklıydı şimdi farklı. Teknoloji ilerledikçe elektrikle bile yapılıyor.	-	1		
23	Yapılan bir şeylerin değişim göstermesi.tekerlek ilk yapıldığında çok farklıydı zaman ilerledikçe değişmiştir.	1	-		
24	İnsanların daha önceki yaşantılarına göre yaptıkları gelişim ve buluşlardır.	-	1		
25	Başak bir teknoloji çıkar hayatımız değişebilir. Eskiden bilgisayar yoktu bilgilere kolayca ulaşamıyorduk şimdi ulaşabiliyoruz.	-	1		
26	Ortaya yeni yeniliklerin çıkması. Teknoloji ilerliyor. Değişim değişiyor.	1	-		
27	Osmanlı tarihinde kullanılan kıyafetler ile günümüzde kullanılan kılık kıyafetler değişmiştir.	1	-	Kılık kıyafetteki gelişim	3
28	Yapılan..... Mesela kıyafet eğişmiş olabilir.	1	-		
29	Padişahların kıyafetleri değişmiştir.	1	-		
Toplam		10	19	29	

Tablo 26 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin %92'sinin değişim ve sürekliliği doğru bir şekilde ifade etmiş oldukları görülmüştür. Öğrencilerin,%57,2'si “değişim”i örneklerle açıklayabilmişlerdir. Değişim tanımlamakta güçlük çekseler de örneklendirerek açıklamada oldukça başarılı olmuşlardır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu değişimi, teknolojik ilerlemeler ve insanların büyüüp gelişmesi olarak örneklendirdikleri görülmüştür. Bunun yanında değişimi bir dönüşüm olarak da tanımladıkları görülmüştür. Değişim kavramını örneklendirerek açıklayan öğrencilerin çoğu verdiği cevaplarda, “teknoloji (14), “fiziksel değişim (10)”, “kılık kıyafet (5)” , “icat (4), ve “eğitim (2)” i kullandıkları görülmüştür. Değişim kavramı için verilen örneklere bakıldığında en fazla “teknolojik “ değişmeler ve “insanların fiziksel” yöndeki değişmelerin olması dikkat çekici bir bulgudur.

“Değişim nedir? Bir örnekle açıklayabilir misiniz?” Sorunsa verilen cevapların bazıları şunlardır:

7/B sınıfından MA: “Bir şeyin farklı bir şeye dönüşmesi. Önceleri tekerlek tahtalardan yapılıyordu. Şimdi ise, lastiklerden yapılıyor” diyerek değişimi teknolojiadaki değişimden örnek vererek açıklamıştır.

7/B sınıfından, TF: “ Bir şeyin sürekli olarak kendini yenilemesi. Teknolojik ürünler çok değişiyor, geliyor. Değişik şeyler çıkıyor.” Demiştir ve değişimi yenilik olarak algıladığı görülmüştür.

7/B sınıfından MT: “Mesela doğduğumuz andan beri şimdiki ana kadar duygularımız değişti. Küçükken her şeye ağlıyorduk şimdi gülmeyi öğrendik. Hocam dünya değişiyor. Küresel ısınma yoktu bizler çıkarttık, ekonomik krizde yoktu. Bunlar değişikliktir.” cevabını vererek değişimi toplumsal boyutu ile almıştır ayrıca değişimi kişinin duygularındaki bir değişim olarak da açıklamıştır.

7/B sınıfından YÖ: “Bir şeyin daha kolaylaşması, az zamanda daha kolay şeyler yapılması. Bilgileri eskiden ansiklopediden araştırıyorduk şimdi ise, bilgisayarlarla daha kolaylaştı. Köyden kente geldim hayatım değişti.” Cevabını vererek değişimi bir kolalık olarak açıklamıştır. Ayrıca değişimin sosyal alanlarda da yaşandığına dikkat çektiği görülmüştür.

7/A sınıfından ZZ: “Büyüdükçe farklılaşıyoruz mesela saçımızın rengi, büyüyoruz, elimiz büyüyor, konuşmaya başlıyoruz..... mesela eskiden TV. yoktu bunu bulmuşlar, gün geçtikçe farklı şeyler buluyorlar. Her yerde değişim var. Eskiden çamaşır makinesi yoktu, şimdi var” cevabını vermiştir ve değişimi insanın büyümesi ve gelişmesi olarak, ayrıca teknolojik ilerlemeler olarak algıladığı görülmüştür.

7/A sınıfından OE: “Hayatın değişmesi, insanın değişmesi. Bir uygarlığın değişmesi, ekonomi yönünde değişmesi. İcatlar bulabilirler. Telefon eski uygarlıklarda yoktu şimdi var. Örneğin küçükken fazla iyi konuşmazdım şimdi konuşuyorum” diyerek değişimi

farklı farklı boyutlarda açıklamaya çalıştığı görülmüştür. Değişimi, hem toplumsal hem ekonomik hem de kişideki fiziksel değişim olarak açıklamıştır. OE'nin değişimin sadece tek bir yönde değil de farklı farklı yönlerde de meydana gelebileceğini vurguladığı görülmüştür.

7/A sınıfından SÜ:” Farklı olmak. Olan şeyin farklı boyutu. Eskiden bilgisayarlar büyüktü şimdi küçüldü.” Cevabını vererek değişimi farklılık olarak algıladığı görülmüştür.

“Süreklilik nedir? Bir örnekle açıklayabilir misiniz?” Sorunsa verilen cevaplardan bazıları şunlardır:

7/B sınıfından İA: “ Bir şeyleri devam ettirmek demektir. Eski kültürlerimizi günümüzde de devam ettiriyoruz. Düğünlerde geleneksel kıyafetler giyiyoruz. Bayramlarda el öpmeye gidiliyor hala devam ediyor” demiştir.

7/B sınıfından YÖ: “Bağımlılık aynı şeyi tekrarlamak..... futbol hep oynamak, bilgisayar alışkanlığı bağımlılık gibi” diyerek süreklilik kavramını bağımlılık olarak algıladığı görülmüştür.

7/A sınıfından BT: “Devamlılık olabilir. Hayatımızdan çıkmayan şey. Osmanlı'da yemekler vardı mesela mantı hala yapıyoruz. Bayramları kutluyoruz hala” demiştir.

7/A sınıfından NE: “Bir iş yaptığında hep o işi yapıyorsun. Ticaretle uğraşıyorsan hep ticaret yapıyorsun. Okula geliyorum hep” cevabını vererek yapılan işleri süreklilik olarak algıladığı görülmüştür. Bu durumların değişebileceği ihtimalini düşünmediği tespit edilmiştir.

7/A sınıfından CK: “Devam eden hep aynı kalan. Örneğin mevsimler hep aynı şekilde ilerler. 4'de üç aydır” diyerek zamandaki sürekliliği vurgulamaya çalıştığı görülmüştür.

7/A sınıfından AU: “Bir insanın hep aynı kalması. Örneğin köpekler hep aynı hep havlarlar değişmezler, hepsinin kuyrukları vardır” cevabını vererek türe özgü, doğuştan getirilen bir takım özellikleri süreklilik olarak algılaması kayda değer bir bulgudur.

7/A sınıfından MK: “Hep aynı şeyi yapmak. Örneğin bozuk plak hep aynı şeyi sürekli tekrar ediyor” demiştir. MK, sürekliliği bozuk plağa benzetmesi dikkat çekici bir bulgudur. Çünkü plağın bozulduğu için garip sesler çıkardığının aslında değişime uğradığının farkında değildir. Öncesini düşünmeden bozulma anını düşünüp sürekliliğe benzetmesi ilginç olarak görülmüştür.

3.7.1. Değişim ve süreklilik algısını Kullanmaya Yönelik Öğrencilerin Başarı Durumlarına Ait Bulgular.

Öğrencilerin değişim ve süreklilik algısını işe koşmaya yönelik başarılarını ölçmek amacı ile, öğrencilere Sosyal Bilgiler dersi esnasında araştırmacı tarafından işlenen konularla bağlantılı olarak verilen 3 farklı kart takımını, değişimi ve sürekliliği belirterek sıralamaları istenmiştir. Bu çalışmada başarı, “yeterli”, eksik” , “ yok “ dereceleri ile değerlendirilmiştir. Öğrencilerin bu resimlerin hepsini doğru bir şekilde sıralamaları “yeterli” bir kaç eksik ile sıralamaları “eksik “ tamamen yanlış sıralamaları “yok” olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 27: Değişim ve süreklilik algısını Kullanmaya Yönelik Öğrenci Başarılarının Yüzdeler Dağılımı

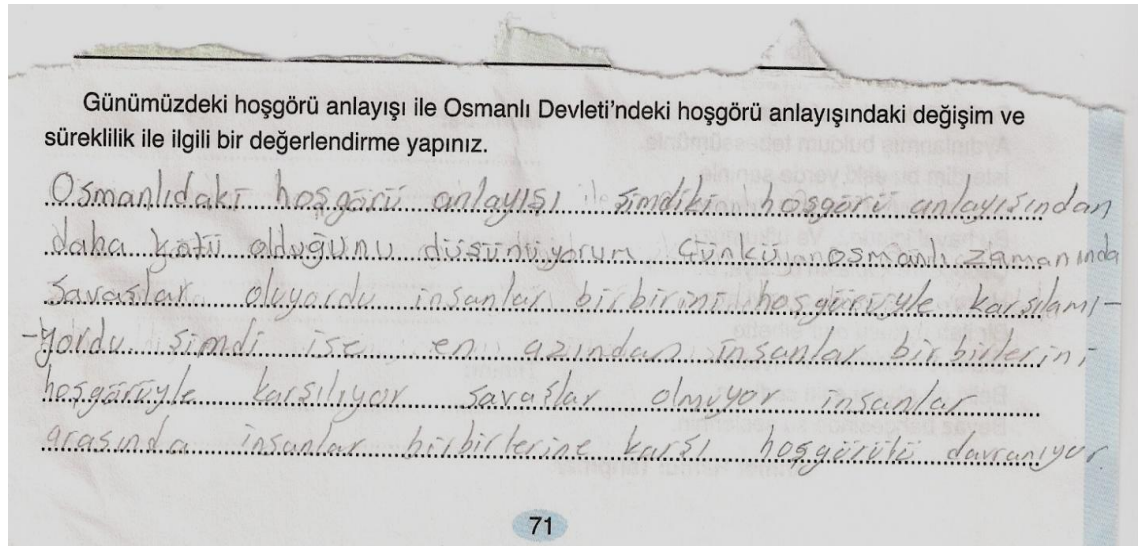
Yeterli		Eksik		Yok		Toplam	
F	%	F	%	F	%	F	%
22	32	7	48	9	20	38	100

Tablo 27 incelendiğinde öğrencilerin değişim ve süreklilik algısını işe koşmada başarılı oldukları görülmüştür. Öğrenciler diğer zaman kavramlarını açıklamakta ve işe koşmada başarısız olmasına rağmen değişim ve sürekliliğin farkında olup ayrıca değişim ve sürekliliği işe koşmada başarılı olmaları kayda değer bir bulgudur. Sosyal Bilgiler dersi esnasında da araştırmacı öğretmen tarafında farklı resimler gösterilip öğrencilerden değişim ve sürekliliği fark etmeleri istenmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu da bu etkinliklerde başarılı olmuşlardır. Özellikle dikkat çekici bir nokta da, diğer zaman ve

kronoloji bilgilerinde tamamen eksik olan hatta bir çok soruya “bilmiyorum “ şeklinde yanıt veren öğrencilerin, değişim ve süreklilik algısını işe koşmada başarılı oldukları tespit edilmiştir. Özellikle 7/A sınıfından NE, ME ve 7/B sınıfından EM ve TF, zaman ve kronoloji bilgilerinin hiç olmaması ve zaman algılamakta zorlanmış olmalarına rağmen onlara verilen 3 farklı resim kartlarını tam ve doğru olarak sıralamışlar ve bu sıralamayı da açıklamalar yapmışlardır. Bu bulgu Şimşek ve Safran (2006)’in “tarihsel zaman kavramı, kronoloji bilgi ve becerilerinde tamamen başarısız olan, hatta tarih şeridinden habersizliği açık olan ilköğretim öğrencileri, değişim ve süreklilik algılarını işe koşmada başarılıdır “ bulgusu ile paralel bir bulgudur.

Sosyal Bilgiler dersi sırasında değişim ve süreklilik ile ilgili yapılan etkinliklere ait bulgular şu şekildedir:

7/A ve 7/B sınıfındaki öğrencilerden günümüzdeki hoşgörü anlayışı ile Osmanlı’daki hoşgörü anlayışındaki değişim ve süreklilik hakkında bir değerlendirme yapmaları istenmiştir. Yapılan değerlendirmeler ise şu şekildedir;

Fotğraf 14: Değişim ve Süreklilik İle İlgili Çalışma Yaprağı.

7/A sınıfından BS: Osmanlı'dan bu Yana hoşgörü anlayışındaki en büyük değişimin savaşların olmamasına bağlamıştır. Öğrenciler genelde Osmanlı'daki hoşgörü anlayışının daha iyi olduğuna belirtmelerine karşın BS'nin bu şekilde cevap vermesi ilgi çekici bulunmuştur. Bir şeylerin değiştiğinin farkındadır.

SÜREKLİLİK İLE İLGİLİ BİR DEĞERLENDİRME YAPINIZ.

Günümüzde hoşgörü anlayışı Osmanlı Devletindeki gibi değil. Çünkü Osmanlı Devletinde insanlar birbirlerine karşı saygılı ve dürüst ama günümüzde bazıları ise insanlara karşı yalan söyleyip onların sözlerine karşı ters tepkiler veriyorlar. Ve bu yüzden günümüzdeki insanlar Osmanlı Devleti gibi değil. Ve tabii ben de Osmanlı Devleti gibi olmasını isterim.

Fotoğraf 15: Değişim ve Süreklilik İle İlgili Çalışma Yaprağı.

7/B sınıftan KG: Hoşgörü anlayışındaki değişimin saygılı olma, dürüst olma yönünde oluştuğunu belirtmiştir. Günümüzde insanların birbirlerine saygısı olmadığını, yalan söyledikleri üzerinde durmuştur. KG'de bir şeylerin değiştiğinin farkındadır. Bunu örneklendirmede de güçlük çekmediği görülmektedir.

Günümüzde Hoşgörü

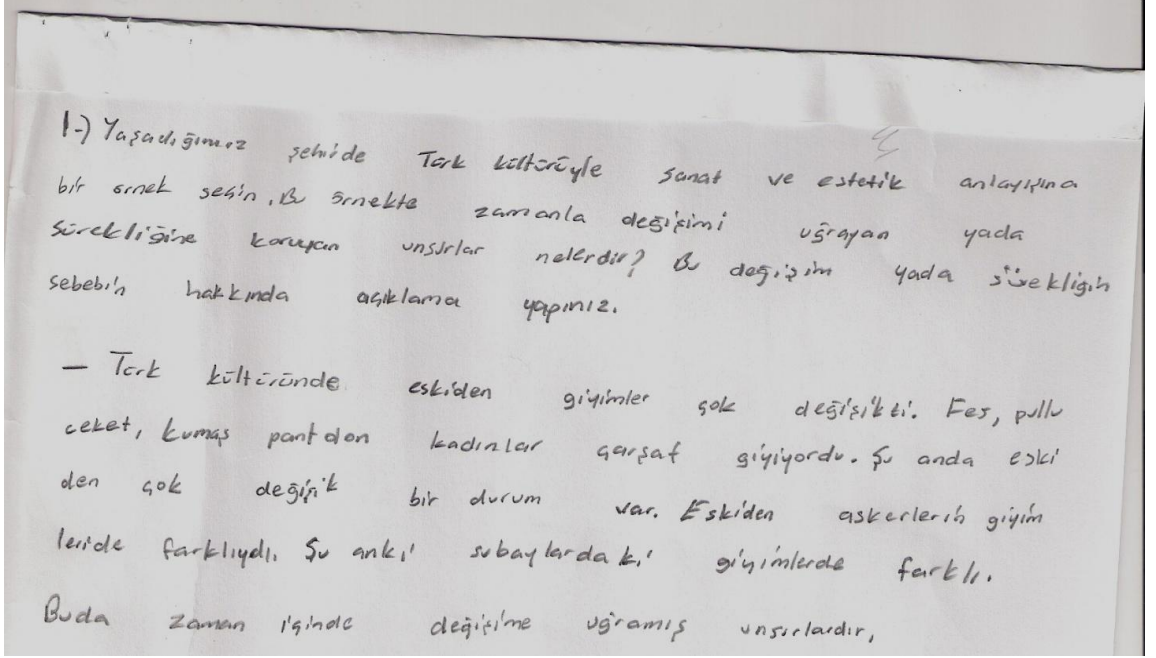
Günümüzde hoşgörü Osmanlıdan bu zamana kadar değişim yaşamıştır. Bunda Devletler arası çıkarlar güçlenen devletlerin hoşgürüden ziyade çıkar çatışmasıdır. Çıkarları karşısından hoşgürü durumu var, Osmanlıda ise inana gereği insana değer vardır. Her durumu değerlendirir. Sevgi Saygı Bünyesindeki halkın kültürü ve inasına göre durum değerlendirilir. Herşey şu yularındaki metotlarla gözülür. Kimseye zarar verilmezdi.

Ama günümüzde « Hoşgürüden ziyade hoşgürsüzlüğe örnek mesela Filistin'de yaşanan savaş çocuklara ve kadınlara yapılan eziyettir.

Fotoğraf 16: Günümüzdeki Hoşgörü Anlayışını Açıklayan Çalışma Yaprağı.

7/B sınıftan İA: Osmanlıdan buyana hoşgörü anlayışındaki değişimin farkındadır. Ve bu değişimi de sadece bizim toplumumuzda değil başka toplumlarda da yaşandığını

düşünmektedir. Ayrıca yaşanan savaşların hoşgörüsüzlük olarak değerlendirmesi kayda değer bir bulgu olarak görülmüştür.

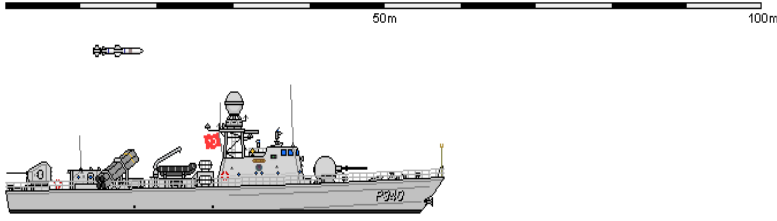

Fotoğraf 17 : Tür Kültüründeki Değişim ve sürekliliği Açıklayan Çalışma Yaprağı.

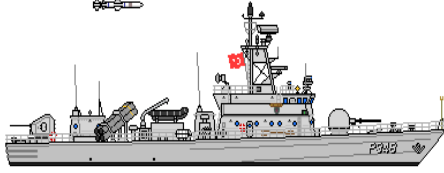
7/B sınıfından CV: Kılık kıyafetteki değişime dikkat çekmiştir. Eskiden Osmanlı dönemindeki kılık kıyafet ile günümüzdeki insanların kıyafetlerinin değiştiğinin farkındadır. Aynı zamanda asker kıyafetlerinin de değişime uğradığının farkında olduğu tespit edilmiştir.

7/A sınıfından İY: Teknolojik anlamda günümüze kadar bir takım değişimler yaşandığının farkındadır. Aynı zamanda bu değişimlerin ihtiyaç yönünde gerçekleştiğini düşündüğü görülmektedir.

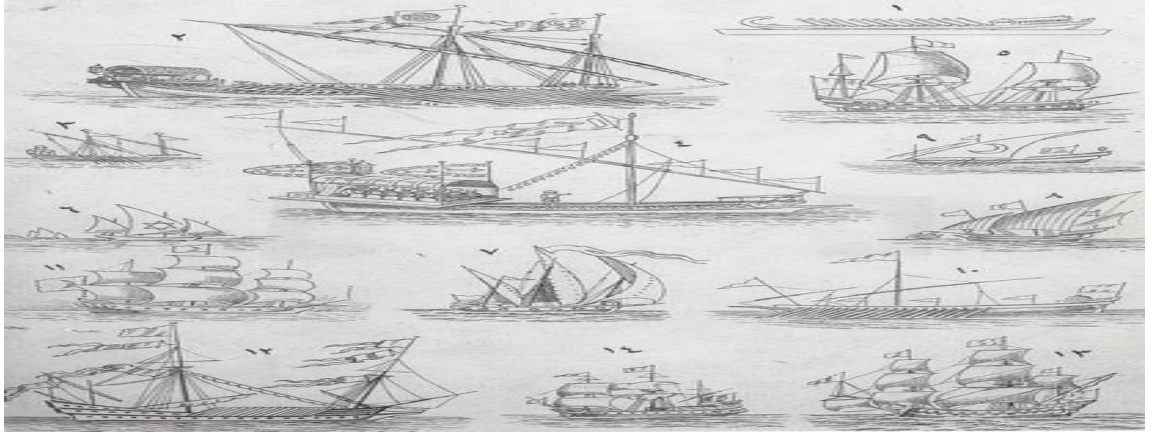
Öğrencilerin değişimi algılama becerilerinin ne durumda olduğunu ölçmek için bir başka etkinlik ise, öğrencilerden Türk donanmasındaki değişimleri gösteren resimleri yorumlamaları istenmiştir.

Turkey, Doğan Class
(MConrads)

Turkey, Yıldız Class
(MConrads)

Fotoğraf 18 : Osmanlı'dan Günümüze Türk Gemileri.

7/B sınıfından FD: “Osmanlı gemileri tahtadanmış ama artık tahtadan değil metalden.”[09.13]

7/B sınıfından MA: “ Şimdiki gemiler daha dayanıklı mesela tahtadan yapılan gemiler dalga karşısında dayanıksızdır”[09.13]

7/B sınıfından İA: “Dayanıksız gemilerdir” cevabı ile benzer bir cevap vermiştir[09.13]

7/B sınıfından BC: “ Osmanlı gemileri kürekler ile ilerliyordu, günümüze doğru ise yelken ve rüzgarlar ile ilerliyorlar. Ayrıca gemiler motor ve pervaneler ile de ilerliyorlar.” [09.14]

7/B sınıfından YD: “Önceki gemilerde o kadar silah yoktu. Şimdi daha teknolojik gemiler var” .[09.14]

7/B sınıfından YÖ: “ Şimdiki gemilerde teknolojik silahlar var demiştir[09.14] [06.01.2009]

7/A sınıfından UU: “ *Eskiden insan gücü ile çalışıyordu. Şimdi ise motorlarla çalışıyor*[13.15]

7/A sınıfından BS: “ *Gemiler gelişmiştir. Motorlarla çalışıyor*” [13.15] [06.01.2009]

Araştırmaya katılan öğrencilerin geneli resimlere bakarak değişimi ve sürekliliği fark edebilmektedirler. Ayrıca değişimin ne şekilde meydana geldiğini yorumlayabildikleri tespit edilmiştir. Genel olarak bakıldığında ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin değişim ve sürekliliği açıklamada ve kullanmada başarılı oldukları görülmektedir. Öğrencilerin zaman terimlerini açıklamada, kronoloji becerilerini işe koşmada, zaman ve tarih tanımını yapmada yeteri kadar başarılı olmamalarına rağmen değişim ve sürekliliği tanımlamada, örneklendirmede ve değişim ve süreklilik algısını işe koşmada bu denli başarılı olmaları kayda değer bir bulgu olarak görülmüştür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇLAR

İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde zaman, süreklilik ve değişimi algılamalarıyla ilgili varolan durumlarını tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışmada öğrencilerin, zamanı tanımlama ve zaman terimlerini açıklama konusunda güçlük çekmelerine rağmen değişim ve sürekliliği açıklamada ve örneklendirmede başarılı oldukları görülmektedir. Öğrencilerin, zamanı tanımlamada başarısız olmaların da “zaman” kavramının soyut bir kavram olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu tarihi tanımlarken, tarihi zamanla ilişkilendirmişlerdir. Bu ilişkilendirmeyi yaparken de zamanla ilgili olarak en çok “geçmiş zaman” ifadesini kullandıkları belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin, tarihi tanımlarken “değişim ve sürekliliği” de vurguladıkları görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %97’sinin tarihin hangi olayla başladığını bilmediği tespit edilmiştir. Öğrencilerin birçoğunun tarihin Hz. İsa’nın doğumu “0” ile başladığını söylemesi, “0”ı başlangıç olarak görüp Milattan Öncelerde de tarihin başlayabileceğini düşünmediklerinin bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir.

Araştırma katılan öğrencilerin %50’si, tam olmasa da, Milattan Önce ve Sonra kavramlarını doğru algıladığı belirlenmiştir. Öğrencilerin %50’sinden fazlası ise, “yüzyıl, asır, yarım asır, çeyrek asır” kavramlarının ne anlam geldiğini bilmedikleri tespit edilmiştir. Bu bulgularla paralel olarak, öğrencilerin %50’sinden fazlasının tarihsel zaman terimlerini işe koşmada da başarısız olduğu da belirlenmiştir.

ÖNERİLER

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında şu önerilere yer verilebilir:

1. Zaman algısının ilköğretim 1.sınıftan itibaren geliştirilmesi amacıyla öğretmenlerin farklı etkinliklerden yararlanmaları gerekmektedir. Zaman şeritlerinden etkili bir şekilde yararlanılması halinde zaman içinde gelişen olaylar öğrencilerin zihinlerinde daha kolay şekillenir ve kalıcılığın artması sağlanmış olur.
2. Kronoloji, zaman, tarih, M.Ö, M.S., yüzyıl, asır gibi kavramlar öğrencilere uygulamalı bir şekilde öğretilmeli; geri bildirim ve düzeltme işlemleriyle öğrencilerin yanlış öğrenmelerinin önüne geçilmelidir.
3. Kronoloji ve zaman algısı Sosyal Bilgiler dersi esnasında öğrenciler aktif hale getirilerek bireysel ve grup çalışmalarıyla geliştirilmelidir.
4. Çocuklarda zaman algısının küçük yaşlardan itibaren kademe kademe geliştiği unutulmamalı ve öğretmenlerin de bunu göze alarak sabırlı bir şekilde öğrencilerin zaman algısını geliştirmeye çalışmalıdır.
5. Zaman, süreklilik ve değişim ile ilgili kavramlar çeşitli görseller üzerinde gerek sınıf içi etkinlik çalışmalarıyla gerekse sınıf içi tartışmalar ile öğrencilere öğretilmelidir. Böylece öğrencide, zaman, süreklilik ve değişim ile ilgili temel kavramların öğreniminde kalıcılık sağlanmış olacaktır.

KAYNAKÇA

AKDAĞ, Hakan (2009), “Sosyal Bilgilerin Tanımı, Amacı, Yöntemi, ve Türkiye’deki Yeri”, Editörler: TURAN, R., A. Sünbül ve H. Akdağ, **Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar**, Pegem Akademi, Ankara.

AKINOĞLU, Orhan ve Yusuf Arslan (2007), “Türkiye’de Ortaöğretim Öğrencilerinin Tarih Kavramlarını Kazanma Durumu ve Değerlendirilmesi”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 18, s. 137- 54.

ANLAMBİLİM.NET (2009), “Süreklilik nedir?”
<http://www.anlambilim.net/surekliliknedir-42327.html>.18.10.2009.

ARSLANTÜRK, Zeki (2001), **Sosyal Bilimler İçin, Araştırma, Metod Teknikleri**, 5. Baskı, Çamlıca Yayınları, İstanbul.

ATA, Bahri (2009), “Sosyal Bilgiler Öğretim Programı”, **Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Bir Yaklaşım**, Editör: ÖZTÜRK, C., PegemA Akademi, Ankara.

ATA, Bahri (2009), “Sosyal Bilgiler Ünitesi Kavramı Üzerine Bazı Düşünceler”,**Soysal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar**, Editörler: TURAN, R., M. Sünbül, H. Akdağ, PegemA Akademi, Ankara.

ATA, Bahri (Tarihsiz), “İngiltere’de Piaget ve Bruner’in Görüşlerinin İlköğretim Tarih Öğretimine Yansıması Üzerine Bir Araştırma”
[http:// www.egitim.oku.edu.tr/bahriata2.doc](http://www.egitim.oku.edu.tr/bahriata2.doc). 21.09.2009.

BARTH, L.,James ve Abdullah Demirtaş(1997), **İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi**, MEGP: Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara.

BAL, Çetin (2005), “Zaman Nedir?” Zaman Yolculuğu Araştırma Merkezi,
<http://www.zamandayolculuk.com/cetinbal/zamannedir.htm>.15.09.2009

CANDAN, Ahmet Sait (1998), “*Kavramlara Dayalı Tarih Öğretimi*”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarihi Eğitimi Bilim dalı, Ankara.

CARR, Edward Hallett (2005), **Tarih Nedir?**, 8. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.

COHEN, Louis And Lawrence Manion (1997). **Research Methods in Education**. Fourth Edition, London and Newyork.

COŞKUN Keskin, Sevgi (2007), “*Sosyal Bilgiler Derslerinde Empati Becerilerine Dayalı Öğretim Tekniklerinin Kullanılması*”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

ÇAMUROĞLU, Reha (1993), **Dönüyordu, Bektaşilikte Zaman Kavramı**, 2.Baskı, PegemA Yayıncılık, Ankara.

DEMİRCİOĞLU, İsmail Hakkı (2005). “**Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Tarih Öğretiminde Kullanılan Zaman ve Kronolojiyle İlgili Bazı Kavramları Anlama Düzeyi**”, Eğitim Araştırmaları Dergisi 19: 155- 163.

DEMİRCİOĞLU, İsmail Hakkı (2006), “Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilimler Hakkındaki Görüşleri”, **Bilig Dergisi**, Sayı 36, s. 113-124.

DEMİRCİOĞLU, İsmail Hakkı (2007). “Zaman ve Mekâna İlişkin Becerilerin Öğretimi”, **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım**, Editör: ÖZTÜRK, C., PegemA Yayıncılık, Ankara.

DEMİRCİOĞLU, İsmail Hakkı (2009). “Zaman ve Mekâna İlişkin Becerilerin Öğretimi”, **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi**, Editör: ÖZTÜRK, C., PegemA Yayıncılık, Ankara.

DEMİREL, Özcan (2007), **Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme**, 10. Baskı, PegemA Yayıncılık, Ankara.

DİLEK, Dursun (2002), **Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünce Gelişimi**, 2. baskı, PegemA Yayınları, Ankara.

DOĞAN, Özlem (1996), **Tarih Felsefesi**, Anahtar Yayınları, İstanbul.

DOĞANAY, Ahmet (2003), “Sosyal Bilgiler Öğretimi”, Editörler: ÖZTÜRK, C., ve D. Dilek, **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, 2. Baskı, PegemA Yayıncılık, Ankara.

DUVERGER, Maurice (2002), **Sosyal Bilimlere Giriş**, Çev., Ünsal Oskay, 6.Baskı, Bilgi Yayınevi, İstanbul.

ERDEN, Münire (Tarihsiz), **Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Alkım Yayınevi, İstanbul.

ERDOĞAN, İrfan (2004), **Değişim Yönetimi**, 2. Baskı, PegemA Yayıncılık, Ankara.

ERDOĞAN, Nuriye (2007), “*İlköğretimde Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Resimlendirilmiş Öykülerin Tarihsel Düşünme Becerilerinin Gelişimine Etkisi*”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

EREN, Cengiz (1999), **İçerik Sizi Düşünmek**, Beyaz Yayınları, İstanbul.

ELIZABETH, Anne Yeager ve Elizabeth Wilson (1997), “Teaching Historical Thinking In The Social Studies Methods Course: A Case Study”, **The Social Studies**, Vol. 88, No. 3, s.121127.

FRIEDMAN, William J. (1991), “The Development of Children’s Memory for The Time of Past Events” **Child Development**, Vol. 62, 139-155.

FRIEDMAN, William J. (2000), “The Development of Children’s Knowledge of The Times of Future Events” **Child Development**, Vol. 71, s. 913-932.

GÜVEN, Fergün. (1988), “*Dört-On Yaş Grubu Çocuklarda Zaman Kavramının Gelişimi ve Bilişsel Beceriler ile İlişkinin İncelenmesi.*” Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

KABAPINAR, Yücel (2007), **İlköğretimde hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Maya Akademi, Ankara.

KALE, Yeliz (2006), “*Sosyal Bilgiler (7. sınıf) Ders Kitaplarında Tarih Konularının Kronolojik ve Analitik Tasarımının Öğrenci Başarısına Etkisi*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

KÖSTÜKLÜ, Nuri (1999), **Sosyal Bilimler ve tarih Öğretimi**, Günay Ofset, Konya.

Mayring, Philipp (2000). **Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş**, Çev: Adnan Gümüş ve M. Sezai Durgun, Baki Kitabevi, , Adana.

MEB TTKB (2005), “Sosyal Bilgiler 4.-5. Sınıf Programı”, Ankara, <http://ttkb.meb.gov.tr.12.10.2008>.

MEB TTKB (2005), “Sosyal Bilgiler 6.-7. Sınıf Programı”, Ankara, <http://ttkb.meb.gov.tr.12.10.2008>

MEB (2008), **İlköğretim Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Öğretmen Klavuz Kitabı**, 2. Baskı, Doğan Ofset, İstanbul.

- MUIR, Sharen Pray (1990), Time Concept for Elementary School Children. **Social Education**, Vol.54 (4), s. 215.
- NATIONAL CENTER FOR HISTORY IN THE SCHOOLS (1988), “Okullar İçin Ulusal Tarih Merkezi”
<http://nchs UCLA.edu/standards/k4thinking1.html>.10.06.2009.
- NAYLOR, David T. and Richard Diem (1987), **Elementary and Middle School Social Studies**, Random House, New York.
- NELSON, Murry R. (1987), “**Children and Social Studies, Creative Teaching in the Elementary Classroom**”, Harcourt Brace Jovanovich Publishers, U.S.A.
- ORUÇ, Kadir ve Kadir Ulusoy (2008), “Sosyal Bilgiler Öğretimi Alanında Yapılan Tez Çalışmaları”, Selçuk Üniversitesi, **Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı 26, s. 121- 132.
- OYMAK, İsmail (2007), “ *Ortaöğretim Kurumlarında Tarih Öğretiminde Zaman Kavramının Öğretilmesinde Karşılaşılan Sorunlar ve Bu konuda Tarih Öğretmenlerinin Görüşleri*”, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ÖZTÜRK, Cemil (2007), “Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış”, **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım**, Editör: Öztürk, C., 3. Baskı, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- ÖZTÜRK, Cemil (2009), “Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış”, **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi**, Editör: Öztürk, C., 3. Baskı, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- PEYKOÇ, Fersun (1991), **Tarih Öğretimi**, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.

- PRESTON and Heman Jr. (19784), “**Teaching Social Studies İn The Elementary School**” Fourt Edition, Rinehst and Winston, inc, Newyork.
- SAFRAN, Mustafa ve Ahmet Şimşek (2006),” **İlköğretim Öğrencilerinde Tarihsel Zaman Kavramı Gelişimi**”, İlköğretim Online 5 (2), 87-109.
- SAFRAN, Mustafa ve Ahmet Şimşek (2009), “Tarih Yazımında Bir Sorun: Tarih ve Zaman İlişkisi”, **Tarihin Peşinde Uluslar arası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı 1, s. 9- 26.
- SAFRAN, Mustafa ve Ahmet Şimşek (2009), “Çocuklarda Zaman Algısının Gelişimi”, **Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı 2, s. 2-6.
- SAFRAN, Mustafa (2009), “ Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış”, **Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Editörler: Tay, B., ve Ö., PegemA Akademi, Ankara.
- SAĞLAM, Halil İ. (2006), “*Türkiye’deki Davranışçı ve Yapılandırmacı Sosyal Bilgiler Öğretim Uygulamalarının Değerlendirilmesi*”, Yayınlanmış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- SARI, İbrahim (2007), “*Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sözlü Tarih Etkinliklerinin Öğrenci Başarı, Beceri ve Tutumlarına Etkisi*”, Yayınlanmış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- SARI, İbrahim (2009), “ Sosyal Bilgiler Derslerinde Zaman Becerileri”, **Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar- 1**, Editörler: Turan, R., A. M., Sünbül ve H. Akdağ, PegemA Akademi, Ankara.

- STOW, William and Tery HAYDN. (2000)” **Issues in The Teaching of Chronology**”, James Arthur and Robert Philips, In Issues in History Teaching. London: Routledge.
- ŞAHİN, Tahir, E. (2004), “Tarihin Sınıflandırılması”, **Milli Eğitim Dergisi**, s.161.
- ŞİMŞEK, Ahmet, (2005), “**İlköğretimde tarih Öğretimi açısından 1999 ve 2004 İlköğretim Sosyal Bilgiler Programlarının Karşılaştırılması**”, II. Sosyal Bilimler Eğitim Kongresi, Van.
- ŞİMŞEK, Ahmet, (2005), “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Hikayeye Yönelik Öğrenci Görüşleri”, **Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt 26, Sayı 1, s. 187- 202.
- ŞİMŞEK, Ahmet, (2006), “*İlköğretim Öğrencilerinde Tarihsel Zaman Kavramının Gelişimi ve Öğretimi*”, Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ŞİMŞEK, Ahmet, (2009), “İlköğretim Öğrencilerinde Tarihsel Zaman ve Kronoloji Becerileri”, **Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Editör: Safran, M., PegemA Akademi, Ankara.
- Tellis, Winston (1997). “Application of a Case Study Methodology, The Qualitative Report”, Vol: 3/3 (September),
<http://www.nova.edu/ssw/QR/QR3-3/tellis2.html>. 13.08.2009
- ULUSOY, K. (2009). “Yenilenen Sosyal Bilgiler Programında Tarih Öğretimi”, **Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar**, PegemA Akademi, Ankara.

UYURGEZER.NET (2009), “Ortaçağ Felsefesinde Zaman”

<http://www.uyurgezer.net/ortacagfelsefesindezamankavramit99106.html>.

06.06.2009.

YANPAR, Şahin, Tuğba (2007), “Öğretim Materyal ve Teknolojileri”, **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, 2. Baskı, PegemA Yayıncılık, Ankara

YAZICI, Hakkı ve Kürşat Koca (2008), “ Sosyal Bilgiler Öğretim Programı”, **Özel Öğretim Yöntemleri ile Sosyal Bilgiler Öğretimi**, PegemA Akademi, Ankara.

YEL, Selma, Adem Taşdemir ve Kasım Yıldırım (2009),88 “Sosyal Bilgilerde Strateji, Yöntem ve Teknikleri”, **Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi**, PegemA Akademi, Akademi.

YEŞİLBURSA, Cemil, C., ve Osman Sabancı (2009), “Öğrencilerde Zaman ve Kronoloji Farkındalığını Geliştirmede Hikayelerin Kullanımı”, <http://oc.eab.org.tr/egtconf/pdfkitap/pdf/4456.pdf>. 15.11.2009

YILDIZ, Özgür (2003), “Türkiye’de Tarih Öğretiminin Sorunları Ve Çözüm Önerileri”, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı 15, s. 181- 190.

YILDIRIM, Ahmet ve Hasan Şimşek (2006), “ **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**”, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

YURDAKUL, Bünyamin (2007), “Yapılandırmacılık”, **Eğitimde Yeni Yönelimler**, Editör: Demirel, Ö., 2.Baskı, PegamA Yayıncılık, Ankara.

EKLER

EK 1. SOSYAL BİLGİLER DERS PLANLARI

EK 1.1.

SELÇUKLU KERVANSARAYLARI	
DERS	: Sosyal Bilgiler
SINIF	: 7
YAKLAŞIK SÜRE	: 40 + 40 dk.
ÖĞRENME ALANI	: KÜLTÜR VE MİRAS
ÜNİTE	: TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK
TEMEL BECERİLER	: Karar verme, araştırma, zaman ve kronolojiyi algılama, eleştirel düşünme, empati
KAZANIMLAR	:Türkiye Selçukluları döneminde Türklerin siyasal mücadeleleri ve kültürel faaliyetlerinin Anadolu'nun Türkleşme sürecine katkılarını değerlendirir.
MATERYALLER	: Çalışma kâğıdı, harita, fotoğraflar, renkli kalemler

SÜREÇ

1. Öğrenciler çevrelerinde bulunan bir Selçuklu han ya da kervansarayını yukarıdaki çalışmalardan yararlanarak tanıtıcı broşürünü hazırlayacaklardır. Bu târihi mekânının yaşadıkları kasaba, şehir, il için önemini açıklayıp, geçmişte ve günümüzdeki faaliyetini karşılaştıracaklardır.

EK- 1.2.

HAÇLI SEFERLERİ

DERS	: Sosyal Bilgiler
SINIF	: 7
YAKLAŞIK SÜRE	: 40 + 40dk.
ÖĞRENME ALANI	: KÜLTÜRVE MİRAS
ÜNİTE	: TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK
TEMEL BECERİLER	: Karar verme, araştırma, zaman ve kronolojiyi algılama, eleştirel düşünme, empati
KAZANIMLAR	: Türkiye Selçukları döneminde Türklerin siyasal mücadeleleri ve kültürel faaliyetlerinin Anadolu'nun Türkleşme sürecine katkılarını değerlendirir.
MATERYALLER	: Kâğıt, renkli kalemler, harita

SÜREÇ

1. Bir ders önce Türkiye (Anadolu) Selçukluları döneminin önemli olaylarından biri olan Haçlı Seferlerinin sebep ve sonuçları hakkında bilgi toplayınız
2. Zaman çizelgesi üzerinde üç metinde geçen önemli olayları yerleştirmeniz.
3. Öğrencilerden Haçlı Seferlerine katılan Fransız (ya da Haçlı Seferlerine katılan diğer ülkeleri ülkeden bir kişi de seçilebilir.) şövalyenin yaşadıklarını ve evine dönüş yolculuğunu hikâyeleştiriniz.

EK.1.3.

YELKENLER FORA	
DERS	: Sosyal Bilgiler
SINIF	: 7
YAKLAŞIK SÜRE	: 40 + 40 + 40 dk.
ÖĞRENME ALANI	: KÜLTÜR VE MİRAS
ÜNİTE	: TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK
TEMEL BECERİLER	: Karar verme, araştırma, zaman ve kronolojiyi algılama, eleştirel düşünme
KAZANIMLAR	: Osmanlı Devleti'nin fetih ve mücadelelerini, Osmanlı'da ticaretin ve denizlerin önemi açısından değerlendirir.
MATERYALLER	: Kâğıt, renkli kalemler, harita.

SÜREÇ

1. Öğrencilerin Metin-1'den yararlanarak fethedilen yerler, fetihleri gerçekleştiren komutanlar ve tarihler arasında bir eşleştirme yapılacaktır.
2. Bu bilgilerden yararlanarak bir tarih şeridi hazırlanacaktır.
3. Osmanlı Devleti'nin farklı dönemlerde kullanılan deniz araçlarına ilişkin verilen resim, gravür ve minyatürleri inceleyerek soruları cevaplandırılacaktır.

EK.1.4.

OSAMANLI'DA YAŞAMAK

DERS	: Sosyal Bilgiler
SINIF	: 7
YAKLAŞIK SÜRE	: 40 + 40 dk.
ÖĞRENME ALANI	: KÜLTÜR VE MİRAS
ÜNİTE	: TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK
TEMEL BECERİLER	: Karar verme, araştırma, zaman ve kronolojiyi algılama, eleştirel düşünme.
KAZANIMLAR	: Osmanlı toplumunda hoşgörü ve birlikte yaşama fikrinin önemine dayalı kanıtlar gösterir.

SÜREÇ

Etkinliğin amacı; Osmanlı Devleti'nde birlikte yaşamanın önemine ilişkin, hukuki ahlâki ve insani değerler açısından örnekler vermektir.

1. Öğrencilere aşağıda bir fermanın alınmış metni okunacaktır
2. Belgede geçen olayları ve tarihleri kronolojik sıraya yerleştirmelerini istenecektir. (Örneğin İstanbul'un fethinden ne kadar zaman sonra bu fermanın yazıldığını hesaplamalarını istenecektir).
3. Belgede geçen özel isimleri ve terimleri bulunacaktır.
4. Belgenin ana temasını bulunacaktır.
5. Aşağıdaki soruları cevaplandırılacaktır.
 - Bu ferman kime gönderilmiş olabilir?
 - Fatih Sultan Mehmet Bosnalı din adamlarına neden bu fermanı göndermiş olabilir?
 - Fermanı gönderen siz olsaydınız, hangi cümlelerle yazardınız?
 - Fermanı alan Bosnalı din adamları olsaydınız ne hissederdiniz?
 - Fatih Sultan Mehmet buna benzer başka uygulamalar yapmış olabilir mi? Bunların sebebi ne olabilir?

EK.1.5

TÜRK MARŞI

DERS	: Sosyal Bilgiler
SINIF	: 7
YAKLAŞIK SÜRE	: 40+40 dk.
ÖĞRENME ALANI	: KÜLTÜR VE MİRAS
ÜNİTE	: TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK
TEMEL BECERİLER	: Karar verme, eleştirel düşünme, araştırma, değişim ve sürekliliği algılama
KAZANIMLAR	: Osmanlı-Avrupa ilişkileri çerçevesinde kültür, sanat ve estetik anlayışındaki etkileşimi fark eder.
MATERYALLER	: Resim, fotoğraf, gazete haberleri, Mozart Türk Marşı, Türk Askeri Müziği Cd ya da kasetleri, Tuluyhan Uğurlu, Senfoni Türk Albümü Allaturca bestesi.

SÜREÇ

1- Etkinliğe başlamadan önce öğrencilere aşağıdaki soruları cevaplanacaktır.

- Daha önceden hiç mehter marşı dinlediniz mi?
- Mozart ismini duydunuz mu? Mozart'a ait müzik parçası dinlediniz mi?

2- Eğer imkânınız varsa sınıfta öğrencilere, belirlemiş olduğunuz bir mehter marşını veya Mozart'a ait Rondo/ Alla Turca'yı (Türk Marşı) sınıfta dinlenecektir.

3- Ekte verilen bilgi yaprağını sınıfta okunacaktır.

4- Mozart'ın Türk müziğinden nasıl etkilendiğine dair bir bilgi yazısını sınıfta öğrencilere okunacaktır.

5- Ekte verilen gazete haberini sınıfta okuyarak haberin altında verilen soruları cevaplandırılacaktır.

EK-1.6.

SEYYAHLARIN GÖZÜYLE	
DERS	: Sosyal Bilgiler
SINIF	: 7
YAKLAŞIK SÜRE	: 40 + 40 dk.
ÖĞRENME ALANI	: KÜLTÜR VE MİRAS
ÜNİTE	: TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK
TEMEL BECERİLER	: Karar verme, araştırma, zaman ve kronolojiyi algılama, eleştirel düşünme.
KAZANIMLAR	: Seyahatnamelerden hareketle Türk kültürüne ait unsurları örneklendirir.

SÜREÇ

1. Öğrencilerden metinlerde buldukları Türk kültürüne ait öğeleri belirlemelerini altını çizilecektir..
2. Günümüzde bu öğelerin bulunup bulunmadığını araştırmalarını ve elde ettikleri bilgileri tartışılacaktır.

EK.1.7.

ŞEHİRLERİN DİLİ	
DERS	: Sosyal Bilgiler
SINIF	: 7
YAKLAŞIK SÜRE	: 40+40 dk.
ÖĞRENME ALANI	: KÜLTÜR VE MİRAS
ÜNİTE	: TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK
TEMEL BECERİLER	: Karar verme, araştırma, zaman ve kronolojiyi algılama, eleştirel düşünme
KAZANIMLAR	: Şehir incelemesi yoluyla, Türk kültür, sanat ve estetik anlayışındaki değişim ve sürekliliğe ilişkin kanıtlar gösterir.
MATERYALLER	: Resim, fotoğraflar, renkli kalem

SÜREÇ

- Öğrencilerinizden incelenen şehrin tarihî yapılarını(cami, han, hamam, bedesten, köprü, türbe, kale, sur vb.) listeleyiniz. Bu etkinlikte örnek olarak Bursa şehri incelenecektir.
- Öğrencilerinizden;
 - Bu yapıların hangi döneme ait olduğunu,
 - Yapıların temel özelliklerini,
 - Şu anda hangi amaçla kullanıldığını,
 - Şehrin ilk kurulduğu yer ile şimdiki yeri arasında ne tür farklılıklar olduğunu(Eski şehir, yeni şehir kavramının olup olmadığını),
 - Ev tipinde ne tür değişimler olduğunu (Tek katlı, bahçeli çok katlı vb.)
 - Binaların yapılış malzemelerini (ahşap, kerpiç, taş ve betonarme vb.)
 - Mahallerin oluşmasında hangi binaların merkez alındığını araştırılacaktır.
- Öğrencilerden şehre ait farklı dönemlerde çekilmiş fotoğrafları karşılaştırılacak. Binaların yapılışı, şehrin hangi yöne doğru geliştiğini fark etmelerini sağlanacaktır.
- Şehrin temel özelliklerini yansıtan hikâye, roman, şiir vb. eserleri inceleyerek, bunların yazıldıkları dönemi ve günümüzü ne kadar yansıttıkları incelenecektir.

EK.1.8.

HERŞEY BİR SANDIKLA BAŞLADI

DERS	: Sosyal Bilgiler
SINIF	: 7
YAKLAŞIK SÜRE	: 40+40 dk.
ÖĞRENME ALANI	: KÜLTÜR VE MİRAS
ÜNİTE	: TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK
TEMEL BECERİLER	: Karar verme, araştırma, zaman ve kronolojiyi algılama, eleştirel düşünme
KAZANIMLAR	: Osmanlı Devleti'nde ıslahat hareketleri ile ortaya çıkan kurumlardan hareketle, toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur.
MATERYALLER	: Kâğıt, renkli kalemler, harita, çalışma kâğıtları

SÜREÇ

Aşağıda yer alan sorular cevaplandırılacaktır.

1- Ziraat Bankasının amblemi neyi sembolize etmektedir..

2- Ziraat Bankasının ülkemizde öncelikle hangi kesimin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla faaliyet göstermektedir.

3- Ziraat Bankasının 1863 yılında kurulduğu böylece ülkemizde ulusal bankacılığın ilk adımının atılmıştır. Kuruluş amacının çiftçilere bugün olduğu gibi kredi sağlamak mıdır?.

EK.1.9

BİLGİNLER VE KAŞIFLAR

DERS	: SOSYAL BİLGİLER
SINIF	: 7
YAKLAŞIK SÜRE	: 40+40 dk.
ÖĞRENME ALANI	: BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM
ÜNİTE	: ZAMAN İÇİNDE BİLİM
TEMEL BECERİLER	: İletişim ve empati, araştırma, karar verme, Türkçe'yi doğru, güzel ve etkili kullanma, zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama.
KAZANIMLAR	: Türk ve İslam devletlerinde yetişen bilginlerin bilimsel gelişme sürecine katkılarını değerlendirir. Rönesans ve Reformla birlikte Avrupa'da başlayan gelişmelerin günümüz bilimsel birikiminin oluşmasına etkisini tartışır.

SÜREÇ

Aşağıdaki sorular cevaplandırılacaktır.

1. Bilim insanı kimdir? Belirgin özellikleri nelerdir?
2. Tabloya göre, 800 ile 900 arasında kaç tane bilim insanı yetişmiştir?
3. Tablodan yararlanarak aynı dönemlerde yaşamış 3 bilim adamının ismini söyleyiniz.
4. Ali Kuşçu ile aynı dönemlerden yaşamış üç tane bilim adamı söyleyiniz.
5. Tabloya göre Türk- İslam dünyasında hangi yıllar arasında en fazla bilim adamı yaşamıştır?
6. Piri Reisten önce yaşamış bir Türk denizcisinin ismini söyleyiniz.
7. Tablonun 1800 ile 1900lü yıllara ait sütunlarını inceleyin. Bu bölümdeki yoğunlaşmanın nedenleri neler olabilir?
8. Gutenberg ile Sait Efendi arasında kaç yıl vardır? Bu kişilerin mesleklerini göz önüne getirerek, aradaki farkın neyi ifade ettiğini tahmin ediniz.
9. Tablodaki isimler arasında, bilinen ilk dünya haritasını kimin çizmiş olabileceğini tahmin ediniz.

Bilim İnsanları ve Kâşifler Eşzamanlı Tarih Şeridi													
Milattan Önce					0	M.S. 800		900	1000		1100	1200	1300
1.	500	400	300	200	100			Harezmi	El-Battani	El-Biruni	Ibn-i Rüşd	Nasreddin Tuşî	
								El-Kindi	Er-Razi	Ibnü'l Heysem	Gazali	Nasreddin Hoca	
								Mes'ûdi	Ebu'l Vefa	Omer Hayyam	Cezeri	Mevlana	Ibn-i Batuta
								Ahmet Fergani					Ibni Haldun
2.								Cabir bin Hayyan	Farabi		Kasgarlı Mahmut	Hazini	
											Ibn-i Sina		
											Nizamülmülk		
											Yusuf Has Hacıo		
3.													Dante
	Tales		Platon	Öklit				Batlamyus					Marko Polo
	Ezop		Hippokrates					Seneca					
			Demokritos										
1300 1400 1500 1600 1700 1800 1900 2000													
4.								Şerafeddin Sabuncuzade	Tuğtuğ Reis	Ibrahim Müteferrika	Vidini Hüseyin Tevfik	Fuat Köroğlu	
								Aksemseddin	Sevdi Ali Reis	Hezarfen Ahmet Ce.	Sait Efendi	Gevrekzade Hasan E.	Feza Gürsey
								Kadızade Rumi	Oruç Reis	Piri Reis	Hoca İshak Efendi	Ziya Gökalp	Mazhar Osman
5.								Mürşevli İbrahim	Mimar Sinan	Kâtip Çelebi	Ibrahim Hakki	Telgrafçı Mustafa E.	Hulusi Behcet
								Uluğ Bey	Mirim Çelebi	Evlîya Çelebi	Gelenbevi İsmail Ef.	Hoca Tahsin E. Salih Zeki	Fahrettin Kerem Gökay
								Gıyaseddin Cemşid	Ali Kuşçu	Takiyyüddin	Kimvacı Ferit	Adnan Adıvar	
6.								Kristof Kolomb		Rene Descartes	Spinoza	John Dalton	Wilbur-Orville Wright
								Ameriko Vespuçi	Tycho Brahe	Robert Boyle		Michael Faraday	Marie Curie
								Vasko dö Gama		Galileo	Blaise Pascal		
7.								Johan Gutenberg	Macellan	Johannes Kepler	Isaac Newton	Charles Darwin	Albert Einstein
								Leonardo da Vinci	Giordano Bruno	Evangelista Toricelli		J.Gregor Mendel	Alexander Fleming
								Gülbenke		Kopernik	Rene Descartes	Louis Pasteur	Mammi
8.												Giuseppe Volta	Alfred Nobel
												Michael Faraday	Wilhelm Röntgen
												Samuel Morse	Roald Amundsen
9.												Caroline Herschel	Alexander Graham Bell
												Thomas Edison	Marie Curie

Kaynak: İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (2007)

EK- 1.10

BAYRAK YARIŞI	
DERS	: SOSYAL BİLGİLER
SINIF	: 7
YAKLAŞIK SÜRE	: 40+ 40 dk.
ÖĞRENME ALANI	: BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM
ÜNİTE	: ZAMAN İÇİNDE BİLİM
TEMEL BECERİLER	: Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim ve empati, araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, Türkçe'yi doğru, güzel ve etkili kullanma, zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama,
KAZANIMLAR	: Türk ve İslam devletlerinde yetişen bilginlerin bilimsel gelişme sürecine katkılarını değerlendirir. Rönesans ve Reformla birlikte Avrupa'da başlayan gelişmelerin günümüz bilimsel birikiminin oluşmasına etkisini tartışır. Tarihsel süreçte düşünceyi ifade etme ve bilim özgürlüklerini bilimsel gelişmelerle ilişkilendirir.

SÜREÇ

Etkinliğimizde Batlamyus'tan Nasreddin Tusi, Galile, Takiyyüddin ve Kopernik'e astronomi (gökbilim)'in gelişimi örneğinden hareketle bilimsel mirasın gelişimi ele alınacaktır.

1. Bir ders öncesinden;
 - a. (hipotez deney gibi) bilimsel terimler ile **usturlab** (gökcisimlerinin Yer'e uzaklığını hesaplayan bir alet), **zic** (Yıldız hareketlerini içeren çizelge), **dakik**, **rasathane**, **eksen**, yörünge, astronom gibi) astronomi ile ilgili kelimeler hakkında bir araştırma yaparak gelmeleri istenecektir.
 - b. Sınıfı 5'şer kişilik gruplara ayırınız.
 - c. Her gruptan, astronomi tarihçesi ve astronomi bilginlerinden koyu renkli olanlar hakkında araştırma yaparak gelmelerini ve her bir grubun, bu astronomi bilgilerini kendi aralarında demokratik bir şekilde paylaşmaları istenecektir.
 - d. Her gruptan bir öğrencinin dönüşümlü olarak, çalıştığı bilgini tahtada "Ben Kimim" oyunu oynanacaktır. Örneğin A grubundan bir öğrencinin **Harezmi**'yi canlandırıldığını varsayarsak, B grubundan birinin de **Kopernik** olmasını istenecektir.

EK-2

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU:

Araştırmanın Amaçları

- (1) İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin zaman-süreklilik ve değişimi algılama becerilerinin ne düzeyde olduğunu belirlemek.
- (2) İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin tarihsel zaman ve zaman kavramları bilgisine sahip olup olmadıklarını belirlemek.
- (3) İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin değişim ve süreklilik bilgilerinin ne düzeyde olduğunu tespit etmek.
- (4) İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin kronoloji becerilerinin ne düzeyde olduğunu tespit etmek.
- (5) İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin tarihsel zaman terimlerini doğru bir şekilde kullanıp kullanmadıklarını belirlemek.

**Okul: KÖSEKÖY FÜRŞAN İLKÖĞRETİM OKULU Tarih ve Saat(başlangıç-
bitiş):**

Görüşmeci:

GİRİŞ:

Merhaba, adım Refiye Özen. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümünü yüksek lisans öğrencisiyim. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin zaman-süreklilik ve değişimi algılama becerileri üzerine bir araştırma yapmaktayım. Sizin görüşleriniz bu araştırma için büyük önem taşımaktadır. Katkılarınızdan dolayı size şimdiden teşekkür ediyorum.

Görüşmemize başlamadan önce görüşmemizin gizli olduğunu ve görüşmede konuşulanları yalnızca benim ve hocamın bileceğini belirtmek isterim. Bu görüşmeleri ne diğer öğretmenler ne de yöneticiler hiçbir şekilde öğrenmeyeceklerdir. Bunların dışında araştırmamda isimleriniz kesinlikle kullanılmayacak, bunun yerine takma adlar kullanılacak ya da isimleriniz şifrelenecektir.

Görüşmemize başlamadan önce sormak istediğiniz soru ya da belirtmek istediğiniz bir düşünceniz var mı?

Görüşmemizi eğer izin verirseniz kaydetmek istiyorum. Sizce bir sakıncası var mı?

Bu görüşmenin bir saat civarında süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz sorularıma başlamak istiyorum.

GÖRÜŞME SORULARI:

- 1) Tarih nedir? Açıklayabilir misin?
- 2) Zaman nedir? Zaman kelimesi sana neyi çağrıştırmaktadır?
- 3) Tarihsel zaman ifadesini açıklayabilir misin?
- 4) Kronoloji nedir? Kronolojiyi nerelerde kullanırsınız?
- 5) Yüz yıl, asır , çeyrek asır, yarım asır, M.Ö., M.S., kavramlarını açıklayabilir misin?
- 6) Sence M.Ö. 3420' mi yoksa M.Ö. 1960'mı daha önce yaşanmıştır?
- 7) Sence M.S. 650' mi yoksa M.S. 1675' mi daha önce yaşanmıştır?
- 8) Bir tane M.Ö. bir tanede M.S. döneme ait bir tarih söyleyebilir misin? Ve bu tarihlerin hangi yüz yıllara ait olduğunu da belirtir misin?
- 9) 15. ve 18. yüz yıllara ait birer tarih söyler misin?
- 10) 1699 ve 1830 hangi yüz yıllara denk gelmektedir?
- 11) XV. ve IV. rakamlar normal rakamla hangi yüz yıllara aittir?
- 12) Şu an içinde bulunduğumuz yüz yıl kaçınıcı yüzyıldır?
- 13) Tarihin başlangıcı olarak kabul ettiğimiz tarihi söyleyebilir misin?
- 14) Tarihin başlangıcı olarak kabul ettiğimiz olay hangisidir?
- 15) Takvim nedir? Hangi amaçla kullanırsınız?
- 16) Miladi takvim ve hicri takvim nedir? Biz şu an hangi takvimi kullanmaktayız?
- 17) Çağ denilince aklına ne geliyor ve biz çağları neye göre belirleriz?
- 18) İlk çağ ve orta çağa ait bir tarih söyler misin?
- 19) Değişim nedir? Bir örnekle açıklar mısın?

- 20) Osmanlı döneminden bu yana en belirgin hangi alanda değişim yaşanmıştır?
- 21) Birinci sınıfa başladığındaki “sen” ile bugünkü “sen”i karşılaştırabilir misin?
- 22) Teknolojik anlamda zaman içerisinde ne tür gelişme ve değişmeler yaşanmıştır?
- 23) Süreklilik nedir? Bir örnekle açıklar mısın?
- 24) **I- Rönesans, II- Coğrafi Keşifler, ve III- Reform,** bu olayları kronolojik olarak sıralayabilir misin?
- 25) Tanzimat ve ıslahat fermanlarının ilan edildiğinden bu yana kaç yüz yıl geçmiştir?
- 26) Tarihi çağları tarih şeridi üzerine yerleştirebilir misin?
- 27) İstanbul’un fethi, Osmanlı Devleti’nin kuruluşu, Tanzimat Fermanı, Islahat Fermanı ve Lale Devrinin tarihlerini tarih şeridi üzerine yerleştirebilir misin?

Fotoğraf 19: 7/A Sınıfı Öğrencileri

Fotoğraf 20: 7/B Sınıfı Öğrencileri.

EK- 3

Görüşme No	Kod İsim	Görüşme Tarihi / Saati	Görüşme Süresi	Görüşme Yeri
1	ÜK	16. 03. 2009	70 dk.	Veli Görüşme Odası
2	MA	16. 03. 2009	45 dk.	Veli Görüşme Odası
3	İA	16. 03. 2009	50 dk.	Veli Görüşme Odası
4	TF	17. 03. 2009	55 dk.	Veli Görüşme Odası
5	BC	18. 03. 2009	50 dk.	Veli Görüşme Odası
6	YG	18. 03. 2009	50 dk.	Veli Görüşme Odası
7	YD	18. 03. 2009	45 dk.	Veli Görüşme Odası
8	FB	18. 03. 2009	50 dk.	Veli Görüşme Odası
9	MT	18. 03. 2009	45 dk.	Veli Görüşme Odası
10	KT	19. 03. 2009	55 dk.	Veli Görüşme Odası
11	OE	19. 03. 2009	45 dk.	Veli Görüşme Odası
12	FD	19. 03. 2009	40 dk.	Veli Görüşme Odası
13	CE	19. 03. 2009	45 dk.	Veli Görüşme Odası
14	KY	19. 03. 2009	40 dk.	Veli Görüşme Odası
15	CV	19. 03. 2009	45 dk.	Veli Görüşme Odası
16	EM	20. 03. 2009	40 dk.	Veli Görüşme Odası
17	YÖ	20. 03. 2009	40 dk.	Veli Görüşme Odası
18	KG	20. 03. 2009	45 dk.	Veli Görüşme Odası
19	MK	26. 03. 2009	40 dk.	Veli Görüşme Odası
20	RK	26. 03. 2009	45 dk.	Toplantı Odası
21	ZZ	26. 03. 2009	50 dk.	Toplantı Odası
22	BT	26. 03. 2009	45 dk.	Toplantı Odası
23	NE	27. 03. 2009	40 dk.	Toplantı Odası
24	EA	27. 03. 2009	45 dk.	Toplantı Odası
25	İY	27. 03. 2009	40 dk.	Toplantı Odası
26	ME	27. 03. 2009	35 dk.	Toplantı Odası
27	CK	27. 03. 2009	40 dk.	Toplantı Odası
28	OE	31. 03. 2009	35 dk.	Toplantı Odası
29	AS	31. 03. 2009	40 dk.	Toplantı Odası
30	ET	31. 03. 2009	45 dk.	Toplantı Odası
31	FK	31. 03. 2009	40 dk.	Toplantı Odası
32	UU	31. 03. 2009	45 dk.	Toplantı Odası
33	AU	01. 04. 2009	50 dk.	Toplantı Odası
34	SÜ	01. 04. 2009	40 dk.	Toplantı Odası
35	EG	01. 04. 2009	40 dk.	Toplantı Odası
36	BS	01. 04. 2009	40 dk.	Toplantı Odası
37	BE	01. 04. 2009	45 dk.	Toplantı Odası
38	EP	01. 04. 2009	35 dk.	Toplantı Odası

EK- 4

T.C.
KOCAELİ VALİLİĞİ
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI : B08.4.MEM.4.41.00.09/510
KONU : Araştırma İzni
Refiye Özen

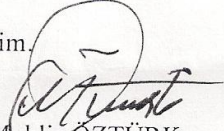
38687 22.12.2008

VALİLİK MAKAMINA
KOCAELİ

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Programı öğrencisi Refiye ÖZEN'in "İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Zaman-Süreklilik ve Değişimi Algılamada Becerilerinin Araştırılması" konulu çalışmasını İlimiz Kartepe ilçesi Köseköy Fursan İlköğretim Okulunda uygulaması ilgili Üniversitenin 27.11.2008 tarih ve 1708 sayılı yazıları ile bildirilmektedir.

Adı geçenin söz konusu araştırmasına esas olmak üzere Kartepe ilçesi Köseköy Fursan İlköğretim Okulunda çalışma yapması İnceleme Komisyonunca uygun görülmüş olup, Müdürlüğümüzce de uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde tasviplerinize arz ederim.

Muhlis ÖZTÜRK
İl Millî Eğitim Müdürü V.

OLUR
19.12.2008
Ali SÖZEN
Vali a.
Vali Yardımcısı

19.12/2008 VHKİ
19.12/2008 Şef
19.12/2008 Şb.Müd.

Ü.ÜNAL
Ş.ÇAĞLAYAN
S.YILDIRIM

Ömerâğa Mah. Ankara Cad
Valilik Binası Kat:2 KOCAELİ
Tel: 331 33 03 Tel: 331 58 98
Tel: 321 17 47 Fax: 321 15 54
www.kocaeli.meb.gov.tr www.kocaeli-meb.gov.tr
kocaelimem@meb.gov.tr

ÖZGEÇMİŞ

Refiye ÖZEN, 1983 yılında İstanbul'da doğmuştur. İlköğrenimini İstanbul Küçükbakkalköy İlköğretim Okulunda görmüştür. Orta öğrenimini ise, İzmit Gazi Lisesi'nde tamamlamıştır. 2003- 2004 eğitim- öğretim yılında Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Programında Lisans eğitime başlamıştır. 2006- 2007 eğitim-öğretim yılında lisans eğitimini tamamladıktan sonra, aynı yıl Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı bölümünde yüksek lisans öğrenimine başlamıştır. 2009- 2010 öğrenim yılının güz yarı yılı sonunda yaptığı bu çalışma ile yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır.